നേതാജി

ETAJI SUBHAS CHANDER BOSE

58

2377

ഐ. എൻ. എ. യുടെ പടപ്പാട്ട്

കദം കദം ബഢായേ ജാ!
ഖുശീ കേ ഗീത ഗായേ ജാ!
യേ ജിന്ദഗീ ഹൈ കൌമ കീ
തൂ കൌമ പൈ ലുടായേ ജാ!
തൂ ശേരേ ഹിന്ദ് ആഗെ ബഢ്
മർനേസേ കഭീ ന ഡർ
പലക് തലക് ഉഠാ കേ സർ
ജോശേ വതൻ ബഢായേ ജാ!
ഹിമ്മത് തേരീ ബഢതീ രഹേ
ഖുദാ തേരീ സുൻതാ രഹേ
ജോ സാമനേ തേരേ അഡേ
തൂ ഖാക് മേ മിലായേ ജാ!

ii

ചഃലാ ദില്ലീ പുക്കാർ കേ
കൌമീ നിശാൻ സംഭ്രലകേ
ലാല്ഖില്ലേ പൈ ഗാഢ കേ
ലഹരായേ ജാ! ലഹരായേ ജാ!

നേതാജി

ആർ. നാരായണപ്പണിക്കർ
ബി. ഏ., എൽ. ററി.

പ്രസാധകൻ
പി. ഗോവിന്ദപ്പിള്ള
വിദ്യാവിലാസിനി ബുക്ക്ഡിപ്പോ
ചാല, തിരുവനന്തപുരം.

1130/1955.

രണ്ടാം പതിപ്പ്
1000 പ്രതികൾ

പകർപ്പവകാശം
പ്രസാധകനിൽ

KAMALA PRINTING & PUBLISHING HOUSE,
Vazhuthacaud :: Trivandrum.

പ്രസാധകന്റെ മുദ്രയില്ലാത്ത പ്രതി വ്യാജമാകുന്നു.

വില രൂപ. $1\frac{1}{4}$.

ഉള്ളടക്കം

	വശം
സുഭാഷ് — ബാല്യകാലം	1—5
വിദ്യാഭ്യാസം	5—7
ഇംഗ്ലണ്ടിൽ ഉപരി വിദ്യാഭ്യാസം	
ഐ. സി. എസ്സ്. ബിരുദവും തൽപരിത്യാഗവും	7—10
ദേശസേവന സമാരംഭം	
നാഷണൽ കാളേജ് പ്രിൻസിപ്പാളുദ്യോഗം	11
പ്രിൻസ് ആഫ് വെയിൽസിൻെറ ഇൻഡ്യാ	
സന്ദർശനവും നിസ്സഹകരണവും	
ജയിൽവാസവും	11—12
ബംഗാൾ വെള്ളപ്പൊക്കവും ദുരിതനിവാരണവും	12—13
സ്വരാജ് കക്ഷിയുടെ ആവിർഭാവം	
കൽക്കട്ടാ കാർപ്പൊറേഷൻ–	
കമ്മീഷണരുദ്യോഗം	13—15
വീണ്ടും ജയിൽവാസം	15—17
സർവ്വകക്ഷിസമ്മേളനവും ബോസ്സും	17—20
കൽക്കത്താ കാൺഗ്രസ്	
ബോസ്സിൻെറ വാളൻറിയർ സേനാധിപത്യം	20—21
വംഗരാജ്യബന്ദിജനദിനാഘോഷവും ബന്ധനവും	
സൈമൺകമ്മിഷൻ റിപ്പോർട്ടും	
തൽസ്വീകരണവും	22—24
ലാഹൂർ കാൺഗ്രസ്സും ബോസ്സിൻെറ എതിർപ്പും	24—26
രാജദ്രോഹക്കുററത്തിനു ശിക്ഷ	26
ഗാന്ധിജിയുടെ ദണ്ഡിയാത്രയും അനന്തരഫലങ്ങളും	26—30

	വശം.
ബോസ്സിന് കൽക്കത്താ മേയർസ്ഥാനലബ്ധി— വീണ്ടും ശിക്ഷ.	30—32
കറാച്ചി കാൺഗ്രസ്സ്	32—37
ഗാന്ധി-ഇർവിൻ സന്ധി-സുഭാഷിന്റെ വിദേശവാസം	37—48
സുഭാഷിന്റെ പ്രത്യാഗമനവും തടങ്കലും	48—50
വീണ്ടും യൂറോപ്യൻ പര്യടനം	50—52
ഹരിപുരകാൺഗ്രസ്സും ത്രിപുരി കാൺഗ്രസ്സും— കാൺഗ്രസ്സ് പ്രസിഡണ്ടു സ്ഥാനം	52—70
കാൺഗ്രസ്സിൽനിന്നുള്ള പിന്മാററവും ഫോർവേഡ് ബ്ളാക്കും-ബന്ധനവും മോചനവും തിരോധാനവും	70—80
ബോസ് ജിയാവുദ്ദീന്റെ വേഷത്തിൽ	80—85
ബോസ് ബർലിനിൽ	85—88
സ്വാതന്ത്ര്യലീഗ്	88—97
സുഭാഷ് സിംഗപ്പൂരിൽ-ഐ. എൻ. ഏ. സംഘടന-ദേശീയ ഗവൺമെന്റ് സ്ഥാപനം	97—131

മുഖവുര

ഇന്ത്യയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യോപലബ്ധിക്കായി രണ്ടര വ്യാഴവട്ടക്കാലം ധീരധീരം പോരാടി, നമ്മെ നമ്മുടെ ലക്ഷ്യത്തിൽ എത്തിച്ചുതന്ന നേതൃപ്രമുഖന്മാരുടെ ജീവചരിത്രപരമ്പരയിലെ ഒന്നാമത്തെ ഗ്രന്ഥമാണിതു്. യാതൊരു മഹാപുരുഷന്റെ നാമമാത്രശ്രവണത്താൽ, സകല ഭാരതീയരും സ്വയം കോൾമയിർക്കൊള്ളുന്നു; യാതൊരു ത്യാഗിവര്യന്റെ അഭാവത്താൽ, ഈ കഴിഞ്ഞ ആഗസ്റ്റ് 15-ാം തീയതി നാടൊട്ടുക്കു നടന്ന ആഘോഷങ്ങളിലും ആർഭാടങ്ങളിലും ഒരു സന്താപച്ഛായ വ്യാപിച്ചിരുന്നു; യാതൊരു പുണ്യാത്മാവിന്റെ പുനരാവിർഭാവത്തെ പ്രതീക്ഷിച്ചു് ആസേതുഹിമാചലമുള്ള ശിശുക്കളും ബാലന്മാരും, യുവാക്കളും വൃദ്ധന്മാരും, സ്ത്രീകളും പുരുഷന്മാരും, തോരാത്ത കണ്ണുനീരോടുകൂടി സദാ മണിക്കൂറെണ്ണി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നു; ആ ധീരദേശാഭിമാനിയായ സുഭാഷ്ചന്ദ്രബോസിന്റെ ചരിത്രത്തെ നൂറു നൂററിരുപതു വശങ്ങളിൽ ഒതുക്കിനിറുത്താനുള്ള എന്റെ ഈ ശ്രമം വലിയൊരു സാഹസമാണെന്നു് എനിക്കു നല്ലപോലെ അറിയാം; എന്നാൽ വലിയ വില കൊടുത്തു് ഇംഗ്ലീഷ്പുസ്തകങ്ങൾ വാങ്ങാനുള്ള കെല്പോ ആംഗലഭാഷാ പരിജ്ഞാനമോ ഇല്ലാത്ത എളിയ സഹോദരന്മാൎക്കെങ്കിലും ഈ ചെറുപുസ്തകം പ്രയോജകീഭവിക്കുമെന്നുള്ള വിചാരമാണു് ഈ വിഷയത്തിൽ എനിക്കു ധൈര്യം നല്കിയതു്. നേതാജിയുടെ ജീവിതനാടക

ത്തിലെ പ്രധാന രംഗങ്ങളെല്ലാം ഇതിൽ ചിത്രീകരിക്കാൻ ഞാൻ യഥാശക്തി ശ്രമിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നല്ലാതെ, അതിൽ വിജയിച്ചിട്ടുണ്ടെന്നുള്ള അഭിമാനം എനിക്കില്ല. "അണ്ണാൻകുഞ്ഞും തന്നാലായതു്" എന്ന മട്ടിൽ ഞാൻ പ്രവർത്തിച്ചുവെന്നേയുള്ളു. വായനക്കാർക്ക് അല്പമെങ്കിലും ഇതു് പ്രയോജനപ്പെടുന്നുവെങ്കിൽ ഞാൻ ചരിതാർത്ഥനായി. ഈ ഗ്രന്ഥരചനയിൽ എന്നെ പ്രോത്സാഹിപ്പിച്ച പ്രസാധകന്മാരോട് എന്റെ കൃതജ്ഞതയും രേഖപ്പെടുത്തുന്നു.

തിരുവനന്തപുരം
29—3—1123.

ആർ. നാരായണപ്പണിക്കർ.

സുഭാഷ് ചന്ദ്രബോസ്

"ഇന്നു് ഈ സന്ദർഭത്തിൽ നമ്മുടെ നേതാജി ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ—" സ്വാതന്ത്ര്യദിനം കൊണ്ടാടിയ അവസരത്തിൽ ഈ ഒരു വിചാരമാണു് എല്ലാ ഭാരതീയരുടേയും ഹൃദയങ്ങളിൽ പൊന്തിനിന്നതു്. അതേ, നേതാജി ഉണ്ടായിരുന്നെങ്കിൽ ഇന്ത്യൻ യൂണിയന്റെ പ്രധാനമന്ത്രിയായി ശോഭിക്കുമായിരുന്നു എന്നാണോ അവരുടെ ചിന്താഗതി? അതൊന്നുമല്ല. ആ നിസ്സ്വാർത്ഥചിന്തയൊന്നും അവർക്കില്ല. തങ്ങളുടെ ആനന്ദത്തിനു് ഒരു പൂർണ്ണത സിദ്ധിക്കുമായിരുന്നു എന്ന സ്വാർത്ഥചിന്തയാണു് അവരിൽ മുന്നിട്ടു നിന്നതു്. ഏതായിരുന്നാലും നേതാജിയുടെ നാമം ഇന്നാട്ടുകാർക്കെല്ലാം ഒരു വശ്യമന്ത്രമായിത്തീർന്നിട്ടുണ്ടെന്നുള്ളതു് അനുഭവസിദ്ധമാണു്. ഈ വശീകരണശക്തി അദ്ദേഹത്തിനു് എവിടെ നിന്നു സിദ്ധിച്ചു? അദ്ദേഹം മഹാത്മജിയെപ്പോലെ ഒരു സിദ്ധനല്ല. നെഹ്രുവിനെപ്പോലെ അന്തർദ്ദേശീയവ്യവഹാരവിജ്ഞനുമല്ല. പിന്നെ എന്തുകൊണ്ടു്?

സുഭാഷ് ചന്ദ്രബോസ് ഇൻഡ്യൻ നേതൃമണ്ഡലത്തിൽ ഒരു ഏകാന്തജ്യോതിസ്സായി വിളങ്ങുന്നു; ഒരു അത്യുജ്ജ്വലമായ ഉല്ക്ക എന്നോണം സ്വകക്ഷിയിലൂടെ തനിച്ചു ചരിക്കുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഗുണങ്ങൾ ഒരു പ്രത്യേകതരത്തിലുള്ളതാണു്. ഗാന്ധിജിയുടെ തപോ

നിഷ്ഠയില്ലെങ്കിലും, നെഹ്റുവിനെപ്പോലെ അദ്ദേഹം നിരീശ്വരവാദിയല്ല—ഭക്തിവ്യഗ്രതയുടെ അഭിഭവം കൂടക്കൂടെ അദ്ദേഹത്തിനുണ്ടാകാറുണ്ട്. അഹിംസയുടെ മഹത്വത്തെ ആദരിക്കുന്നുണ്ടെങ്കിലും, ഇന്ത്യൻസ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കായി ആയുധം ധരിക്കാനും അദ്ദേഹം മടിക്കുന്നില്ല. ജവാഹർലാലിനെപ്പോലെ തന്നെ അഭിപ്രായധീരതയുണ്ട്; എന്നാൽ ആ ശിക്ഷണവിധേയത ലവലേശമില്ല. ഡീവാലറായുടെ സാഹസികതയും ഗാരിബാൾഡിയുടെ ദേശാഭിമാനവും അദ്ദേഹത്തിൽ സമഞ്ജസമായി സമ്മേളിച്ചിരിക്കുന്നു. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ സുഭാഷ് ഇന്ത്യൻ രാഷ്ട്രീയമല്ലഭൂമിയെ കലക്കി വിറപ്പിക്കുന്ന പ്രചണ്ഡ മല്ലവീരനാണ്.

ഇൻഡ്യൻ ദേശീയ ബോധത്തിന്റെ വെടിമരുന്നുകോട്ടയായ വംഗദേശത്താണ് സുഭാഷ് ജനിച്ചത്. അയർലണ്ട് എന്നപോലെ ബങ്കാളും ബ്രിട്ടീഷ് ജനതയുടെ ഭീകരഭൂമിയായിരുന്നു. ഈ രണ്ടു ദേശങ്ങളും ഒരുപോലെ അവരുടെ നിഷ്ഠുരമായ വൈരനിര്യാതനബുദ്ധിക്കു പാത്രീഭവിച്ചു. ബംഗാളികളെ ഭീരുക്കളെന്നു വിളിച്ചു പുച്ഛിച്ചു വന്ന ആംഗ്ലേയന്മാർ തന്നെ മറിച്ചു പറയേണ്ടിവന്ന ഒരു പരിതഃസ്ഥിതിയെ ബംഗാൾ സൃഷ്ടിച്ചു. അല്ല, ബ്രിട്ടീഷ് സാമ്രാജ്യദുഷ്പ്രഭുത്വം സ്വയം സൃഷ്ടിച്ചു. ബ്രിട്ടീഷ് ജനതയുടെ സ്വദേശഭക്തി സാമ്രാജ്യദുഷ്പ്രഭുത്വത്തിന്റെ രൂപം അവലംബിച്ചപ്പോൾ, അവർ അഴിച്ചുവിട്ട നാരകീയമർദ്ദനനയം ബങ്കാളികളിൽ രൂഢമൂലമായിരുന്ന സ്വരാജ്യപ്രേമത്തെ ഭീകരപ്രസ്ഥാ

നത്തിലേയ്ക്കു നയിച്ചു. അതാണു വാസ്തവം. കൽക്കട്ടാ സർവ്വകലാശാലയിൽനിന്നു് ഉൽകൃഷ്ടബിരുദധാരികളായി പുറത്തുവന്ന ആദ്യത്തെ തലമുറക്കാരെല്ലാം ആംഗലഭക്തന്മാരായിരുന്നു. ബങ്കിമബാബുപോലും ഇംഗ്ലീഷുകാരുടെ ആഗമനത്തെ ഒരു അനുഗ്രഹമായിട്ടാണു് ആനന്ദമഠത്തിൽ ചിത്രീകരിച്ചിരുന്നതു്. പിന്നെ എങ്ങനെ ഇപ്രകാരം വന്നുകൂടി? ബ്രിട്ടീഷ് കോയ്മ കൈക്കൊണ്ട മർദ്ദനനയം തന്നെയാണു് ഉത്തരം പറയേണ്ടതു്. "മർദ്ദനം ഗുണവർദ്ധനം" എന്ന പഴമൊഴി ഫലിച്ചു. നൈരാശ്യം അഭിമാനികളായ ബംഗാളികൾക്കു് ഭീകരപ്രസ്ഥാനത്തിലേയ്ക്കു വഴി തെളിച്ചുകൊടുത്തു.

ഇപ്രകാരം ഇൻഡ്യൻ ദേശചരിത്രത്തിൽ പ്രഖ്യാതമായി ശോഭിക്കുന്ന ബംഗാളിൽ, കട്ടക്ക് എന്ന ദേശത്തു് 1897 ജനുവരി 23-ാംതീയതി സുഭാഷ് ജനിച്ചു. അന്നു് ഈ ദിക്ക് ബങ്കാൾപ്രാവിൻസിൽ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നുവെങ്കിലും ഇപ്പോൾ ഒറീസായുടെ തലസ്ഥാന നഗരിയാണു്. പിതാവായ ജാനകീനാഥബോസ് ആ നഗരിയിലെ പ്രധാന അഭിഭാഷകനായിരുന്നു. അതിനും പുറമേ പബ്ളിക് പ്രാസിക്യൂട്ടർ, ഡിസ്ട്രിക്റ്റ് ബോർഡ് പ്രസിഡണ്ടു്, മുനിസിപ്പാലിറ്റി അദ്ധ്യക്ഷൻ ഇത്യാദി സ്ഥാനങ്ങളും അദ്ദേഹം പ്രശസ്തമായ വിധത്തിൽ വഹിച്ചു. മാതാവായ ശ്രീമതി പ്രഭാവതീദേവി ഭക്തിവ്യഗ്രയായ ഒരു മാതൃകാഹിന്ദുസ്ത്രീയായിരുന്നു എന്നു പറയാം. ആ മഹതി ആഡംബരശൂന്യമായ സരളജീവിതത്തിൽ വിശ്വസിച്ചിരുന്നതിനാൽ, സന്താനങ്ങളെ എല്ലാം ലാളിച്ചു ചീത്തയാ

ക്കാതെ നിഷ്കർഷിച്ച് ഋജുവായ ജീവിത സരണിയിലൂടെ നയിച്ചു. സുഭാഷ് ചന്ദ്രനും, ശരച്ചന്ദ്രനും ബാല്യം മുതല്ക്കേ, ശരീരം രണ്ടെങ്കിലും ആത്മാവ് ഒന്നെന്ന മട്ടിലാണ് വളർന്നുവന്നത്. ആ സ്നേഹബന്ധത്തിന് പില്ക്കാലത്തു തെല്ലുപോലും ഉലച്ചിൽ നേരിട്ടിട്ടില്ല.

സുഭാഷിന് മാതാവിനോടായിരുന്നു അധികം സ്നേഹം. പഠിക്കാൻ തുടങ്ങിയ കാലത്തും, പള്ളിക്കൂടം വിട്ടാൽ അമ്മയുടെ അരികിൽ എത്തും; പിന്നെ അവിടെ നിന്ന് മാറുകയുമില്ല. ഒരിക്കൽ തെരുവുകൂടി നിന്ന ഒരു അനാഥബാലനെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചിട്ട് "അമ്മേ ഇവനൊക്കെ ആരാണു തുണ?" എന്നു ചോദിച്ചു. "ഈശ്വരൻതന്നെ തുണ" എന്ന് അമ്മ മറുപടിയും പറഞ്ഞു. അതു കുട്ടിക്കു വളരെ ആശ്വാസജനകമായി. ബാലനിൽ അത്രയ്ക്കു ദൃഢമായ ഈശ്വരവിശ്വാസം മാതാവിൽ നിന്നു പകർന്നിരുന്നു. വാസ്തവത്തിൽ ജീവിത യാഥാർത്ഥ്യങ്ങളുടെ ഉരായ സുഭാഷിൻെറ ഹൃദയത്തിൽ ബാല്യകാലത്തിലെ പതിയാനിടയാക്കിയത് മാതാവായിരുന്നു. അതുപോലെ ഭക്തിവ്യഗ്രതയും അവർ തന്നെ ഉൽപാദിപ്പിച്ചുവെന്നും പറയാം. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ മററു കുട്ടികളെല്ലാം സോല്ലാസം കളിയാടിക്കൊണ്ടിരിക്കുമ്പോൾ ഇവൻ മാത്രം മാതാവിൻെറ അടുക്കൽ ഇരുന്ന് വൃന്ദാവനത്തേയും കാശിയേയും പററി സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നത് പിതാവു കാണുകയുണ്ടായിട്ടുണ്ട്. അതിനാലത്രെ പുത്രനെ ഒരു മിഷ്യൻ സ്കൂളിൽ അയയ്ക്കാൻ ഇടയായത്.

കൊച്ചുസുബ്ബി—അതായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഓമനപ്പേര്—കൊച്ചുസുബ്ബി ഒരു പ്രോട്ടസ്റ്റൻറ് മിഷ്യൻ

സ്കൂളിലാണ് പഠിച്ചത്. അവിടത്തെ പഠിത്തം പൂർത്തിയാക്കിയ ശേഷം റേവൻഷാ കൊളീജിയററ് സ്കൂളിൽ ചേർന്നു. പഠിക്കാൻ സമർത്ഥനായിരുന്നു എന്നുള്ളതിന് മെട്രിക്കുലേഷൻ പരീക്ഷയ്ക്കു കൽക്കത്താ സർവ്വകലാശാലയിലെ ദ്വിതീയസ്ഥാനം അദ്ദേഹത്തിനു ലഭിച്ചു എന്ന സംഗതി ഉത്തമലക്ഷ്യം വഹിക്കുന്നു. അക്കാലത്ത് അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്രദ്ധാപ്രേരണകൾക്കെല്ലാം പ്രധാനസ്ഥാനമായിരുന്നത്, ബേണിമാധവദാസും ഹേമന്തകുമാറും ആയിരുന്നു. അവരിൽ ആദ്യത്തെ ആളായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ അഭിവന്ദ്യ പ്രധാനാദ്ധ്യാപകൻ. കറയററ ദേശാഭിമാനം അദ്ദേഹത്തിൽ ബീജാവാപം ചെയ്തത് ഈ രണ്ടുപേരുമായിരുന്നു.

1913-ൽ സുഭാഷ് കൽക്കത്താ പ്രസിഡൻസി കാളേജിൽ പ്രവേശിച്ചു. എന്നാൽ ഏറെക്കാലം കഴിയുംമുമ്പ് തീവ്രമായ ശ്രദ്ധോന്മാദം അദ്ദേഹത്തെ ബാധിച്ചു. ആദ്ധ്യാത്മികഗ്രന്ഥങ്ങൾ വായിക്കുന്നതിൽ അദ്ദേഹം വളരെ ചെറുപ്പത്തിലേ താൽപര്യം പ്രകാശിപ്പിച്ചുകൊണ്ടാണിരുന്നത്. ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഗൃഹത്തിന്റെ ഒഴിഞ്ഞ മൂലയിൽ ചെന്നിരുന്ന് ധ്യാനം ശീലിച്ചുതുടങ്ങി. 1914-ൽ അദ്ദേഹത്തിന് സ്വാമിവിവേകാനന്ദന്റെ പാദധൂളി അണിയുന്നതിനുള്ള ഭാഗ്യവും, രാമകൃഷ്ണമിഷന്റെ പ്രവർത്തനത്തെപ്പററി പഠിക്കുന്നതിനുള്ള അവസരവും ലഭിച്ചു. തൽഫലമായി മുമുക്ഷുവായിത്തീർന്ന ഈ ബാലൻ ഗുരുവിനെത്തേടി ഹിമവൽപ്രദേശങ്ങളിലേക്ക് ഓടിക്കളഞ്ഞു. ആറു മാസം ചുററിനടന്നപ്പോഴേക്കും മുമുക്ഷുത എല്ലാം

പദയാത്രയായി വൃന്ദാവനത്തിൽനിന്നു കാശിയിലേക്കും അവിടെനിന്നു വീട്ടിലേക്കും മടങ്ങി.

അപ്രതീക്ഷിതമായ ഈ പ്രത്യാഗമനത്താൽ എല്ലാവരും അമ്പരന്നുപോയി. 'നമസ്തേ' എന്നു പറഞ്ഞുകൊണ്ടു് സുഭാഷ് മാതാവിൻെറ ചരണധൂളി എടുത്തു ശീർഷത്തിൽ അണിഞ്ഞു.

"സുബ്ബി! സുബ്ബി! നീ എന്നെ കൊല്ലാനായി ജനിച്ചവനാണു്" എന്നു് ആനന്ദബാഷ്പാകുലേക്ഷണയായി മാതാവു പറഞ്ഞു.

തൻെറ ജീവിതത്തിനു നിശ്ചിതമായ ഒരു ഉദ്ദേശമുണ്ടെന്നും, താൻ ശരീരധാരണം ചെയ്യുന്നതു് അതിനുവേണ്ടി മാത്രമാണെന്നും അപ്പോളശവയസ്കനായ ഈ ബാലൻ അന്നേ രേഖപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ആളുകൾ സ്തുതിക്കയോ ദുഃഖിക്കയോ ചെയ്തുകൊള്ളട്ടെ. ആ ഉദ്ദേശത്തെ താൻ നിർവഹിക്കതന്നെ ചെയ്യും എന്നു് അന്നേ അദ്ദേഹം ഉറച്ചിരുന്നതാണു്. എന്തൊരു ദീർഘദർശനം! ജനപ്രവാദത്തിനു കീഴടങ്ങാതെ, ശരിയെന്നു താൻ ദൃഢമായി വിശ്വസിക്കുന്ന സരണിയിലൂടെ, കാൽ ഇടറാതെ അചഞ്ചലം ചരിച്ചിട്ടുള്ള ഒരു നേതാവുണ്ടെങ്കിൽ അതു സുഭാഷാണു്.

ഗുരുവിനെത്തേടി നടന്ന കാലത്തു് സുഭാഷിൻെറ ശരീരം അത്യന്തം ക്ഷീണിച്ചുപോയി. തന്നിമിത്തം അദ്ദേഹത്തിനു് അല്പകാലം രോഗശയ്യയെ അവലംബിക്കേണ്ടതായും വന്നു. പിന്നീടു് വീണ്ടും കാളേജിൽ ചേർന്നു് ഇൻറർമീഡിയററു പരീക്ഷ താരണംചെയ്തിട്ടു് ഡിഗ്രി ക്ലാസ്സിൽ പഠിക്കുന്ന കാലത്തു് ഒരു അനിഷ്ടസംഭവമു

ണ്ടായി. സാമ്രാജ്യമനഃസ്ഥിതി മൂർത്തിമദ്ഭാവം പൂണ്ട സി. എഫ്. ഓട്ടൻ എന്നൊരു പ്രൊഫസറുണ്ടായിരുന്നു. അയാൾ ഒരു വിദ്യാർത്ഥിയെ അടിച്ചു. അതിനെത്തുടർന്നുണ്ടായ സ്ട്രൈക്കിന്റെ നേതൃത്വം വഹിച്ചതു് സുഭാഷ് ആയിരുന്നു. അധികാരികൾ കുഴങ്ങി. വിദ്യാർത്ഥികൾ ഓട്ടൻദൊരയെ കയ്യേറ്റം ചെയ്തു. അതിൽ സുഭാഷ് ഭാഗഭാക്കായില്ലെങ്കിലും, അധികാരികൾ അദ്ദേഹത്തെയാണു ശിക്ഷിച്ചതു്. രണ്ടു കൊല്ലത്തേയ്ക്കു് സർവ്വകലാശാലയിൽനിന്നു് അദ്ദേഹം ബഹിഷ്കൃതനായി.

അങ്ങനെ രണ്ടു കൊല്ലക്കാലം വ്യർത്ഥമായി. അനന്തരം സ്കോട്ടിഷ് ചർച്ചു് കാളേജിൽ ചേർന്നു് 1917-ൽ ഡിഗ്രി സമ്പാദിച്ചു. തത്വജ്ഞാനമായിരുന്നു അദ്ദേഹം എടുത്തിരുന്ന വിഷയം. അതിൽ ഒന്നാം ക്ലാസ്സിൽ ബഹുമതിയോടുകൂടിയാണു് അദ്ദേഹം പാസ്സായതെന്നുകൂടി പ്രത്യേകം പ്രസ്താവ്യമാണു്.

1919-ാം വർഷം ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിൽ സ്മരണീയമാണു്. ഒന്നാം ജർമ്മൻയുദ്ധത്തിൽ ഭാരതഭൂമി സഖ്യകക്ഷിയ്ക്കു ചെയ്തുകൊടുത്ത വിപുലമായ സഹായങ്ങൾക്കു് പ്രത്യുപകാരമായി ബ്രിട്ടീഷ്സാമ്രാജ്യദുഷ്പ്രഭുക്കന്മാർ റൌലററ്ആക്റ്റുകൾ എന്ന മർദ്ദനനിയമങ്ങൾ ദാനം ചെയ്തു അതിനെത്തുടർന്നുണ്ടായ പ്രക്ഷോഭണത്തിൽ ബ്രിട്ടീഷ് ഗവണ്മെന്റു് നരകത്തെത്തന്നെ തുറന്നുവിട്ടു. നേതാക്കന്മാരെല്ലാം ഇരുമ്പഴിക്കൂട്ടിൽ ആയി. മാർച്ചു മുപ്പതാംതീയതി ദില്ലിയിൽവച്ചു നടത്തിയ ഹർത്താൽ പ്രമാണിച്ചു് തെരുവീഥികൾ എല്ലാം ജനങ്ങളെക്കൊണ്ടു

നിറഞ്ഞു. പോലീസ്സൈന്യം നിരായുധരായ അവരുടെ നേക്ക് യന്ത്രത്തോക്കുകൾ നീട്ടി. പ്രാംശുകായനും കാവിവസ്ത്രധാരിയുമായ സ്വാമി ശ്രദ്ധാനന്ദജി ഗംഭീരവും ധീരവും ആയ നോട്ടങ്ങളോടുകൂടി ഗൂർഖഭടന്മാരുടെ കുന്തങ്ങൾക്ക് തന്റെ മാറിടം തുറന്നു കാണിച്ചുകൊടുത്തു.

ഏപ്രിൽ 13-ാം തീയതി ജലിയൻവാലാബാഗിൽ വച്ച് ഡയറുടെ സൈന്യം നിരായുധരായ ബൈശാഖസ്നാനതീർത്ഥാടകന്മാരെ തെരുതെരെ വെടിവച്ചു വീഴ്ത്തി. ഈ ഭയങ്കരസംഭവങ്ങളെപ്പററിയുള്ള വാർത്ത നാടെങ്ങും കാട്ടുതീ പോലെ പരന്നു.

ഈ സമയത്ത് പ്രകൃത്യാ അന്തർവേഗവാനായ ബോസ് രാഷ്ട്രീയ പ്രക്ഷോഭണച്ചുഴിയിലേയ്ക്കു ചാടാതിരിക്കാൻ വേണ്ടി ബന്ധുജനങ്ങൾ അദ്ദേഹത്തിനെ ഐ. സി. എസ്സ്. പരീക്ഷയ്ക്കായി ഇംഗ്ലണ്ടിലേക്ക് അയയ്ക്കാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. എന്നാൽ സുഭാഷ് തെല്ല സംശയം പ്രകടിപ്പിച്ചു. തന്റെ ആദർശം നഷ്ടമായിപ്പോയേയ്ക്കും എന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേടി. ഒടുവിൽ പ്രിയസുഹൃത്തായ ഹേമന്തകുമാറിന്റെ പ്രേരണയ്ക്കു വശപ്പെട്ട് അദ്ദേഹം സമ്മതിച്ചു. അദ്ദേഹം തന്നെ തന്റെ ചിന്താഗതിയെ ഇപ്രകാരം രേഖപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു:—

"ഞാൻ എന്നോടുതന്നെ ഒരു ദീർഘമായ അന്തസ്സമരം നടത്തിയിട്ട് ഒടുവിൽ ഐ. സി. എസ്സി-നായി ഇംഗ്ലണ്ടിൽ പോകാമെന്നു സമ്മതിച്ചു; എന്നാൽ ഈ നിശ്ചയം ശരിയായി എന്ന് എന്റെ ഹൃദയത്തെ സാ

ന്താനപ്പെട്ടത്താൻ എനിക്കു കഴിഞ്ഞില്ല." ഇതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല. ഹിന്ദുസ്ഥാനത്തെ എത്രയോ മേധാവികൾ ഗവണ്മെണ്ടു കോശാഗാരപ്രഭുക്കന്മാരായ ഈ ഐ. സി. എസ്സ്. ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാരുടെ മുമ്പിൽ മുട്ടുകുത്തുന്നതും ദേശാഭിമാനത്തെ ദൂരെ വലിച്ചെറിയുന്നതും ബോസ്സ് കണ്ടിരിക്കണം! അതുമാതിരി ഒരു പ്രാഭവം അദ്ദേഹം ഇച്ഛിച്ചിരുന്നതേ അല്ല.

പാശ്ചാത്യദേശങ്ങളിലെ മോടികളിലൊന്നിലും ബോസ്സിനു ഭ്രമം തോന്നിയില്ല. അവിടത്തെ ധനാടോപം, നേരേ മറിച്ച്, ഭാരതഭൂമിയുടെ ദാരിദ്ര്യത്തെപ്പററിയുള്ള ബോധം അങ്കുരിപ്പിച്ചതേയുള്ളു. വല്ലപ്പോഴും സർക്കാരുദ്യോഗസ്ഥന്മാർ എറിഞ്ഞുകൊടുത്തേക്കാവുന്ന അപ്പക്കഷണങ്ങളെ പ്രതീക്ഷിച്ച് നമ്മുടെ യുവജനങ്ങൾ കച്ചേരികളുടേയും, ഉദ്യോഗസ്ഥപ്രഭുക്കന്മാരുടെ മണിമേടകളുടേയും വാതുക്കൽ കാത്തുനില്ക്കുന്നതു് അദ്ദേഹം കാണാതിരുന്നിട്ടില്ല. ആ ദുഷ്പ്രഭുക്കന്മാരുടെ നായ്ക്കൾക്ക് അവരുടെ ആഫീസ്സുകളിൽ രാപകൽ കഠിനാദ്ധ്വാനം ചെയ്യുന്ന ഗുമസ്ഥന്മാരെക്കാൾ എത്ര സുഭിക്ഷം! ഈ സംഗതികളാണ് സുഭാഷിൻെറ നിരന്തര ചിന്താവിഷയമായിരുന്നതു്. എന്നാൽ ഒരു സംഗതി അദ്ദേഹത്തിനെ അഭിമാനം കൊള്ളിച്ചു. ഫിററ്സ് വില്യംഹാളിൽനിന്ന് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ എഴുതിയിരിക്കുന്നു:- "ഒരു വെള്ളക്കാരൻ എന്നെ പരിചരിക്കുകയും എൻെറ ചെരുപ്പു തുടയ്ക്കുകയും ചെയ്യുന്നതു കാണുമ്പോൾ ഞാൻ അത്യന്തം സന്തുഷ്ടനായിത്തീരുന്നു."

ഇംഗ്ലണ്ടിൽ വച്ച് അദ്ദേഹം ഇൻഡ്യയിലെ 'ബുൾ ബുൾ' ആയ സരോജിനീദേവിയുടെ ഒരു പ്രസംഗം ശ്രവിച്ചു. അദ്ദേഹം അഭിമാനംകൊണ്ട് താനേ വീർത്തു പോയത്രേ. ഈ മാതിരി സ്ത്രീജനങ്ങളെ ഉൽപാദിപ്പിക്കാൻ കഴിവുള്ള ഭാരതഭൂമിക്ക് നിശ്ചയമായും അതിശോഭനമായ ഒരു ഭാവിയുണ്ടെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നി.

ഒൻപതുമാസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അദ്ദേഹം ഐ. സി. എസ് ബിരുദം നേടി; അതിനോടുകൂടിത്തന്നെ കേംബ്രിഡ്ജ് സർവ്വകലാശാലയിലെ ട്രൈപ്പോസും സമ്പാദിച്ചു. ഈ വിജയം ആനന്ദിപ്പിക്കുന്നതിനു പകരം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഹൃദയത്തെ മഥിക്കുകയാണു ചെയ്തതു്. രണ്ടു സ്വാമികളെ ഒരുമിച്ച് എങ്ങനെ സേവിക്കും എന്നുള്ള വിചാരം അദ്ദേഹത്തിനെ വല്ലാതെ അലട്ടി. ബ്രിട്ടീഷ് ഗവർമ്മെൻറിനെ സേവിക്കുന്നവനു് സ്വരാജ്യസേവനം ദുസ്സാധം എന്നല്ല, അസാദ്ധ്യം തന്നെയാണെന്നു് ആർക്കാണു് അറിഞ്ഞുകൂടാത്തതു്? അതിനാൽ ഏതാനും മാസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ അദ്ദേഹം ഗാന്ധിജിയുടെ ആഹ്വാനത്തെ ആദരിച്ച് സിക്രട്ടറി ആഫ് സ്റ്റേറ്റായ മാണ്ടേഗുവിൻെറ കൈയിൽ രാജി സമർപ്പിച്ചു. ആ ധീര വിസ്മയിച്ചു കാണണം; സംശയമില്ല.

അമൃതസരസ്സിൽവച്ചു നടന്ന പട്ടകൊലയെപ്പററി അന്വേഷണം നടത്താൻ നിയുക്തമായ ഹണ്ടർക്കമ്മററി റിപ്പോർട്ടു സമർപ്പിച്ചു കഴിഞ്ഞ കാലമായിരുന്നു അതു്. ആ കമ്മററി പാഞ്ചാലത്തിൽനടന്ന ക്രൂരാക്രമണങ്ങളേയും പോലീസ്സുകാരും, സൈനികന്മാരും ചെയ്ത അക്രമങ്ങളേയും

ഭംഗിയായി വർണ്ണിച്ചിരുന്നു; എന്നാൽ ബ്രിട്ടീഷ്ഗവണ്മെൻറാകട്ടെ ആ അക്രമകാരികളെ ശിക്ഷിക്കാതിരുന്നതു പോകട്ടെ. നിരായുധരായ തീർത്ഥയാത്രക്കാരുടെ മേൽ അഗ്നിവർഷം ചൊരിഞ്ഞ ജനറൽ ഡയർക്കു് ലണ്ടനിൽ വച്ചു് 18000 പവൻ സമ്മാനിക്കയും ചെയ്തു.

ഈ സംഭവങ്ങളെല്ലാം ബോസിൻെറ ഹൃദയത്തെ മഥിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. അതിനാൽ താൻ പിതാവിൻെറ ഇച്ഛ എന്തെന്നു് അന്വേഷിക്കാതെ ഐ. സി. എസ്. സ്ഥാനം പരിത്യജിച്ചതിൽ ലേശംപോലും കുണ്ഠിതപ്പെട്ടില്ല. അദ്ദേഹം 1921 ജൂലൈ 16-ാനു- ബോംബേത്തുറമുഖത്തു് ഇറങ്ങിയ ശേഷം ആദ്യമായി ചെയ്തതു് ഗാന്ധിജിയെ സന്ദർശിക്കുക ആയിരുന്നു. ഒരു മണിക്കൂർ നേരം അവർ തമ്മിൽ സംസാരിച്ചു. മഹാത്മജി ഈ യുവാവിൻെറ ധീരകൃത്യത്തെ അനുമോദിക്കയും, ആശീർവദിക്കയും ചെയ്തു. അനന്തരം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉപദേശാനുസൃതം ബംഗാളിൽച്ചെന്നു് സീ. ആർ. ദാസിനെക്കണ്ടു.

ദാസ് ഈ യുവാവിനെ വിദ്യാലയബഹിഷ്കൃതരായ യുവജനങ്ങളെ ഉദ്ദേശിച്ചു് സ്ഥാപിതമായ നാഷണൽകാളേജിൻെറ പ്രിൻസിപ്പാലായി നിയമിച്ചു. റഷ്യയിലും ഐർലണ്ടിലും അമേരിക്കയിലും ഒക്കെ നടന്ന സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൻെറ ഉജ്ജ്വല ചിത്രങ്ങൾ വർണ്ണിച്ചു് അദ്ദേഹം വിദ്യാർത്ഥികളിൽ ത്യാഗബുദ്ധിയും ദേശാഭിമാനവും അങ്കുരിപ്പിച്ചു. അല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ ബോസ് യുവജനങ്ങളുടെ എല്ലാം പ്രീതിഭാജനവുമായിത്തീർന്നു. എന്നാൽ ഗവണ്മെണ്ടിൻെറ ക്രൂരഹസ്തം ഈ സ്ഥാപനത്തിൻെറ ചുവട്ടിൽ കോടാലി വച്ചുകളഞ്ഞു.

1921-ഡിസംബർ 25-ാം തീയതിയാണ് വെയിൽസ് രാജകുമാരൻ കൽക്കത്ത സന്ദർശിച്ചത്. അതിന് ഒരു മാസത്തിനു മുമ്പ്, അദ്ദേഹത്തിനെ കരിങ്കൊടികൾകൊണ്ടു സൽക്കരിക്കുന്നതിനു വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങൾ ചെയ്തുകൊണ്ടിരുന്ന സി. ആർ. ദാസ്, മൌലാനാ അബ്ദുൽ കലാം ആസാദ്, സുഭാഷ് ബോസ് എന്നിവരെ എല്ലാം ഗവർമ്മെണ്ട് ജയിലിലാക്കിക്കഴിഞ്ഞിരുന്നു. സ്വീകരണം പൊടിപൂരമാക്കാൻ ഗവർമ്മെണ്ട് ഈ ഒരു ഉപായമേ കണ്ടുള്ളു; എന്നാൽ അവരുടെ ഉദ്ദേശം ഫലിച്ചില്ല. സുഭാഷിന്റെ നിരന്തര പ്രയത്നത്താൽ നഗരനിവാസികളെല്ലാം പരിപൂർണ്ണ ഹർത്താൽ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനു തയ്യാറായിട്ടാണിരുന്നത്. രാജകുമാരൻ ഹൌറാസ്റ്റേഷനിൽ ഇറങ്ങിയപ്പോൾ, ആ മനോജ്ഞനഗരി ജനശൂന്യമായി കാണപ്പെട്ടു. സൂര്യാലോകപ്രദീപ്തമായ പ്രാസാദങ്ങളുടെ മുകളിൽ പാറിക്കൊണ്ടിരുന്ന യൂണിയൻജാക്കിന്റെ സ്ഥാനം കരിങ്കൊടികൾ അപഹരിച്ചിരുന്നു. ഈ മഹാപരാധം പ്രമാണിച്ച് ന്യായാധിപതി സുഭാഷിന് ആറു മാസത്തെ തടവു വിധിച്ചപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഉച്ചൈസ്തരം വിളിച്ചു പറഞ്ഞു:—"ആറു മാസമേയുള്ളോ! എന്താ! ഞാൻ ഇത്ര ചെറുശിക്ഷയ്ക്കു പാത്രമാകാൻ ഒരു കോഴിയെ മോഷ്ടിച്ചിരിക്കുമോ?"

ഇതായിരുന്നു ബോസ്സിന്റെ ആദ്യത്തെ ജയിൽവാസം. 1922 സെപ്റ്റംബർ മാസത്തിൽ അദ്ദേഹം വിമുക്തനായി. ഇതിനിടയ്ക്ക് ഭയങ്കരമായ ഒരു വെള്ളപ്പൊ

ക്കമുണ്ടായി ലക്ഷോപലക്ഷം ജനങ്ങൾ വീടും കുടിയും ഇല്ലാതെയായി. പ്രഫുല്ലചന്ദ്രറേയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ഒരു ദുഃഖനിവാരണനിധി ഏർപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു. അല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ നാലുലക്ഷം ഉറുപ്പിക പിരിഞ്ഞു. ഗവർമ്മെണ്ടും ഇരുപതിനായിരം ഉറുപ്പിക ദാനം ചെയ്തു. എന്തൊരു ഔദാര്യം! ഈ മഹാക്ഷേമാഭിവർദ്ധനത്തിൽ ബോസ് സജീവം പങ്കുകൊള്ളുകയും, ലിട്ടൺ പ്രഭുവിന്റെ സവിശേഷമായ പ്രശംസയ്ക്കു പാത്രീഭവിക്കയും ചെയ്തു.

1922-ൽ കാൺഗ്രസ്സ് പാളയത്തിൽ ഒരു പിളർപ്പുണ്ടായി. ഗാന്ധിജി ജയിലിലായിരുന്നു. സി. ആർ. ദാസ്സിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ സ്വരാജ് കക്ഷി എന്നൊരു സംഘം കാൺഗ്രസ്സിനുള്ളിൽ ആവിർഭവിച്ചു. വെറും നിസ്സഹകരണം മതിയാവുകയില്ലെന്നും, നിയമസഭകൾക്കുള്ളിൽകടന്ന് സർക്കാരിനോടു പട വെട്ടേണ്ടതാണെന്നും ഈ കക്ഷി ബലമായി വാദിച്ചു. ചിത്തരഞ്ജൻ ദാസ് ആയിരുന്നു ഈ കക്ഷിയുടെ നേതാവ്. അദ്ദേഹം അന്നത്തെ അഭിഭാഷകന്മാരുടെ കൂട്ടത്തിൽ പ്രഥമഗണനീയനായിരുന്നു. എന്നു മാത്രമല്ല, ദേശഭക്തിയിലും അദ്വിതീയനായിരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പിതാവ് ഋണബാധിതനായിത്തീർന്ന് സിവിൽജയിലിൽ പാർത്ത കഥ പ്രസിദ്ധമാണ്. നിയമപ്രകാരം ആ കടം വീട്ടേണ്ട ചുമതല സി. ആർ. ദാസിന് ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നിട്ടും വക്കീൽപ്പണിയിൽ പ്രവേശിച്ചു ധാരാളം പണം കിട്ടിത്തുടങ്ങിയപ്പോൾ അദ്ദേഹം ആദ്യമായിചെയ്തതു് പിതാവിന്റെ കടം വീട്ടുകയായിരുന്നു. ഈ മഹനീയകൃത്യംവഴിക്ക് അദ്ദേഹം ബംഗാളി

കളുടെ എല്ലാം പൂജാവിഗ്രഹമായിത്തീർന്നു. പ്രതിമാസം രണ്ടു മൂന്നു ലക്ഷം ഉറുപ്പിക ആദായം കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്ന കാലത്താണു് സി. ആർ. ദാസ് ഗാന്ധിജിയുടെ ആഹ്വാനം അനുസരിച്ചു് വക്കീൽപ്പണി ദൂരത്തെറിഞ്ഞുകളഞ്ഞതു്. സി. ആർ. ദാസിൻെറ പക്ഷത്തു് മോതിലാൽ നെഹ്റു, പഞ്ചാബിലെ സിംഹമെന്നു് അറിയപ്പെടുന്ന ലജപത്റായി തുടങ്ങിയ ചില പ്രമുഖന്മാർ കൂടി ഉണ്ടായിരുന്നുവെങ്കിലും കാൺഗ്രസ്സിലെ ഭൂരിപക്ഷവും ഗാന്ധിയൻപരിപാടിയുടെ ഈ മാററം ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ല. ഒരു വലിയ വാക്സമരം നടന്നു. ഇരുകൂട്ടരേയും രഞ്ജിപ്പിക്കാൻ കഴിവുള്ള ഏക പുരുഷൻ ഇരുമ്പഴികൾക്കു പിന്നിലും ആയിപ്പോയി. ബോസ് ഈ അവസരത്തിൽ തൻെറ രാഷ്ട്രീയഗുരുവിനോടു ചേർന്നു നിന്നു. സ്വരാജ്യകക്ഷിയുടെ 'ജിഹ്വ'യെന്നോണം പുറപ്പെട്ട "ഫോർവേഡ്" എന്ന പ്രതിദിനപ്പത്രത്തിൻെറ ആധിപത്യം അദ്ദേഹത്തിൽ സമർപ്പിക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹത്തിൻെറ പ്രയത്നഫലമായിട്ടാണു് ബംഗാളിലെ തിരഞ്ഞെടുപ്പിലും കാർപ്പൊറേഷൻതിരഞ്ഞെടുപ്പിലും സ്വരാജ്കക്ഷിക്കു് വലിയ വിജയം സിദ്ധിച്ചതെന്നു പറയാം. 1924-ൽ സി. ആർ. ദാസ് മേയർ ആയി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം ബോസ്സിനെ പ്രധാന എക്സിക്യൂട്ടീവ് ഉദ്യോഗസ്ഥനായി നിയമിച്ചതു് ഗവൺമെണ്ടു് തൽക്കാലം അംഗീകരിച്ചില്ലെങ്കിലും, ഭൂരിപക്ഷത്തിൻെറ അഭിപ്രായത്തിനു് ഒടുവിൽ വഴങ്ങിക്കൊടുക്കാൻ നിർബന്ധിതമായി. പ്രതിമാസം മൂവായിരം ഉറുപ്പികയായിരുന്നു ബോസിനു നിശ്ചയിച്ച ശമ്പളം. എന്നാൽ

ഇത്ര വലിയ ശമ്പളം സ്വീകരിക്കുന്നത് പൊതുജനദ്രോഹമാണെന്ന് അദ്ദേഹത്തിനു തോന്നുകയാൽ 1500 ഉറുപ്പിക ഉപേക്ഷിച്ചുകളഞ്ഞു. ഈ സംഖ്യയിൽ തന്നെയും ഏറിയകൂറും ദരിദ്രന്മാക്കു വീതിച്ചുകൊടുക്കുകയായിരുന്നു അദ്ദേഹം ചെയ്തുവന്നതു്.

കാർപ്പൊറേഷൻ നയതന്ത്രത്തിൽ സുഭാഷിന്റെ വരവോടുകൂടി വലിയ പരിവർത്തനമുണ്ടായി. മുനിസിപ്പൽഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ഖാദിവസ്ത്രം ധരിച്ചുതുടങ്ങി. നഗരവീഥികളുടെ പേരുകളിൽ പലതിനും പഴയ പേരുകൾ മാററിയിട്ട് കാൺഗ്രസ്സ്നേതാക്കന്മാരുടെ പേരുകൾ നല്കി. പ്രാഥമികവിദ്യാഭ്യാസത്തിനുള്ള ഫീസ്സ് നിർത്തലാക്കപ്പെട്ടു. ഗവർണ്ണർമാക്കും വൈസ്രോയിമാർക്കും മംഗളപത്രങ്ങൾ നൽകുന്ന ഏർപ്പാടു നിർത്തലാക്കി. നേരേമറിച്ച് പൌരപ്രധാനികൾക്കു് മംഗളപത്രങ്ങൾ കൊടുക്കാനും തുടങ്ങി. കാർപ്പൊറേഷന്റെ കീഴിൽ ജോലി ചെയ്തിരുന്ന യൂറോപ്യന്മാർക്കു് ശിക്ഷണത്തിനു വിധേയരാവാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നും വന്നു.

ഈവിധ മാററങ്ങളെല്ലാം സർക്കാർ എങ്ങനെ കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കും? 1924-ൽ യാതൊരു കാരണവും കൂടാതെ ബോസ് അറസ്റ്റ് ചെയ്യപ്പെട്ടു. ബംഗാളിലെ വിപ്ളവസംഘത്തിൽ ബോസ്സും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു എന്നായിരുന്നു സർക്കാരിന്റെ കുററച്ചാർട്ട്.

പൊതുജനങ്ങൾ ഇളകി. പ്രതിഷേധധ്വനി നാലുദിക്കിലും മുഴങ്ങി. എന്നിട്ടും സർക്കാരിനു കുലുക്കമുണ്ടായില്ല; കാർപ്പൊറേഷനും വഴങ്ങാതെ നിലകൊണ്ടു. മുനി

സിപ്പൽഭരണം ജയിൽഭിത്തികൾക്കു പിന്നിൽനിന്നു തന്നെ കുറേക്കാലം നടത്തപ്പെട്ടു.

ഒരു തുറന്ന വിചാരണ നടത്താൻ സീ ആർ. ദാസ് ഗവർമ്മെൻറിനെ വെല്ലുവിളിച്ചു; പോലീസ്സുദ്യോഗസ്ഥന്മാർക്കു സത്യത്തിൻെറയും നീതിയുടെയും വെളിച്ചത്തെ അഭിമുഖീകരിക്കുന്നതിനുള്ള മനക്കരുത്തില്ലായ്കയാൽ 'രായ്ക്കുരാമാനം' ബോസ്, ആദ്യമായി അലിപ്പൂർ ജയിലിലേയ്ക്കും, അവിടെനിന്ന് മാണ്ഡലേക്കും മാററപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹത്തിനോടൊപ്പം, ഏഴു സഖാക്കളും നാടു കടത്തപ്പെടുകയുണ്ടായി. ഇതു് 1925 ജനുവരി 25—ാം തീയതി ആയിരുന്നു.

മാണ്ഡലേജയിൽ ഭൂമിയിലെ ഒരു നരകംതന്നെയാണു്. അവിടെവച്ചു അദ്ദേഹത്തിനു 'ക്ലോമപാകം'' എന്ന രോഗം പിടിപെടുകയും ഫുസ്ഫുസങ്ങൾക്കു കേടു തട്ടുകയും ചെയ്തു. ഏതാനും ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ നാല്പതു റാത്തൽ ഭാരം കുറഞ്ഞുപോയി. സർക്കാർ അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനെ റംഗൂണിലേക്കു മാററുകയും, പരിശോധിക്കാനായി ലഫ്ററനൻറ് കണ്ണൽ കെലിയാലിനേയും ബോസ്സിൻെറ സഹോദരനായ ഡാക്ടർ സുനിൽ ചന്ദ്രബോസിനേയും നിയോഗിക്കുകയും ചെയ്തു. ഈ ഭിഷഗ്വരന്മാരുടെ ഉപദേശാനുസൃതം ചികിത്സയ്ക്കായി അദ്ദേഹത്തിനു സ്വിററ്സർലണ്ടിലേക്കു പോകാൻ സർക്കാർ അനുവാദം നല്കി. എന്നാൽ നിരുപാധികമായി മോചിപ്പിക്കപ്പെടാത്തപക്ഷം താൻ ഒരി

ടത്തും പോകുന്നില്ലെന്ന് രോഗി ശഠിക്കയാൽ, സർക്കാർ അദ്ദേഹത്തിനെ 1927 മേ 16-ാനു- മോചിപ്പിച്ചു. രണ്ടു മാസത്തേക്ക് അദ്ദേഹത്തിന്ന് മിണ്ടാൻപോലും ശക്തിയില്ലായിരുന്നു.

ഇതിനിടയ്ക്ക് ബോസ്സിന്റെ രാഷ്ട്രീയഗുരുവായിരുന്ന സി. ആർ. ദാസ്സ് പരലോകം പ്രാപിച്ചു. ഭാരതഖണ്ഡം മുഴുവനും വിലപിച്ചു. ബോസ്സിന്ന് തന്റെ ഏകരാഷ്ട്രീയ ഗുരുവും, വംഗസാഹിത്യത്തിന്ന് ഒരു ഉത്തമഗീതികാവ്യ കൃത്തും, ഇൻഡ്യൻബാറിന്ന് പ്രശസ്തനായ ഒരു അഭിഭാഷകവര്യനും, ദരിദ്രജനങ്ങൾക്ക് തങ്ങളുടെ ഏകബന്ധുവും, നാട്ടിന്ന് ഒരു അഭിവന്ദ്യനേതാവും നഷ്ടമായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശ്മശാനയാത്ര ചലനചിത്രയവനികയിൽക്കൂടി കണ്ടിട്ടുള്ളവർക്കെല്ലാം, ഭാരതഖണ്ഡത്തിലെ നാല്പതുകോടി ജനങ്ങളും അവിടെ കൂടിയിരിക്കുംപോലെയും, അവർ ഭക്തിപൂർവ്വം മൃതശരീരത്തിൽ അർപ്പിച്ച പൂമാലകൾ കുന്നിച്ച് കുന്നിച്ച് രണ്ടാമത് ഒരു ഹിമവൽപർവ്വതം നിർമ്മിച്ചിരിക്കുംപോലെയും തോന്നിപ്പോകുമായിരുന്നു. ഈ മാതിരി ഒരു ആരാധന ഇതിനുമുമ്പെങ്ങും ഇൻഡ്യയിൽ മറെറാരു നേതാവിനും ലഭിച്ചിരുന്നില്ല.

സി. ആർ. ദാസ്സിന്റെ ദേഹവിയോഗം നിമിത്തം ബംഗാളികൾ ബോസ്സിനേയും എം. സേൻഗുപ്തയേയും തങ്ങളുടെ നേതാക്കന്മാരായി കൈവരിച്ചു. അധിക കാലം കഴിയുംമുമ്പ് മദ്രാസിൽ ഡാക്ടർ അൻസാരിയുടെ ആദ്ധ്യക്ഷത്തിൽ നടന്ന ഇൻഡ്യൻ നാഷണൽ കാൺ

ഗ്രസ്സ്‌യോഗത്തിൽ വച്ച്, ബോസ്സ് ജനറൽസെക്രട്ടറിയായി തിരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു.

1927-ൽ ഇൻഡ്യയുടെ ഭാവിഭരണഘടന എഴുതിയുണ്ടാക്കാൻ നിയുക്തമായ നെഹ്റുക്കമ്മറ്റി അതിൻെറ റിപ്പോർട്ട് പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. അക്കൊല്ലം കൽക്കത്തയിൽവച്ചു നടന്ന ഒന്നാമത്തെ യുവജനസമ്മേളനത്തിൻെറ 13 നിശ്ചയങ്ങളുടെ കൂട്ടത്തിൽ ആ റിപ്പോർട്ടിൻെറ പരിപൂർണ്ണമായ നിരസനം കൂടി ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഡൊമിനിയൻഅന്തസ്സുകൊണ്ട് ഭാരതം തൃപ്തിപ്പെടുന്ന കാലം എപ്പോഴെ കഴിഞ്ഞിരുന്നു. പരിപൂർണ്ണ സ്വാതന്ത്ര്യം കൊണ്ടു മാത്രമേ ഇൻഡ്യയ്ക്കു സംതൃപ്തിയുണ്ടാവു എന്നു് യുവജനങ്ങൾ വെളിപ്പെടുത്തി. ഈ നിശ്ചയം ബോസ്സിനുണ്ടായ മാനസാന്തരത്തെ കുറിക്കുന്നു.

നിയമസഭാപ്രവേശനം ഒരു പ്രഹസനം മാത്രമാണെന്നു് ഇതിനിടയിൽ തെളിഞ്ഞുകഴിഞ്ഞു. ഇടയ്ക്കിടയ്ക്കു് മോത്തിലാൽ നെഹ്റുവിൻേറയും, ലജ്പതിറായിയുടേയും സിംഹഗർജ്ജനം സദാ ഹാളിൽ കേൾക്കാമെന്നല്ലാതെ, അതുകൊണ്ടു പറയത്തക്ക പ്രയോജനമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. സി. ആർ. ദാസ് പോയി; അദ്ദേഹം ഉണ്ടായിരുന്നിടത്തോളം ചില പ്രത്യാശകൾക്കു വഴിയുണ്ടായിരുന്നു. ഇപ്പോൾ ലജ്പതിറായിയും പോയി. 1928-ൽ മോത്തിലാൽ നെഹ്റു മാത്രം ശേഷിച്ചു. സുഭാഷ് വാമപക്ഷത്തിലോട്ടും ചാഞ്ഞു. തൊഴിലാളിപ്രസ്ഥാനത്തിൽ അദ്ദേഹം സജീവമായി പ്രവർത്തിച്ചുതുടങ്ങി. കാൺഗ്രസ്സിലെ ജ്യേഷ്ഠാംഗങ്ങളുടെ രാഷ്ട്രീയവാക്ചാപലങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹ

ത്തിന്ന രുചിക്കാതെയായി. അദ്ദേഹത്തിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ യുവജനാംഗങ്ങളും വൃദ്ധാംഗങ്ങളും തമ്മിൽ ഒരു ബലപരീക്ഷയും അചിരേണ സമാരംഭിച്ചു. 1927-ലെ മദ്രാസ് കാൺഗ്രസ്സ്‌യോഗത്തിൽ എസ്. ശ്രീനിവാസയ്യങ്കാരുടെ പ്രസംഗത്തോടുകൂടി സമാരബ്ധമായ ഈ വടംപിടിത്തത്തിന് 1928-ൽ കല്ക്കത്താ കാൺഗ്രസ്സായപ്പോഴേക്കും ശക്തി കൂടി. അവിടെവച്ചു് മോത്തിലാൽ നെഹ്റുവായിരുന്നു ആദ്ധ്യക്ഷംവഹിച്ചതു്. അതിൽവച്ചു് ബോസ്സ് മോത്തിലാല്ജിയുടേയും ഗാന്ധിജിയുടേയും സമാധാനനയത്തെ കർക്കശമായി എതിർത്തു. വാമകക്ഷിക്ക് ജവഹർലാലിന്റെയും പിന്തുണ വേണ്ടുവോളമുണ്ടായിരുന്നു.

മോത്തിലാല്ജ് സർവ്വകക്ഷിസംഘടനയിൽപെട്ട ആളായിരുന്നതിനാൽ ബോസ്സ്കക്ഷിയുടെ എതിർപ്പുകൊണ്ടു് കാൺഗ്രസ്സിൽ പിളർപ്പുണ്ടാകുമെന്നു് നേരത്തെ ശങ്കയുണ്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു്, അദ്ദേഹം മഹാത്മാഗാന്ധിയേയും ക്ഷണിച്ചിരുന്നു. ഡൊമിനിയൻസ്റ്റാററസ് മതിയോ? പരിപൂർണ്ണസ്വരാജ്യം വേണമോ? എന്ന പ്രശ്നത്തിനെ സംബന്ധിച്ചായിരുന്നു ബലപരീക്ഷ നടന്നതു്. നെഹ്റുജി ഡൊമിനിയൻ സ്റ്റാററസ്സിനെ അനുകൂലിച്ചു പ്രസംഗിച്ചു. സുഭാഷ്കക്ഷി എതിർത്തു. ഉടനേ മഹാത്മജി എണീററ് സമരസം വരുത്തുന്നതിനുവേണ്ടി ഇപ്രകാരം പ്രസംഗിച്ചു:—

“1929 ഡിസംബർ 31-ാംതീയതിക്കുള്ളിൽ ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇൻഡ്യയ്ക്കു് ഡൊമിനിയൻ സ്റ്റാററസ് നല്കിയാൽ കാൺഗ്രസ് മഹാസഭ അതിനെ അംഗീകരിക്കും;

അല്ലെങ്കിൽ പരിപൂർണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യത്തിൽ കുറഞ്ഞു് യാതൊന്നുകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടുകയില്ല."

സുഭാഷ്ചന്ദ്രബോസു് ഈ നിശ്ചയത്തേയും എതിർത്തു. ഇതു് മദ്രാസു് കാൺഗ്രസ്സ് ചെയ്ത തീരുമാനത്തിനു് എതിരാണെന്നും, ഉടനെ നിയമലംഘനം ആരംഭിക്കാതിരുന്നാൽ ഒരു കാര്യവും നടക്കയില്ലെന്നും ആയിരുന്നു സുഭാഷിന്റെ വാദം.

മഹാത്മാവിന്റെ മനോഭാവത്തെ പൂർണ്ണമായി ഗ്രഹിക്കാൻ യുവാവായ സുഭാഷിനു് ശക്തിയില്ലാതെ വന്നതിൽ അത്ഭുതപ്പെടാനില്ല. സർവ്വകക്ഷിസംഘത്തിന്റെ തീർച്ചയെ അനാദരിച്ചു എന്നു വരുത്തരുതെന്നു മാത്രമായിരുന്നു ഗാന്ധിജിയുടെ ഉന്നം. അതിനാലാണു് ഇരുകക്ഷിക്കും ആക്ഷേപമില്ലാത്ത ഒരു നിശ്ചയം അദ്ദേഹം ഹാജരാക്കിയതു്. ഒടുവിൽ ആ നിശ്ചയംതന്നെ പാസ്സായി.

ഇതുനിമിത്തം ബോസിനു് ഗാന്ധിജിയുടെ പേരിൽ വലുതായ കോപം ജനിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനെ ഖണ്ഡിച്ചു് എഴുതുന്നതിനും പ്രസംഗിക്കുന്നതിനും അദ്ദേഹം തയ്യാറായി. തന്റെ ഉള്ളിൽ എരിപൊരിക്കൊണ്ടിരുന്ന തീവ്രമായ ദേശഭക്തി ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രമാണു് അദ്ദേഹം അങ്ങിനെ ചെയ്തുപോയതു്; മഹാത്മാവിലുള്ള മതിപ്പിന്റെ കുറവുകൊണ്ടായിരുന്നില്ല. ഇവിടെയാണു് ബോസ്സിനും ജവഹർലാലിനും തമ്മിലുള്ള പ്രധാന വ്യത്യാസം നാം കാണുന്നതു്. കാൺഗ്രസ് യോഗത്തിൽ വച്ചു് നെഹ്റു ഗാന്ധിജിയെ ശക്തിയായി എതിർത്തിട്ടുണ്ടു്; എന്നാൽ കാൺഗ്രസ് ഒരു നിശ്ചയം പാസ്സാക്കി

കഴിഞ്ഞാൽ, സ്വാഭിപ്രായം അതിനെതിരായിരുന്നാലും അദ്ദേഹം തദനുസാരമായിട്ടേ പ്രവർത്തിക്കൂ. ഈ ശിക്ഷണബോധം ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രമാണ് അദ്ദേഹം ഇന്ന് പ്രധാനമന്ത്രിപദം അലങ്കരിക്കാൻ ഇടയായത്. ബോസ്സിന് നേരെമറിച്ച് അക്ഷമ കുറെ കൂടുതലായിരുന്നു. അയർലണ്ടിലെ സിൻഫെയിൻകാരുടെ രീതി അനുസരിച്ച് സർക്കാരിനോട് പ്രത്യക്ഷമായും പരോക്ഷമായും പട വെട്ടി, ബ്രിട്ടീഷുകാരെ ഇവിടെനിന്നു തുരത്താൻ അദ്ദേഹം ആഗ്രഹിച്ചു.

കല്ക്കത്താ കാൺഗ്രസ്സിന് സകലരും മലച്ചുപോകുമാറുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ എല്ലാം ചെയ്തിരുന്നത് സുഭാഷാണ്. വാളൻറിയർസംഘത്തിൻെറ ദളപതിയായിരുന്നതും അദ്ദേഹം തന്നെ. പ്രസിഡണ്ട്, മോത്തിലാൽ ഘോഷയാത്രയായി പുറപ്പെട്ട അവസരത്തിൽ, സ്വേച്ഛാഭടന്മാരെ നയിച്ചുകൊണ്ട് സുഭാഷ് ദളപതിയുടെ വേഷത്തിൽ വന്ന കാഴ്ച കാണേണ്ടതുതന്നെയായിരുന്നു. സൈനികമട്ടിൽ ഭടന്മാർ പ്രസിഡണ്ടിനെ അഭിവാദനം ചെയ്തു. അവരുടെ പിന്നിൽ നിന്നിരുന്ന സുഭാഷും മിലിട്ടറിസല്യൂട്ട് ചെയ്ത് കൃതകൃത്യത പൂണ്ടു. അതു കണ്ടുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നവർക്ക്, ഇന്ത്യൻസ്വാതന്ത്ര്യസൈന്യനേതാക്കന്മാരെ വണങ്ങിനില്ക്കുന്നപോലെ തോന്നി. ഒരു പക്ഷേ, ഈ സ്വേച്ഛാസൈനികദളനിർമ്മാണം ഭാവിയിലെ 'ആസാദ് ഫൌജി'ൻെറ ഒരു നിഴൽവീച്ചായിരുന്നിരിക്കാം.

ഒരു നിലയിൽ സുഭാഷ് വജ്രഹൃദയനാണെന്നു പറയാം. എന്തു ക്ലേശവും സഹിപ്പാൻ അദ്ദേഹത്തിനു

കഴിയുമായിരുന്നു എന്നു് ചെറുപ്രായത്തിൽ നടത്തിയ ഹിമാലയൻയാത്ര തെളിയിക്കുന്നു. ഒരു മുണ്ടും വേഷ്ടിയും മാത്രമേ അദ്ദേഹം ഗൃഹത്തിൽനിന്നു് എടുത്തിരുന്നുള്ളു. വഴിമദ്ധ്യേ ഭിക്ഷ എടുത്തു ജീവിച്ചു. ദാഹനിവൃത്തിക്കു് ഭൂദേവിനല്കിയ ജലം മാത്രമേ ഉപയോഗിച്ചിട്ടുള്ളു. ഗുരുവിനെത്തേടി ഹിംസ്രമൃഗങ്ങൾ നിറഞ്ഞ കൊടുംകാടുകളിൽ ആറുമാസക്കാലം സഞ്ചരിച്ചു. എന്തൊരു ധൈര്യം! ആപത്തുകൾ നിറഞ്ഞിരിക്കുന്നിടത്തു് — അവയുടെ ഒക്കെ നടുവിലേ ബോസ്സിനെക്കാണൂ. മാണ്ഡലേ ജയിലിൽ ഇഹപരങ്ങൾക്കിടയിൽ വർത്തിച്ചിരുന്ന ദശയിലും നിരുപാധികമായിത്തന്നെ മോചിപ്പിച്ചാലേ, വെളിയിൽ ഇറങ്ങൂ എന്നു ശഠിച്ച ആൾക്കു് മനക്കരുത്തിനു് എന്തു കുറവു്? ഇതൊന്നുമല്ല അത്ഭുതം! മഹാത്മാവിനെ എതിർക്കുക! മററു ചിലരും എതിർത്തിട്ടുണ്ടായിരിക്കാം. എന്നാൽ അവരൊക്കെ അദ്ദേഹത്തിന്റെ ശക്തി അറിയാതെ എതിർത്തു; ബോസ്സങ്ങനെ അല്ലാ ചെയ്തതു്. അദ്ദേഹം അതിനെ പൂർണ്ണമായി ഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടു തന്നെയാണു് എതിർത്തതു്.

1929 ആഗസ്റ്റ് 11-ാംതീയതി 'വംഗരാജ്യബന്ദിജനദിനം' കൊണ്ടാടപ്പെട്ടു. ബഹുസഹസ്രം പൗരന്മാർ സുഭാഷിന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ നഗരം ചുററി ഒരു പ്രദക്ഷിണം ആരംഭിച്ചു. ചില പോലീസ്സുകാർക്കു് ഇതു സഹിച്ചില്ല. 'ഏകാധിപത്യം തുലയട്ടെ— വിപ്ലവം നീണാൾ ജയിക്കട്ടെ' എന്നുള്ള മുദ്രാവാക്യങ്ങളാണു് അവരെ കോപിപ്പിച്ചതു്. അവർ കഠിനമായ ലാത്തിപ്രയോഗം നടത്തി. സുഭാഷ് എത്രതന്നെ ശ്രമിച്ചിട്ടും പോലീസ്സിന്റെ

ഈ ബലപ്രയോഗം നിന്നില്ല. എങ്കിലും ഘോഷയാത്ര അവസാനിപ്പിച്ച്, ഒരു മഹായോഗം നടത്തി. അവിടെ വച്ച് തീപ്പൊരി പാറുന്ന ഭാഷയിൽ അദ്ദേഹം ചെയ്ത പ്രസംഗം രാജദ്രോഹകരമായി ഗണിക്കപ്പെട്ട സുഭാഷ് ബന്ധനസ്ഥനുമായി.

സൈമൺ കമ്മീഷന്റെ കാലമായിരുന്നു. അവർ പോയ ദിക്കിലേക്ക് 'സൈമൺ തിരിച്ചുപോ' എന്ന വിളിയേ കേൾപ്പാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ചിലരെല്ലാം മൌനി കൊടുത്തുവെങ്കിലും, ബ്രിട്ടൺ ഈ നാട്ട വിടേണ്ട കാലം ആസന്നമായി എന്ന ബോധം കമ്മിഷനുണ്ടായി. അതിനാൽ വൈസ്രോയിയായിരുന്ന ഇർവിൻ 1929 അക്ടോബർ 31-ാം തീയതി ഒരു വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി.

"1917-ൽ രാജകീയസർക്കാർ ചെയ്തിരുന്ന വാഗ്ദാനത്തെ ഒന്നുകൂടി ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നതിന് എനിക്ക് ഗവണ്മെൻറ് അധികാരം നല്കിയിരിക്കുന്നു. അതായത് ഇന്ത്യയ്ക്ക് ഡൊമിനിയൻസ്റ്റാറ്റസ് നല്കണമെന്നുള്ളതാണ് നമ്മുടെ പരമലക്ഷ്യം...............

സൈമൺ കമ്മീഷൻ റിപ്പോർട്ട് ശീഘ്രം വെളിയിൽ വരും. അതിൽ പിന്നീട് ലണ്ടനിൽ വച്ച് ഒരു വട്ടമേശസമ്മേളനം ഇന്ത്യൻപ്രമാണികളെ ചേർത്ത നടത്താമെന്ന് രാജകീയ സർക്കാർ ഉറപ്പു പറയുന്നു".

ഈ വിജ്ഞാപനത്തെ അംഗീകരിച്ച് ദില്ലിയിൽ കൂടിയ സർവ കക്ഷിത്തലവന്മാർ ഒരു നിശ്ചയം പാസ്സാക്കി. സമാധാനപുനഃസ്ഥാപനവിഷയത്തിൽ വൈസ്രോയി ജാഗരൂകനാണെന്ന് ഒരു പ്രഖ്യാപനവും അവർ പുറ

പ്പെട്ടവിച്ചു. അതിൽ മഹാത്മജി, പണ്ഡിതമോത്തിലാൽ, മാളവിയാ, ഡാക്ടർ ആൻസാരി, സർദാർ പട്ടേൽ, ശ്രീനിവാസശാസ്ത്രി, സർ സപ്രു, ആനിബസൻറ്, സരോജിനീദേവി, ജവഹരിലാൽ ഇവരെല്ലാം ഒപ്പു വെച്ചിരുന്നു.

ഇതിനിടയ്ക്കു് ഡിസംബറിൽ ലാഹൂർ കാൺഗ്രസ്സ് നടന്നു. ജവഹർ ആദ്ധ്യക്ഷ്യം വഹിച്ചു. കല്ക്കത്താവിൽ വച്ചു് ബ്രിട്ടീഷുകാക്കു് ഒരു വർഷത്തെ അവസരം നല്കിയ മഹാത്മജി—അക്കാലം തീൎന്നുപോയിരിക്കുന്നുവെന്നും അതിനാൽ കാൺഗ്രസ്സിൻെറ ഇനിയത്തെ ലക്ഷ്യം പരിപൂൎണ്ണസ്വരാജ്യമാണെന്നും ആ യോഗത്തിൽ പ്രസ്താവിച്ചു. അതിൽ കുറഞ്ഞ യാതൊന്നും കാൺഗ്രസ് അംഗീകരിക്കുന്നതല്ലെന്നും ഉറപ്പിച്ചു പറഞ്ഞു. എന്നാൽ അദ്ദേഹം ഹാജരാക്കിയ നിശ്ചയത്തിൽ, ഡൽഹിക്കു സമീപം ഒരു സ്ഥലത്തുവച്ചു്, വൈസ്രായിക്കു നേരിട്ട ആപത്തിൽനിന്നു മോചനം ലഭിച്ചതിനെപ്പററി ഒരു അനുമോദനവാക്കുകൂടി ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. ദക്ഷിണ ഇൻഡ്യയിൽ യാത്രചെയ്തിട്ടു് വൈസ്രായി തിരിച്ചുപോകുംവഴിക്കു് ആരോ തീവണ്ടിയിൽ ക്ലിപ്തസമയത്തു് താനേ പൊട്ടുന്ന ഒരു ബാംബിട്ടിരുന്നു. ഡിസംബർ 23-ാംതീയതി പുതുദില്ലി സമീപിക്കാറായപ്പോൾ ഈ ബാംബു പൊട്ടി. വൈസ്രായിക്കു ജീവാപായം വന്നില്ലെങ്കിലും, വണ്ടിയുടെ ഒരു ഭാഗം തകൎന്നുപോയി. ഈ സംഭവം രാവിലെ നടന്നു. അന്നു വൈകുന്നേരത്താണു് വട്ടമേശസമ്മേളനത്തെപ്പററി വൈസ്രായി പ്രസിദ്ധീകരിച്ച വിളംബരത്തെക്കുറിച്ചു് സംസാരിക്കാനായി മഹാത്മാവും മോത്തിലാലും

അദ്ദേഹത്തെ സന്ദർശിക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു്. ആ സന്ദൎശനം അന്നുതന്നെ നടക്കയും ചെയ്തു. അഹിംസയിൽ പൂൎണ്ണവിശ്വാസം അൎപ്പിച്ചിരുന്ന മഹാത്മജിക്കു് ഈ സംഭവം അത്യന്തം ഹൃദയവേദന ജനിപ്പിച്ചതുകൊണ്ടാണു് അതിനെപ്പററി ഒരു വാക്കു കൂടി പ്രസ്തുത നിശ്ചയത്തിൽ ചേൎക്കാനിടയായതു്.

സുഭാഷിനു് അതു രസിച്ചില്ല. കഴിഞ്ഞ കൊല്ലം പരിപൂൎണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യപ്രമേയത്തിനായി നിന്ന ബോസ്സ് ഇപ്പോൾ അവിടെനിന്നു മാറി കുറേക്കൂടി തീവ്രവാദിയായിത്തീൎന്നു. ബ്രിട്ടീഷ്ഗവൺമെണ്ടിനെ തകിടം മറിക്കത്തക്ക ഒരു സമാന്തരഭരണം ഉടനടി ഇവിടെ സ്ഥാപിക്കണമെന്നു് അദ്ദേഹം സവ്വശക്തികളും പ്രയോഗിച്ചു വാദിച്ചു. ഗാന്ധിജിയുടെ നിശ്ചയം പാസ്സാകുമെന്നു് അറിഞ്ഞുകൊണ്ടുതന്നെ അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—'മഹാത്മജി ഉൾപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന കാൺഗ്രസ്സ് മിതവാദികളായിത്തീൎന്നിരിക്കുന്നതിനാൽ യുവാക്കന്മാർ തന്നെ ഇനി രാഷ്ട്രീയസമരം നടത്തുന്നതിനായി മുന്നോട്ടു വരേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ലാഹൂർ കാൺഗ്രസ്സിൽ മറെറാരു സംഭവം കൂടി നടന്നു. കാര്യക്കമ്മററിയെ തിരഞ്ഞെടുക്കുന്ന ജോലി ജനുവരി രണ്ടാംതീയതി നിർവഹിക്കണമെന്നു് കാൺഗ്രസ്സ് തലവന്മാർ പറഞ്ഞുവെങ്കിലും, സുഭാഷ്കക്ഷിയിൽപ്പെട്ടവർ ഇല്ലാതിരുന്ന തക്കം നോക്കി നേരത്തേതന്നെ തിരഞ്ഞെടുപ്പു നടത്തി. കമ്മററിത്തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ ബോസ്സിന്റെയും അദ്ദേഹത്തിനോടു ചാഞ്ഞുനിന്നിരുന്ന ശ്രീനിവാസയ്യങ്കാരുടെയും പേരുകൾ വിട്ടുകളഞ്ഞിട്ടു് അവരുടെ

സ്ഥാനത്ത് സേൻഗുപ്തയേയും സീ. രാജഗോപാലാചാരി യേയും തെരഞ്ഞെടുത്തു. സുഭാഷ്കക്ഷി കോപപാരവശ്യം പൂണ്ടു് ദേശബന്ധുദാസ്സിൻെറ വിധവയ്ക്കു് ഇപ്രകാരം എഴുതി:—

"ഭൂരിപക്ഷത്തിൻെറ ക്രൂരമായ പെരുമാററം ഒരു പ്രത്യേക കക്ഷി ഏപ്പെടുത്തുന്നതിനു് ഞങ്ങളേ പ്രേരിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നു. ഗയയിൽ വച്ചു് എങ്ങനെ സ്വരാജ്യകക്ഷി ഉദിച്ചുവോ, അതുപോലെ ഇന്നു് കാൺഗ്രസ്സ്ജനനായക കക്ഷി ഉദയംചെയ്തിരിക്കുന്നു ദേശബന്ധുവിൻെറ ആത്മ ശക്തി ഞങ്ങൾക്കു വഴി കാട്ടട്ടെ എന്നു താങ്കളുടെ ആശിസ്സു് ഞങ്ങൾക്കു് ഉൽസാഹം നല്കട്ടെ എന്നും പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊള്ളുന്നു"

എന്നാൽ 1930 ജനുവരി 23-ാം തീയതി സുഭാഷ് രാജദ്രോഹക്കുററത്തിനായി ഒരു വർഷകാലത്തെ തടവിനു് ശിക്ഷിക്കപ്പെട്ടു. ഈ വർഷം ഇന്ത്യാചരിത്രത്തിൽ വളരെ പ്രാധാന്യം അർഹിക്കുന്നു. അന്നാണു് ഗാന്ധിജിയുടെ ലോകപ്രസിദ്ധമായ ഉപ്പു സത്യാഗ്രഹം നടന്നതു്. മുമ്പെ ങ്ങും ഉണ്ടായിട്ടില്ലാത്ത മാതിരി ഇൻഡ്യൻ ജനത കാൺഗ്രസ്സ്കൊടിക്കീഴിൽ അണിനിരന്നു. ജനുവരി 26-ാം തീയതി നാട്ടിലെല്ലായിടത്തും സ്വാതന്ത്ര്യദിനം കൊണ്ടാടപ്പെട്ടു. എന്നാൽ തൽസമയംതന്നെ വൈസ്രായി ഒരു പ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു. അതിൽ ഇന്ത്യയിലെ പല കക്ഷികളേയും യോജിപ്പിച്ചു് ഒരു പോംവഴി കണ്ടുപിടി ക്കാനുള്ള ശ്രമമാണു് വട്ടമേശസമ്മേളനംകൊണ്ടു് ഉദ്ദേ ശിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു് പ്രസ്താവിച്ചിരിക്കുന്നു. മഹാത്മാ

ഗാന്ധി ഈ പ്രസ്താവത്തെ മഹാമനസ്കതയോടുകൂടി സ്വീകരിച്ചുവെങ്കിലും സൎക്കാരിന്നു നല്ല ബുദ്ധി ഉണ്ടായിട്ടി ല്ലെന്നു് പിന്നീടുണ്ടായ സംഭവങ്ങൾ തെളിയിച്ചു. രാഷ്ട്രീയ ത്തടവുകാരോടു് സൎക്കാർ മൃഗീയമായ വിധത്തിൽ പെരു മാറിക്കൊണ്ടേ ഇരുന്നു. അതിനേ സംബന്ധിച്ചു് നാടെ ങ്ങും പ്രക്ഷോഭണങ്ങളുണ്ടായി. പല തടവുകാർ ഉപ വാസം തുടങ്ങി. ആ ഉപവാസത്തിൽ ജതീന്ദ്രനാഥദാസും റവുറണ്ടു വിജയവും മൃതിയടഞ്ഞു. രാഷ്ട്രീയതടവുകാരേ മോചിപ്പിക്കാമെന്നു് ഗവണ്മെണ്ടു വാഗ്ദാനം ചെയ്തു. അതിനാൽ 1929 ഫെബ്രുവരിമാസത്തിൽ ഉപവാസം നിൎത്തിവെച്ചു. എന്നാൽ 1930 ഫെബ്രുവരി ആയിട്ടും സൎക്കാർ ഈ വാഗ്ദാനത്തെ നിറവേററിയില്ല. ഇനി കാൺഗ്രസ്സ്, എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതു് എന്നാലോചി പ്പാനായി, 1930 ഫെബ്രുവരി 14—15--16 ഈ തീയതികളിൽ കാൎയ്യക്കമ്മററി കൂടി സത്യാഗ്രഹസമരം തുടങ്ങുന്നമെന്നു നിശ്ചയം ചെയ്തു. മാൎച്ചു് രണ്ടാം തീയതി മഹാത്മജി തന്റെ ഉദ്ദേശത്തെ വിവരിച്ചു വൈ സ്രായിക്കു് ഒരു കത്തെഴുതി. അതിൽ ബ്രിട്ടീഷ്ജനത യിലും അവരുടെ സദുദ്ദേശത്തിലും തനിക്കുള്ള വിശ്വാ സത്തെ പ്രകാശിപ്പിച്ചിരുന്നു. എന്നിട്ടും ഇർവിൻപ്രഭുവി ന്റെ മറുപടിയിൽ ആശാസ്പദമായി യാതൊന്നും കണ്ടില്ല. അതിനുള്ള മറുപടിയിൽ മഹാത്മജി ഇങ്ങനെ എഴുതി:—

"ഞങ്ങൾ വിശപ്പാററാൻ ചോറു ചോദിച്ചു; താങ്ക ളോ അതിനു് ഒരു കല്ലെടുത്തു കാട്ടിയിട്ടു്, അതുകൊണ്ടു

പശിയാററിക്കൊള്ളാൻ പറഞ്ഞു. ബലാൽക്കാരത്തിനു വഴങ്ങുക എന്നുള്ളതാണു് ബ്രിട്ടീഷ്ജനതയുടെ ഗുണം. അതിനാൽ താങ്കളുടെ മറുപടി എന്നെ ആശ്ചര്യപ്പെടുത്തുന്നില്ല. ഇന്ത്യൻജനതയ്ക്കു് സമാധാനം എന്നു പറഞ്ഞാൽ ഒരേ ഒരു സമാധാനമേ അറിവുള്ളൂ—കാരാഗൃഹത്തിൽ കാണപ്പെടുന്ന സമാധാനം".

ഇങ്ങനെ സമാരംഭിച്ച ഉപ്പു സത്യാഗ്രഹത്തിൽ 75000 പേർ കാരാഗൃഹവാസം കൈക്കൊള്ളുവാൻ തയാറായിനിന്നു. മാർച്ച് 12-ാം തീയതി ദണ്ഡിയാത്ര സമാരംഭിച്ചു. 200 മൈൽ ദൂരം 24 ദിവസങ്ങൾ കൊണ്ടു് നടന്നു് മഹാത്മജി ഈ യജ്ഞം പൂർത്തിയാക്കി. സമരാഗ്നി നാടൊട്ടുക്കു പടർന്നുപിടിച്ചു. ഗുർജ്ജരദേശത്തും ബംഗാളിലും അനവധി ആളുകൾ ബന്ധനസ്ഥരായി—ഗാന്ധിജിയും യർവ്വാദാ ജയിലിൽ അടയ്ക്കപ്പെട്ടു. അദ്ദേഹം തത്സമയം ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിച്ചു:—

"ഞാൻ ബന്ധനസ്ഥനായിരിക്കുന്നു. ഇനി ഈശ്വരൻ തന്നെ നിങ്ങളുടെ നായകൻ. എല്ലാ ഗ്രാമങ്ങളും ഉപ്പുസത്യാഗ്രഹത്തിൽ പങ്കെടുത്തു് സമരത്തെ ബലപ്പെടുത്തുവിൻ. പുരുഷന്മാർക്കെല്ലാം ഇതുതന്നെയാണു് പുണ്യാവസരം. സ്ത്രീകൾ എല്ലാം കള്ളുഷാപ്പുകളേയും അവീൻകടകളേയും വിദേശത്തുണി വ്യാപാരശാലകളേയും പിക്കററു ചെയ്യണം. വിദേശത്തുണികളെ എരിച്ചു് നമ്മുടെ എതിർപ്പിനെ പ്രകാശിപ്പിക്കണം."

മഹാത്മജി ബന്ധനസ്ഥനായ വിവരം കാട്ടുതീ പോലെ പരന്നു. എല്ലായിടത്തും ഗാന്ധിജിയുടെ

ആജ്ഞയെ നിറവേററാനായി സ്ത്രീകളും പുരുഷന്മാരും അഹമഹമികയാ മുന്നോട്ടു വന്നു. സർക്കാരിൻെറ മർദ്ദനമുറയ്ക്കും ബലം വർദ്ധിച്ചു.

കാൺഗ്രസ്സ് മിതവാദികളുടെ സ്ഥാപനമാണെന്ന് ലാഹോറിൽവച്ച് ഗർജ്ജിച്ച സുഭാഷ് ആലിപ്പൂർജയിലിൽവച്ച് ഈ സമരവാർത്തയെപ്പററി കേട്ട് ആനന്ദനിമഗ്നനായി. ഉപ്പുസത്യാഗ്രഹം പ്രമാണിച്ചു ബന്ധനസ്ഥരാക്കപ്പെട്ട സേൻഗുപ്തയേയും ആ ജയിലിൽതന്നെയാണ് വംഗസർക്കാർ പാർപ്പിച്ചിരുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിൽനിന്ന് വംഗദേശീയരെല്ലാം സമരസന്നദ്ധരായിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള വാർത്ത അറിഞ്ഞു് അദ്ദേഹം അത്യന്തം പ്രസന്നനായി.

ഏപ്രിൽ 21-ാംതീയതി ആലിപ്പൂർ ജയിലിൽ ഒരു ഘോരസംഭവം നടന്നു. രാവിലെ രാഷ്ട്രീയത്തടവുകാരെ വിചാരണയ്ക്കായി കോടതിയിലേയ്ക്കു് കൊണ്ടുപോവാൻ അധികാരികൾ വന്നു. ജയിലധികൃതർ തങ്ങളോടു ശരിയായി പെരുമാറുന്നില്ലെന്നും, അതിനാൽ തങ്ങൾ കോടതിക്കു വരുന്നില്ലെന്നും തടവുകാർ പറഞ്ഞപ്പോൾ, ക്രിമിനൽശിക്ഷ അനുഭവിച്ചു തടവിൽ പാർക്കുന്ന പട്ടാണികളെ അധികാരികൾ അവരുടെ നേർക്കു വേട്ടനായ്ക്കളെ എന്നപോലെ അഴിച്ചുവിട്ടു. അതിനെത്തുടർന്നുണ്ടായ കോലാഹലം കേട്ട് സുഭാഷും സേൻഗുപ്തയും ഇറങ്ങിച്ചെന്നു. സുഭാഷിന് ഇതു സഹിച്ചില്ല. 'ഇതാണോ മനുഷ്യത്വം' എന്ന് അദ്ദേഹം ചോദിച്ചതിന്. പട്ടാണികൾ അധികാരികളുടെ പ്രേരണ അനുസരിച്ച്, അദ്ദേഹത്തി

ൻെറ നേക്ക് പാഞ്ഞു. അവർ അദ്ദേഹത്തിനെ നല്ല പോലെ ചതച്ചു. അതുകൊണ്ടും തൃപ്തിപ്പെടാതെ കോണി പ്പടിയിൽനിന്ന കീഴ്പോട്ടുരുട്ടി. സുഭാഷ് പേച്ചും മൂച്ചും ഇല്ലാതെ രക്തം ഒലിപ്പിച്ചുകൊണ്ട് പതിനേഴ പടികൾ ഉരുണ്ടുരുണ്ട് നിലത്തു ചെന്നുവീണു. ഹൃദയശൂന്യനായ ജയിലധികാരി എന്നിട്ടും നോക്കിനിന്നതല്ലാതെ അദ്ദേ ഹത്തിൻെറ സമീപത്തെങ്ങും പോയതേ ഇല്ല. സേൻ ഗുപ്തയേയും പട്ടാണികൾ നല്ലപോലെ ചതച്ചുവിട്ടി രുന്നു. ഒരു മണിക്കൂർ നേരം ബോധമററു കിടന്നിരുന്ന ബോസ്സിനെ പിന്നീട് ഗുപ്തായും കൂട്ടരും ആണ് എടുത്തു പ്രഥമചികിത്സകൾ നടത്തിയതു്.

ഈ വാർത്ത ഇൻഡ്യയിലെങ്ങും പരന്നതോടുകൂടി സമരത്തിൻെറ ശക്തി പതിന്മടങ്ങു വർദ്ധിച്ചു. സുഭാഷി നോട് ഏതു അധികാരി ഈ മൃഗീയത്വം കാണിച്ചോ ആ അധികാരിയേയും അക്രമകാരികളായ ആ പട്ടാണി കളേയും ഒരു പാഠം പഠിപ്പിക്കാതെ വിടുകയില്ലെന്ന് ബംഗാളികളും ഉറച്ചു.

കല്ക്കത്താ കാർപ്പൊറേഷനിലേക്കു തിരഞ്ഞെടു പ്പു നടന്നു. കാൺഗ്രസ്സ്കക്ഷി മേയർസ്ഥാനത്തേക്ക് ജയി ലിൽ കിടക്കുന്ന സുഭാഷിൻെറ നാമം നിർദ്ദേശിച്ചു. സുഭാഷ് വിജയിയാവുകയും ചെയ്തു. നീതിബോധമോ ജനനായകത്വത്തിൽ വിശ്വാസമോ ഉള്ള ഗവണ്മെൻറാ യിരുന്നെങ്കിൽ, തീർച്ചയായും ഈ സന്ദർഭത്തിൽ അദ്ദേ ഹത്തിനെ മോചിപ്പിക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ അങ്ങി നെ ഒന്നും സംഭവിച്ചില്ല.

1930-ഡിസംബറിൽ ബോസ്സിൻെറ ശിക്ഷയുടെ കാലാവധി തീർന്നു അങ്ങിനെ അദ്ദേഹം വിമുക്തനായി. ഈ വാർത്ത അറിഞ്ഞ മാലത്താഗ്രാമക്കാർ അദ്ദേഹത്തിനെ തങ്ങളുടെ ഗ്രാമത്തിലേക്ക ക്ഷണിച്ചു. അദ്ദേഹം ക്ഷണം സ്വീകരിക്കയുംചെയ്തു. ഈ വിവരം ത്രലിപ്പൂർ ജില്ലാ അധികാരികൾ എങ്ങിനെയോ അറിഞ്ഞു. അവിടെ പോവരുതെന്ന് ഒരു നിരോധനാജ്ഞ നൽകി. അതിനിടയ്ക്ക് ബോസ്സിൻെറ സ്വീകരണത്തിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തുതീർന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹം മാലത്തായിലേക്ക പോകുന്നു എന്നറിഞ്ഞു് ഇതരഗ്രാമക്കാർ കൂട്ടംകൂട്ടമായി അങ്ങോട്ടു തിരിച്ചു. 1931-ജനുവരി 31-ാം തീയതി നിരോധനാജ്ഞയെ നിഷേധിച്ചു് ബോസ് മാലത്താവിൽ വിജയംചെയ്തു. അന്നേദിവസംതന്നെ വീണ്ടും ബന്ധനസ്ഥനായി. എന്നാൽ 19-ാംതീയതി ബന്ധനവിമുക്തനായി അദ്ദേഹം 26-ാനു- കല്ക്കത്തായിലെത്തി.

ജനുവരി 26-ാനു- ദേശീയസ്വാതന്ത്ര്യദിനമാണല്ലോ. അതിനുവേണ്ടി കല്ക്കത്താ നഗരി വേണ്ട ഒരുക്കങ്ങളെല്ലാം പൂർത്തിയാക്കിയിരുന്നു. അന്നേദിവസം സുഭാഷിൻെറ പ്രസംഗവും ഏർപ്പാടു ചെയ്തിരുന്നു. കാർപ്പൊറേഷൻ സിൽബന്തികൾ നിശ്ചയിച്ചതു് തങ്ങളുടെ പ്രിയപ്പെട്ട മേയറോടുകൂടി നഗരപ്രദക്ഷിണം നടത്തണമെന്നായിരുന്നു. 26-ാനു-കല്ക്കത്താനഗരി ജാജ്ജ്വല്യമാനമായി പോലെ വിളങ്ങി. എവിടെയും ത്രിവർണ്ണക്കൊടികൾപാറിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സായാഹ്നത്തിൽ മേയർ വാദ്യഘോഷപുരസ്സരം 'ഊരുചുററി'ന പുറപ്പെട്ടു. കാൺഗ്രസ് കീജേ,

ഗാന്ധിജി കീ ജേ, സുഭാഷ് കീ ജേ, എന്ന വിളികളാൽ നഗരം മുഖരിതമായി. പകുതിയോളം ദൂരം കടന്നപ്പോൾ ഏതാനും പോലീസ്സുകാർ വന്ന് ഘോഷയാത്ര തടഞ്ഞു. ലാത്തിച്ചാർജ്ജും ആരംഭിച്ചു. ഇതു കണ്ടുകൊണ്ടിരിക്കാൻ സുഭാഷിനു സാധിച്ചില്ല. തന്റെ കഴുത്തിൽ ഇട്ടിരുന്ന മാലകളെ പുഴററിക്കൊണ്ട് അദ്ദേഹം പോലീസ്സുകാരുടെ ഇടയ്ക്കു ചാടിവീണു. ആളുകളും കൂടി. ബഹളമേ ബഹളം. പോലീസ്സുകാർ വീണ്ടും വീണ്ടും വന്നുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു; അല്പസമയത്തിനുള്ളിൽ സ്വേച്ഛാഭടന്മാരെല്ലാം തലതണ്ട പിളന്ന നിലംപതിച്ചു. അവരുടെ ഇടയ്ക്ക് കൈയിൽ പൂമാലയോടുകൂടി സുഭാഷും ബോധരഹിതനായി കിടന്നിരുന്നു.

പീനൽകോഡ് 147-ാം വകുപ്പിൻപ്രകാരം സക്കാർ അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ കേസ്സെടുത്തു. ജനവരി 27-ാം തീയതി 6 മാസത്തേക്ക് ശിക്ഷയും വിധിക്കപ്പെട്ടു.

കാൺഗ്രസ്സ് സമരം ഇതിനിടയ്ക്ക് ഊർജ്ജിതമായി നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്നു. എന്നാൽ സപ്രൂ, ജയക്കർ എന്നീ രണ്ടു മിതവാദി നേതാക്കന്മാർ ഒരു സന്ധിയാലോചനയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. തൽഫലമായി ഗാന്ധി-ഇർവ്വിൻ സന്ദർശനവും, തുടർന്ന് ഒരു സന്ധിയും ഉണ്ടായി. പ്രത്യക്ഷസമരം നിർത്തിവയ്ക്കപ്പെട്ടു. രണ്ടാം വട്ടമേശസമ്മേളനത്തിന് ഗാന്ധിജി പോകാമെന്നും സമ്മതിച്ചു.

പട്ടേലിന്റെ ആദ്ധ്യക്ഷത്തിൽ കറാച്ചി കാൺഗ്രസ്സ് കൂടുവാൻ ഏർപ്പാടുകൾ പൂർത്തിയായി. മഹാത്മജി കയറിയിരുന്ന വണ്ടി ആ നഗരത്തിൽ എത്തിയപ്പോൾ

അദ്ദേഹത്തിനെ ആദരിക്കാൻ കരിങ്കൊടികളുമായി ബോസ്കക്ഷിയിൽ പലരും ഹാജരായിരുന്നു. കറാച്ചി കാൺഗ്രസ്സ് അലങ്കോലപ്പെട്ടുമെന്ന് പലരും ഭയപ്പെട്ടിരുന്നു. അതിന് പല കാരണങ്ങളുമുണ്ടായിരുന്നു. 1931-ൽ ഭഗവൽസിംഗ്, രാജഗുരു, സുഖദേവൻ മുതലായ വിപ്ളവകാരികൾക്ക തൂക്കശിക്ഷ വിധിക്കപ്പെട്ടു. ഇവരെ മോചിപ്പിക്കുന്നതിന് ദേശഭക്തന്മാർ കഴിയുന്ന ശ്രമങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തു. തൂക്കശിക്ഷ ഇളവുചെയ്തു കൊടുക്കണമെന്ന് മഹാത്മജി പലതവണ ഇവരോട് അപേക്ഷിച്ചുവെങ്കിലും ഇത് പാഞ്ചാലസർക്കാരിനെ സംബന്ധിച്ച കാര്യമാണെന്ന പറഞ്ഞ് വൈസ്രായി ഒഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. എത്രതന്നെ നിർബന്ധിച്ചിട്ടും, ഇർവിൻ ധുരയുടെ മനം കനിഞ്ഞില്ല. മഹാത്മജിയുടെ നിർബന്ധം വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചു വന്നതു കണ്ട് അദ്ദേഹം ഒരു തന്ത്രം പ്രയോഗിച്ചു.

അടുത്ത കാൺഗ്രസ്സ് 29-ാനു- ആണല്ലോ കൂടാൻ പോകുന്നത്. 25-ാനു- മഹാത്മജി കറാച്ചിക്ക പുറപ്പെടുകയും ചെയ്യും. ഇതിനുള്ളിൽ ഈ മൂന്നുപേരേയും തൂക്കിലിടാനാണ് പാഞ്ചാലസർക്കാർ ഉദ്ദേശിക്കുന്നത്. കാൺഗ്രസ്സ് നടന്നതിനു ശേഷമേ തൂക്കിലിടാവൂ എന്ന് പഞ്ചാബ് ഗവണ്മെണ്ടിനെ ധരിപ്പിക്കാമെന്ന് ഇർവിൻ പറഞ്ഞു. എന്നാൽ വഞ്ചനയ്ക്കു വഴിപ്പെടാൻ ഗാന്ധിജിക്ക സമ്മതമുണ്ടായില്ല. 'ഒന്നുകിൽ ശിക്ഷ റദ്ദുചെയ്യുക; അല്ലെങ്കിൽ പിന്നെ ഇഷ്ടംപോലെ' എന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹം ഒഴിഞ്ഞു.

ഈ കാര്യത്തിൽ മഹാത്മജി ചെയ്യേണ്ടതൊക്കെ ചെയ്തുവെങ്കിലും, യുവാക്കന്മാർ അദ്ദേഹത്തിനെ പഴിച്ചു. 23-ാംതീയതിതന്നെ തൂക്കശിക്ഷ നടത്തി. ഇതു് ഗവൺമെൻറ് മനഃപൂർവം ചെയ്തതാണു്. കറാച്ചിയിൽ വച്ചു് കാൺഗ്രസ് ഗാന്ധിജിയെ ശക്തിപൂർവം എതിർക്കുന്നതിനു് ഇതു് ഒരു കാരണമായിത്തീരും എന്നു് അധികാരികൾ വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ കടകൊണ്ടു് സൂര്യനെ മറയ്ക്കാനുള്ള ഈ ശ്രമം നിഷ്പ്രയോജകമായി ഭവിച്ചു.

കരിങ്കൊടിക്കാരുടെ ആർപ്പും അട്ടഹാസങ്ങളും കേട്ടു് ഗാന്ധിജിയുടെ കൂടെ ഉണ്ടായിരുന്നവരെല്ലാം പരിഭ്രമിച്ചു. വെളിയിൽ ഇറങ്ങരുതെന്നുപോലും ചിലർ ഉപദേശിച്ചു; രക്ഷയ്ക്കായി ചിലർ കൂടെ ചെല്ലാമെന്നു പറഞ്ഞു. എന്നാൽ ഇതൊന്നും മഹാത്മജി സമ്മതിച്ചില്ല. ആർഭാടക്കാരെ സമാധാനപ്പെടുത്താൻ ജവഹർലാൽ കഴിയുന്നതും നോക്കി. അതും വ്യർത്ഥമായി. മഹാത്മജി യാതൊരു അംഗരക്ഷന്മാരോടും കൂടാതെ നേരെ കരിങ്കൊടിക്കാരുടെ മധ്യത്തിലേയ്ക്കു നടന്നുചെന്നു. എന്തൊരു അൽഭുതം! തൊണ്ട കഴയ്ക്കുംവരെ മഹാത്മജിയെ ദൂഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന യുവാക്കന്മാർ മന്ത്രബദ്ധമായ സർപ്പങ്ങൾപോലെ പത്തികൾ താഴ്ത്തി. അവർ കരിങ്കൊടികളെ താഴെ ചുരുട്ടി.

27-ാംതീയതി—അതായതു് കാൺഗ്രസ് യോഗത്തിനു രണ്ടു ദിവസങ്ങൾക്കു മുമ്പു്—കാൺഗ്രസ്സ് മൈതാനത്തു വച്ചുതന്നെ യുവജനമഹാസമ്മേളനം നടന്നു. സുഭാഷായിരുന്നു ആദ്ധ്യക്ഷം വഹിച്ചതു്. അദ്ദേഹം ഗർജ്ജിച്ചു:—

"ഗാന്ധിജിയും വൈസ്രോയിയും ചെയ്തുവച്ചിരിക്കുന്ന കരാർ ഞാൻ മുമ്പു പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുപോലെ കീറി എറിഞ്ഞുകളയേണ്ടതാണ്. കാൺഗ്രസ്സ് എത്രമാത്രം മിതവാദികളായിപ്പോയെന്ന് ഈ കരാർ പ്രത്യക്ഷപ്പെടുത്തുന്നു. ഇതിൻപ്രകാരം, രണ്ടാം വട്ടമേശസമ്മേളനം കൂടാൻ പോകുന്നുപോലും! ഈ സമ്മേളനത്തിലും കാൺഗ്രസ്സ് വീണ്ടും തോല്‌വി അടയാൻ പോകുന്നു എന്നു നിശ്ചയം. യതിവര്യനായ ഗാന്ധിജിയോട് കാൺഗ്രസ് കൂട്ടിപ്പിണഞ്ഞു കിടക്കുന്നതു കണ്ടു് ഞാൻ പരിതപിക്കുന്നു---

യുവാക്കന്മാരെല്ലാവരും കാൺഗ്രസ്സിന്റെ ഈ കരാറിനെ തടുക്കതന്നെ വേണം."

സുഭാഷ് ഇതിലും കഠിനമായ പല പദങ്ങളും ഉപയോഗിച്ചു പോയിട്ടുണ്ടു്. യൗവനത്തിന്റെ തള്ളിച്ച കൊണ്ടു് പലപ്പോഴും അദ്ദേഹം ഗാന്ധിജിയെ തെററിദ്ധാരണനിമിത്തം ശകാരിച്ചിട്ടുള്ളത് ഓർത്താണ് നേതാജിഭക്തന്മാരാണെന്നു നടിക്കുന്ന ചിലർ ഇന്നും മഹാത്മജിയെ ദൂഷിച്ചുവരുന്നതു്. എന്നാൽ ഐ. എൻ. എ-യുടെനിർമ്മിതിക്കുശേഷം നേതാജി പലപ്പോഴും ചെയ്തിട്ടുള്ള പ്രസംഗങ്ങൾ വായിച്ചുനോക്കുമ്പോൾ അദ്ദേഹം ഗാന്ധിഭക്തന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായിത്തീർന്നിരുന്നു എന്നു് ഗ്രഹിക്കാം. ഒരു സൈന്യദളത്തിന്ന് അദ്ദേഹം ഗാന്ധിജിയുടെ പേരുപോലും നല്കി.

സുഭാഷിന്റെ ഈ പ്രസംഗം നിരവധി ജനങ്ങൾക്കു ഹൃദയവേദന ജനിപ്പിച്ചു. അതിന്നു മതിയായ കാരണവും ഉണ്ടായിരുന്നു. 1925-ജൂൺ മാസത്തിൽ ദേശ

ബന്ധുദാസ് മരണം പ്രാപിച്ചപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ ഇരുകൈകളായിരുന്ന സുഭാഷും സെൻഗുപ്തയും ആയിരുന്നു ബംഗാളിന്റെ രണ്ടു ആശാകേന്ദ്രങ്ങൾ. സുഭാഷ് ബന്ധനസ്ഥനായിരുന്നതിനാൽ സെൻഗുപ്ത വംഗപ്രൊവിൻഷ്യൽ കാൺഗ്രസ്സിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷനായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു. സുഭാഷ് മുക്തനായപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിനെ പ്രസിഡൻറാക്കണമെന്ന് ചിലർ ആഗ്രഹിച്ചു. ഈ രണ്ടു സ്നേഹിതന്മാർ തമ്മിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസവും വന്നുചേർന്നു. ഈ പിളറ്പ്പ് വംഗദേശീയകാൺഗ്രസ്സിനെ അത്യന്തം ദുർബലപ്പെടുത്തി. പ്രസ്തുത ശണ്ഠ അഖിലേൻഡ്യാകാൺഗ്രസ്സിന് തീരെ പിടിച്ചില്ല; അത് എത്രതന്നെ ശ്രമിച്ചിട്ടും അവരുടെ അകല്ച്ച വർദ്ധിച്ചതേ ഉള്ളു; എന്നുമാത്രമല്ല, ഇൻഡ്യൻകാൺഗ്രസ്സ് സെൻഗുപ്തയോട് ചാഞ്ഞുനില്ക്കുന്നു എന്നൊരു തെററിദ്ധാരണയും ബോസ് കക്ഷിക്കുണ്ടായി. മഹാത്മജിക്കു സുഭാഷിനോടു വെറുപ്പാണെന്നുകൂടി ചിലർ ധരിച്ചുവച്ചു.

പ്രത്യക്ഷസമരം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ എല്ലാ കക്ഷികളും യോജിച്ചു; പക്ഷേ ആ സമരം തൽക്കാലം നിർത്തിവയ്ക്കേണ്ടതായും വന്നുകൂടി. ഇനിയും പിളറ്പ്പുണ്ടാകാൻ പോകുന്നല്ലോ എന്നുള്ളതാണ് പ്രധാനമായി വേദനയ്ക്കു കാരണമായത്.

29-ാം തീയതി കാൺഗ്രസ്സ് യോഗം കൂടി. എല്ലാ പ്രമാണികളും സന്നിഹിതരായിരുന്നു. ആദ്യത്തേ ദിവസം തന്നെ ഭഗവൽസിംഗ് മുതൽപേരെ തൂക്കിലിട്ടതിനെപ്പററിയുള്ള നിശ്ചയം വന്നു. അവരുടെ പ്രവൃത്തിയെ കാൺ

ഗ്രസ് അഭിനന്ദിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും ദേശഭക്തിയേ പ്രശംസിക്കുന്നതായിട്ടായിരുന്ന നിശ്ചയം. അതു വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കേ ജവാഹർലാലിന് മൂന്ന തവണ നിറുത്തേണ്ടതായി വന്നു. ദുഃഖാതിരേകത്താൽ അദ്ദേഹത്തിൻെറ തൊണ്ടയിടറി—നെഹ്റുജി ചെറുകുട്ടികളെപ്പോലെ വിങ്ങിവിങ്ങി കരഞ്ഞു. അവിടെക്കൂടിയിരുന്ന എല്ലാവരും കണ്ണീർ പൊഴിച്ചു.

നെഹ്റുജി നിശ്ചയം വായിച്ചതിന്നുടനേ, സുഭാഷ്കക്ഷി 'അവരുടെ പ്രവൃത്തിയേ അഭിനന്ദിക്കുന്നില്ലെങ്കിലും' എന്ന ഭാഗത്തെ എടുത്തുകളയണമെന്ന് ഒരു തിരുത്തൽ കൊണ്ടുവന്നു; എന്നാൽ അതു് അംഗീകരിക്കപ്പെട്ടില്ല.

അടുത്തദിവസം ഗാന്ധി-ഇർവിൻ കരാറിനെപ്പററിയുള്ള നിശ്ചയവും ഹാജരാക്കിയതു് ജവഹർ ആയിരുന്നു. അദ്ദേഹം അത്ഭുതകരമായ ഒരു പ്രസംഗം ചെയ്തു. വിഷയനിർണ്ണയക്കമ്മിററിയിൽ അതിനെ എതിർത്ത ജവഹർ ഇപ്പോൾ അതിനെ അനുകൂലിച്ചതിൽ പലരും അത്ഭുതപ്പെട്ടു. കോൺഗ്രസ്സിൻെറ പിളർപ്പിന് താൻ കാരണമായിരുന്നുകൂട എന്നു വിചാരിച്ചും ശിക്ഷണബോധത്താലും മാത്രമാണു് അദ്ദേഹം അങ്ങിനെ ചെയ്തതു്. കമ്മററി ചെയ്ത തീരുമാനത്തെ വ്യക്തി എന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം എതിർത്തില്ല. ഈ നിശ്ചയത്തേയും സുഭാഷ്കക്ഷി എതിർക്കാതിരുന്നില്ല. എന്നാൽ നാലായിരം പേരുണ്ടായിരുന്ന സഭയിൽ സുഭാഷിന് പതിനഞ്ചു വോട്ടുകളേ ലഭിക്കയുണ്ടായുള്ളു. കരാറനുസരിച്ച് ഗാന്ധിജി ലണ്ടനിലേക്ക

പുറപ്പെട്ടു. വട്ടമേശസമ്മേളനവും നടന്നു. അപ്പോഴേക്കു് വില്ലിംഗ്ടൺപ്രഭു വൈസ്രോയിയായി വന്നുചേൎന്നു. കാൺഗ്രസ്സിനെ നാമാവശേഷമാക്കാനുള്ള സകല ഒരുക്കങ്ങളോടുംകൂടിയായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ പുറപ്പാടു്. ആദ്യമായി ഗാന്ധി–ഇർവിൻ കരാറിനെത്തന്നെ അദ്ദേഹം ലംഘിച്ചു. പിന്നീടു് മർദ്ദനനയം മുറയ്ക്കു പ്രയോഗിക്കാൻ തുടങ്ങി. യു. പി-യിൽ പണ്ഡിതനെഹ്റുവും ഷെർവാനിയും ബന്ധനസ്ഥരായി. പശ്ചിമപ്രാന്തദേശനേതാക്കന്മാരായ ഖാൻ സഹോദരന്മാരും കാരാഗൃഹത്തിനുള്ളിൽ അടയ്ക്കപ്പെട്ടു.

മർദ്ദനനയം പ്രയോഗിച്ച ദിക്കിലെല്ലാം ആളുകൾ ക്ഷോഭിച്ചുവശരായി. നിയമനിഷേധം വീണ്ടും തല പൊക്കി. 1931-ഡിസംബർ 28-ാംനു-തീയതി മഹാത്മജി ബോംബെ നഗരത്തിൽ വന്നുചേൎന്നപ്പോൾ ഇൻഡ്യയിലെ സ്ഥിതി ഈ വിധമായിരുന്നു. കാൺഗ്രസ്സ് നേതാക്കന്മാരെല്ലാം ബോംബേയിൽ കൂടി. കാര്യക്കമ്മററി അംഗമായിരുന്നില്ലെങ്കിലും സുഭാഷും സന്നിഹിതനായിരുന്നു.

ഓരോ പ്രാവിൻസിലെ നേതാവും തന്റെ പ്രാവിൻസിൽ നടന്ന ക്രൂരകർമ്മങ്ങളേയെല്ലാം മഹാത്മജിയോടു പറഞ്ഞുകേൾപ്പിച്ചു. ഗാന്ധിജി വൈസ്രോയിക്കൊരു കത്തെഴുതി. അതിനു മറുപടി പ്രൈവററ് സിക്രട്ടറിയാണെഴുതിയതു്. കുററങ്ങൾ എല്ലാം കാൺഗ്രസ്സിന്മേൽ സ്ഥാപിച്ചും, അവസരച്ചട്ടങ്ങളെ ന്യായീകരിച്ചും ആയിരുന്നു മറുപടി. കാൺഗ്രസ്സ്കമ്മററി വീണ്ടും നിയമനി

ഷേധത്തിന്ന നിശ്ചയിച്ച് ഗാന്ധിജിമുഖാന്തിരം വൈസ്രോയിയെ വിവരം ധരിപ്പിച്ചു.

എന്നാൽ ഇക്കുറി ഗവണ്മെൻറ് തയ്യാറായിട്ടാണിരുന്നത്. നേതാക്കന്മാർ അവരവരുടെ നാട്ടിൽ എത്തിയ മാത്രയിൽ ബന്ധനസ്ഥരാക്കപ്പെട്ടു. കാൺഗ്രസ് സ്ഥാപനങ്ങളെ നിയമവിരുദ്ധവും ആക്കി. ആറാഴ്ചകൾക്കുള്ളിൽ താൻ കാൺഗ്രസ്സിനെ അടക്കിയിരിക്കും എന്ന് ധീര ജയഭേരിയടിക്കയും ചെയ്തു.

എന്നാൽ പോരാട്ടം നിന്നില്ല. ഓരോ ജില്ലകളിലും നിയമലംഘനം തുടർന്നുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. ബോംബേയിൽ വച്ച് ബന്ധനസ്ഥനാക്കപ്പെട്ട സുഭാഷിനെ ആ നഗരത്തിൽ തന്നെയാണ് താമസിപ്പിച്ചിരുന്നത്. കാസരോഗം അദ്ദേഹത്തിനെ അലട്ടിത്തുടങ്ങി. അദ്ദേഹത്തിൻെറ ശരീരസ്ഥിതിയെ സംബന്ധിച്ച് പല കിംവദന്തികളും പൊങ്ങി. ചികിത്സയ്ക്കായി ജർമ്മനി ഒഴിച്ച് യൂറോപ്പിലെവിടെയെങ്കിലും പൊയ്ക്കൊള്ളുന്നതിന്ന് ഗവണ്മെണ്ട് അദ്ദേഹത്തിന് അനുവാദം നല്കി. ആ സമയം മാതാവായ പ്രഭാവതീദേവി രോഗശയ്യാവലംബിനിയായിരുന്നു. അവരെ ഒന്നു കാണുന്നതിനുപോലും ഗവണ്മെൻറ് അദ്ദേഹത്തിനെ സമ്മതിച്ചില്ല.

1933-ഫെബ്രുവരിയിൽ ബോസ് യൂറോപ്പിലേക്കു തിരിച്ചു. അന്ന് വല്ലഭായി പട്ടേലിൻെറ ജ്യേഷ്ഠസഹോദരനായ വിഠൽഭായി വിയന്നായിൽ താമസിക്കുകയായിരുന്നു. അതിനാൽ ബോസ്സും അങ്ങോട്ടു തിരിച്ചു. പട്ടേലും ചികിത്സയ്ക്കായി താമസിക്കയായിരുന്നു. ചികി

ത്സയുടെ ഗുണംകൊണ്ടു് സുഭാഷിന്റെ രോഗം മാറി. എന്നാൽ പട്ടേലിന്റെ ശരീരസ്ഥിതി മോശമായിക്കൊണ്ടിരുന്നു. സുഭാഷ് അദ്ദേഹത്തിനെ ശുശ്രൂഷിച്ചുകൊണ്ടു് തത്സമീപം തന്നെ ഇരുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനു് യഥാകാലം ഔഷധം കൊടുക്കുന്നതിലും, മററു പരിചര്യകൾ ചെയ്യുന്നതിലും, അദ്ദേഹം അതീവ താല്പര്യം പ്രകാശിപ്പിച്ചുവന്നു. രണ്ടുപേരും ത്യാഗപൂർവ്വം ദേശസേവനം ചെയ്തവർ—കാരാഗ്രഹവാസത്താൽ രോഗബാധിതരായവർ—വിദേശവാസികൾ—അവർ തമ്മിൽ ദൃഢമായ സ്നേഹം ഉണ്ടായതിൽ അത്ഭുതമുണ്ടോ? തന്റെ ശരീരസ്വാസ്ഥ്യത്തെപ്പോലും വകവയ്ക്കാതെ സുഭാഷ് ചെയ്ത ശുശ്രൂഷകൾക്കു് താൻ എങ്ങനെ കൃതജ്ഞത പ്രകാശിപ്പിക്കേണ്ടു എന്നു വിചാരിച്ചു് പട്ടേൽ വളരെ ക്ലേശിച്ചു. അങ്ങിനെയിരിക്കവേയാണു് 1932-മേ മാസത്തിൽ മഹാത്മാഗാന്ധി നിസ്സഹകരണം നിർത്തിവച്ചിരിക്കുന്നു എന്ന കമ്പി കിട്ടിയതു്. ശയ്യാവലംബിയായിരുന്ന പട്ടേലും, ശുശ്രൂഷയിൽ ഏർപ്പെട്ടിരുന്ന സുഭാഷും, ഈ വാർത്ത കേട്ടു് അത്യന്തം വിമനസ്കത പൂണ്ടു. ബ്രിട്ടീഷ്സർക്കാരിനെ ശ്വാസം വിടാൻപോലും ഇടകൊടുക്കാതെ അവർക്കു് തൊല്ല ഉണ്ടാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നാലേ അവർ ഇൻഡ്യ വിട്ടു പോകൂ എന്ന വിശ്വാസക്കാരനാണു് സുഭാഷ്. അതിനാൽ മഹാത്മജി നിസ്സഹകരണം തുടങ്ങി എന്നു കേട്ടപ്പോൾ അദ്ദേഹം ആനന്ദസാഗരത്തിൽ നിമഗ്നനായി. വി. ജെ. പട്ടേലും സുഭാഷിൽ നിന്നു് ആ വിവരം അറിഞ്ഞു് അത്യന്തം സന്തോഷിച്ചിരിക്കയായിരുന്നു.

വാസ്തവത്തിൽ, സത്യാഗ്രഹസമരം നിർത്തിവയ്ക്കാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു വന്നിരിക്കയായിരുന്നു. നേതാക്കളെല്ലാം ജയിലിൽ അടയ്ക്കപ്പെട്ടുകഴിഞ്ഞു. എന്നിട്ടും കുറേക്കാലത്തേക്ക് സമരം നടക്കതന്നെ ചെയ്തു. ഗവൺമെൻറിൻെറ മർദ്ദനനയവും കൊടുമ്പിരിക്കൊണ്ടു. നാട്ടിൽ അരാജകത്വം എങ്ങും കളിയാടി. ഈ നിലയിൽ സമരം തീരെ നിന്നുപോകുന്നതിനു പകരം അവർ ഭീമമായും ഉഗ്രമായും തീരാതെ നിവൃത്തിയില്ലെന്നു വന്നു. എന്നാൽ രഹസ്യം എന്നൊരു പദം ഗാന്ധിജിയുടെ സത്യാഗ്രഹനിഘണ്ടുവിൽ ഇല്ല. ഈ രഹസ്യമുറകൾ കണ്ടു് ഗാന്ധിജി നടുങ്ങി. അതിനാൽ ജനങ്ങളുടെ ദൃഷ്ടി പ്രത്യക്ഷസമരപരിപാടിയിലെ പ്രധാനാംശമായ ഹരിജനോദ്ധാരണത്തിലേക്കു നയിക്കാൻ അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. സർക്കാർ ഹരിജനസമൂഹത്തിന് പ്രത്യേകനിയോജകമണ്ഡലം നല്കിയിട്ടു്, ഹൈന്ദവസമുദായത്തിലും ഒരു പിളർപ്പുണ്ടാക്കാൻ ശ്രമിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കയായിരുന്നു. അതിനാൽ ഗാന്ധിജി ജയിലിൽവച്ചു് ഉപവാസം തുടങ്ങി. മൂന്നാഴ്ചവട്ടത്തെ ഉപവാസം ആയപ്പോഴേയ്ക്കും, അദ്ദേഹത്തിൻെറ ശരീരസ്ഥിതി വളരെ കഷ്ടസ്ഥിതിയിൽ ആയി. ഇൻഡ്യ മാത്രമല്ല, ലോകമാസകലം നടുങ്ങി. ജയിലിൽവച്ചു് അദ്ദേഹത്തിന് ദേഹവിയോഗം സംഭവിച്ചുപോയാൽ ആപൽക്കരമായിത്തീരുമെന്നു വിചാരിച്ചു് ഗവൺമെൻറു് അദ്ദേഹത്തിനെ 1933-മേ എട്ടാം തീയതി മോചിപ്പിച്ചു.

മഹാത്മജി വെളിയിൽ വന്നപ്പോൾ നിസ്സഹകരണത്തെ സംബന്ധിച്ച് മുമ്പിരുന്ന നിലയിൽനിന്നു തെല്ലുപോലും ഭ്രംശിച്ചിരുന്നില്ല; എന്നാൽ രഹസ്യസമരത്തെ അദ്ദേഹം സർവ്വശക്തികളാലും എതിർത്തു. അതിനുവേറൊരു ഉപവാസവ്രതം തീരുംവരെ ആറാഴ്ചവട്ടത്തേയ്ക്ക് സത്യാഗ്രഹവും നിർത്തിവച്ചു. അവസരനിയമങ്ങളെ മുറുകെപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന ഗവൺമെൻറ് ഇതിനിടയ്ക്ക് അതിൻെറ നിരുപയോഗത പരിപൂർണ്ണമായി ഗ്രഹിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു; എന്നിട്ടും അവർ ഗാന്ധിജിയുടെ ഉപദേശാനുസൃതം രാഷ്ട്രീയ തടവുകാരെ മോചിപ്പിക്കാൻ തയ്യാറായില്ല. ഈ സമയത്തു് വി. ജെ. പട്ടേലും, സുഭാഷും ചേർന്ന് ഒരു വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി.

"മഹാത്മജി സമീപകാലത്തു് സത്യാഗ്രഹസമരം നിർത്തിവച്ചതു് തൻെറ തോൽവിയെ താനേ സമ്മതിക്കുന്നതിനു തുല്യമാണു്. രാഷ്ട്രീയനേതാവെന്ന നിലയിൽ ഗാന്ധിജി നമുക്കു പരാജയമായി വിളങ്ങുന്നു എന്നാണു് ഞങ്ങളുടെ ദൃഢമായ വിശ്വാസം.''

കാൺഗ്രസ്സ് ഒരു പുതിയ നേതാവിനെ തിരഞ്ഞെടുക്കുകയും നവീനരീതിയിൽ ഒരു സമരപരിപാടി തയ്യാറാക്കുകയും ചെയ്യേണ്ടതാണെന്നു് യുവാക്കന്മാരും മുറവിളി കൂട്ടി. ജൂൺ മാസത്തിൽ ലണ്ടനിൽവച്ചു് അവിടെയുള്ള ഇൻഡ്യാക്കാർ ഒരു മഹായോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. അതിൻെറ ആധ്യക്ഷം വഹിച്ചുകൊണ്ടു് സുഭാഷ് ഇങ്ങനെ പ്രസംഗിച്ചു:—

"നമ്മുടെ പോരാട്ടത്തിനു് ഒരു മുന്നേററവും ഇല്ല ......ഗാന്ധി-ഇർവിൻ സന്ധി അബദ്ധമായിപ്പോയി.

അതിനുംപുറമേ മേ മാസത്തിൽ നിയമലംഘനം നിർത്തിയതും മഹാബദ്ധം; നാട്ടിന് അതു വലിയ ദോഷംകൂടി ചെയ്തു. അതിനാൽ പതിമ്മൂന്നുവർഷക്കാലമായി നാം ചെയ്ത പ്രയത്നങ്ങളും, നാം അനുഭവിച്ച കഷ്ടങ്ങളും ത്യാഗങ്ങളും ഒക്കെ വ്യർത്ഥമായിപ്പോവുകയും ചെയ്തിരിക്കുന്നു.

നമ്മുടെ മുമ്പിൽ ഇരിക്കുന്നത് ഒരേ ഒരു മാർഗ്ഗമാണ്. ബ്രിട്ടൻ ഒരു വിദേശം. നമുക്കും അവർക്കും തമ്മിൽ യാതൊരു സംബന്ധവുമില്ല. അതിനാൽ അവരോട് സമരസത്തിന് എന്തു കാര്യം? അതിനാൽ വെറും പോരാട്ടത്തിന് ഇന്ത്യ തയ്യാറാവുകതന്നെ വേണം."

അക്ടോബർ 22-ാനു വി. ജെ. പട്ടേൽ വിയന്നാവിൽവച്ച് മരണം പ്രാപിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ മൃതശരീരത്തെ സുഭാഷ് ഇന്ത്യയിലേക്ക് അയച്ചുകൊടുത്തു. സുഭാഷിനുണ്ടായ സങ്കടം പറഞ്ഞറിയിക്കാവുന്നതല്ല. അതിനുശേഷം വിയന്നാവിൽ താമസിക്കാൻ അദ്ദേഹത്തിനു മനസ്സുവന്നില്ല. ജർമ്മനിയിലേയ്ക്കു പോയാൽ കൊള്ളാമെന്നുണ്ടായിരുന്നു; അതിന് ബ്രിട്ടൻ സമ്മതിച്ചതുമില്ല. അതിനാൽ അദ്ദേഹം ഫ്രാൻസിലേയ്ക്കും, പിന്നീട് സ്വിററ്സർലണ്ട്, ഇററലി ഈ ദേശങ്ങളിലേയ്ക്കും പോയി. റോമിൽ കുറേക്കാലം പാർത്തു. അവിടെ ഫാസിസ്ററു യുവജനസൈന്യത്തിന്റെ അണിവകുപ്പുകൾ പലതും കണ്ടു. അനന്തരം ബാൾക്കാൻ നാട്ടുകളെ ചുററിസഞ്ചരിച്ചു. വെളിനാട്ടുകളിൽ ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇന്ത്യയ്ക്കു് എതിരായി നടത്തിവന്ന ദുഷ്പ്രചരണങ്ങളുടെ ശക്തി സുഭാ

ഷിന് ഈ സഞ്ചാരത്തിനിടയിൽ നല്ലപോലെ മനസ്സിലായി.

ബെൽഗ്രേഡ് വിട്ട് വിയന്നാവിലേക്കു തിരിച്ചുവന്നപ്പോഴേയ്ക്കു് ഒരു കമ്പി അദ്ദേഹത്തിനെ കാത്തിരുന്നു. പിതാവിൻെറ ദേഹനില അപായകരമാണെന്ന് അതിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു. സുഭാഷ് ഉടനെ ഇന്ത്യയിലേയ്ക്കു പുറപ്പെട്ടു. കല്ക്കത്തായിലെ വിമാനനിലയത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ കാത്ത് ബന്ധുജനങ്ങൾ ഒരുഭാഗത്തും, പോലീസ്സുകാർ മററൊരു ഭാഗത്തും നിന്നിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഇറങ്ങിയ മാത്രയിൽ, 'വീട്ടുവിട്ട് ഇറങ്ങിപ്പോകരുതെന്നും ആരെയും സന്ദർശിച്ചുകൂടെന്നും' പോലീസ്സധികാരികൾ ഒരു നിരോധനാജ്ഞയും നല്കി.

ബോസ്സ് ഗൃഹത്തിൽ ചെന്നപ്പോഴേയ്ക്കും പിതാവിൻെറ ദാഹാദിക്രിയകളെല്ലാം കഴിഞ്ഞിരുന്നു. ശ്രാദ്ധകാര്യങ്ങളിൽ ഭാഗഭാക്കാകുന്നതിനേ അദ്ദേഹത്തിനു സാധിച്ചുള്ളു. പിതൃവിയോഗത്താലുണ്ടായ ദുഃഖാതിരേകത്താലോ, ഇന്ത്യയുടെ ശീതോഷ്ണസ്ഥിതി പിടിക്കായ്കയാലോ അദ്ദേഹത്തിന് വീണ്ടും സുഖക്കേടു പിടിപെട്ടു. പരിശോധിച്ച ഡാക്ടർമാരെല്ലാം വീണ്ടും യൂറോപ്പിലേക്കു പോകണമെന്ന് ഉപദേശിച്ചു അതിനാൽ 1935-ജനുവരി 10-ാംതീയതി അദ്ദേഹം പിന്നെയും പാശ്ചാത്യപര്യടനാർത്ഥം കപ്പലേറി. വിയന്നായിൽ ചെന്ന് മൂന്നുമാസം ചികിത്സ നടത്തിയതിനുശേഷമേ, എഴുന്നേററു നടക്കുന്നതിനുപോലും അദ്ദേഹത്തിന് കഴിഞ്ഞുള്ളു. മഹാത്മജിയുടെ ഭക്തന്മാരിൽ അഗ്രഗണ്യനായ റോമായ്റോളയെ

സന്ദർശിച്ചാൽ കൊള്ളാമെന്ന് അദ്ദേഹം ദീർഘകാലമായി ആഗ്രഹിച്ചുകൊണ്ടാണിരുന്നത്. അതുകൊണ്ട് അദ്ദേഹം ഫ്രാൻസിലേയ്ക്കു തിരിച്ചു.

അവർ രണ്ടുപേരും ദീർഘനേരം ഇൻഡ്യയുടെ താൽക്കാലികസ്ഥിതിയെപ്പററി സംഭാഷണം ചെയ്തു. അതിനിടയ്ക്ക് സുഭാഷ് മഹാത്മജിയുടെ അഹിംസാസിദ്ധാന്തത്തെ നിശിതമായി വിമർശിച്ചു. റൊമായ് റോളെ അതുകേട്ട്, ഗാന്ധിജിയെ താങ്ങിയും സംസാരിച്ചു. ഒടുവിൽ ആ ഫ്രഞ്ചുകാരന് ബോസ്സിന്റെ മാനസാന്തരപ്പെടുത്തുന്നതിന് കഴിഞ്ഞില്ലെന്നു വരികിലും, അദ്ദേഹത്തിന്റെ തീവ്രമായ ദേശഭക്തി കണ്ട് സന്തോഷിക്കാതിരുന്നില്ല.

അതേ വർഷത്തിൽ തന്നെയാണ് 'ഇന്ത്യൻപോരാട്ടം' എന്ന പുസ്തകം സുഭാഷ് രചിച്ചത്. അതിനെ വളരെക്കാലത്തേക്ക് ഇന്ത്യയിൽ കടത്താതെ ഗവർമ്മെണ്ടു തടഞ്ഞിരുന്നു. 1920 മുതല്ക്ക് 1934-ാമാണ്ടു വരെ ഇന്ത്യ സ്വാതന്ത്ര്യോപലബ്ധിക്കായി ചെയ്ത ശ്രമങ്ങളെ എല്ലാം അതിൽ വിവരിച്ചിട്ടുണ്ട്. ഭീകരപ്രവർത്തനത്തെ പ്രേരിപ്പിക്കുന്ന ഒരു പുസ്തകമാണെന്നുള്ള കാരണം പറഞ്ഞാണ് സർ. സാമുവൽ ഹോർ അതിന്റെ പ്രസിദ്ധീകരണത്തെ തടഞ്ഞത്.

സുഭാഷ് അതിനുശേഷം റോമിലേയ്ക്കു മടങ്ങി അവിടെ വച്ച് അഫ്ഗാനിസ്താനിലെ സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനായ അമാനുള്ളാവുമായി സന്ധിച്ചു. രണ്ടുപേരും തമ്മിൽ ഇന്ത്യൻസ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തെപ്പററി വളരെനേരം സംഭാഷണം നടത്തി.

ജിനീവായിൽ വിഠൽഭായി പട്ടേലിൻെറ ഒരു പടം അനാച്ഛാദനം ചെയ്യുന്നതിന് തന്ത്രസ്ഥരായ ഇൻഡ്യാക്കാർ സുഭാഷിനെ ആണ് ക്ഷണിച്ചതു്. തദവസരത്തിൽ അദ്ദേഹം ചെയ്ത പ്രസംഗമദ്ധ്യേ, ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇൻഡ്യയെ സംബന്ധിച്ച് അന്യനാടുകളിൽ ചെയ്തുവന്ന ദുഷ്പ്രചാരണത്തെ തീവ്രമായി അധിക്ഷേപിച്ചു. ശരീരം സുഖക്കേടു നിമിത്തം അത്യന്തം ക്ഷീണിച്ചിരുന്നുവെങ്കിലും, അതിനുള്ളിൽ കുടികൊണ്ടിരുന്ന ആത്മശക്തി ആ പ്രസംഗം വഴിക്ക് നല്ലപോലെ വെളിപ്പെട്ടു. ഓരോ വാക്കിലും തീപ്പൊരി പാറുന്നതുപോലെ തോന്നി. ഈയിടയ്ക്കു് ഹിററ്ലർ ചെയ്ത ഒരു പ്രസംഗത്തിൽ, വെള്ളക്കാർ, വിശേഷിച്ച് ജർമ്മൻജാതിക്കാർ മാത്രമാണ് ലോകത്തെ ഭരിക്കാനുള്ളവർ എന്നു പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. അതിന് സുഭാഷ് ഇങ്ങനെ മറുപടി പറഞ്ഞു.—"ഏതു നിലയിൽ നോക്കിയാലും കറുത്ത മനുഷ്യർ വെള്ളക്കാരെക്കാൾ കുറഞ്ഞവരല്ല. കുറഞ്ഞവരെന്നു നിങ്ങൾ പറയുകയോ, അതല്ല കാണിക്കുകയോ ചെയ്യുന്നെങ്കിൽ, അതിനു കാരണം വെള്ളക്കാരുടെ നെറികെട്ട നടത്തയാണ്. ഭ്രാന്തുപിടിപെട്ട് നിങ്ങൾ നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുന്ന സ്വേച്ഛാധികാരവെറിക്ക് ബലിയായിത്തീർന്നവരാണ് കൃഷ്ണവർണ്ണന്മാർ. ഭരണസാമർത്ഥ്യം വഹിക്കാൻ അനർഹരെന്ന് അവരെ പഴിക്കുന്നതു് നിങ്ങളുടെ നീതിരഹിതമായ പോക്കിനെ മറച്ചുവയ്ക്കുന്ന വെറും പൊളിയാണ്."

1936-ൽ സുഭാഷ് അയർലണ്ടിലേക്കു പോയി. അവിടെ വച്ച് ഡീവാലറായെ സന്ദർശിച്ചു. അദ്ദേഹം

സുഭാഷിനെപ്പറ്റി കേട്ടിരുന്നു എന്നുമാത്രമല്ല, 'ഇൻഡ്യൻ പോരാട്ടം' എന്ന പുസ്തകത്തെ വായിച്ചിട്ടുമുണ്ടായിരുന്നു. അതിനാൽ സുഭാഷിന് ഉചിതമായ ഒരു സ്വീകരണം നല്കുന്നതിന്നു് അദ്ദേഹം നഗരാധിപതിയോട് ആജ്ഞാപിച്ചിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യോപലബ്ധിക്കായി ഇൻഡ്യയും അയർലണ്ടും ഒരേ മാർഗ്ഗത്തെ അവലംബിച്ചിരുന്നതിനാൽ രണ്ടു നേതാക്കന്മാരും സന്ദർശനാവസരത്തിൽ അതീവയായ സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിച്ചു. ആ ദ്വീപിലെ പല നഗരങ്ങളിൽ സഞ്ചരിച്ച് സുഭാഷ് പ്രസംഗിക്കയും ചെയ്തു.

ഈ ദേശയാത്രകൾനിമിത്തം ബോസ്സിൻെറ ശരീരസ്ഥിതി അഭിവൃദ്ധിപ്പെട്ടുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ അദ്ദേഹത്തിന് ഇന്ത്യയിലേയ്ക്കു മടങ്ങാൻ ഒരു ക്ഷണം ലഭിച്ചു.

1936-ലെ ലക്ഷ്മണപുരി കാൺഗ്രസ്സിന് പണ്ഡിത ജവഹരിലാൽ രാഷ്ട്രപതിയായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു. സുഭാഷിനെ ഇൻഡ്യയിലേക്കു കൊണ്ടുവന്നേ മതിയാവൂ എന്ന് ഇന്നാട്ടുകാരിൽ അധികം പേരും കാംക്ഷിച്ചു. അതേ ആശ ജവഹരിലാലിനും ഉണ്ടായിരുന്നു. അന്ന് അദ്ദേഹം വിയന്നാവിൽ സ്വപത്നിയുടെ ചികിത്സാർത്ഥം പാർക്കുകയായിരുന്നു. സുഭാഷും ജവഹർലാലും പരസ്പരം കണ്ടു സംസാരിച്ചു. സംഭാഷണാവസാനത്തിൽ ഇൻഡ്യയിലേക്കു മടങ്ങണമെന്ന് ജവഹർ സുഭാഷിനെ ക്ഷണിച്ചു. അതാണ് ജനങ്ങളുടേയും, പ്രത്യേകിച്ച് നേതാക്കന്മാരുടേയും ഏകാഭിലാഷമെന്നും അറിയിച്ചു. സുഭാഷിന്

പൂർണ്ണദേഹസുഖം ലഭിച്ചിരുന്നു എന്ന വാർത്ത അറിഞ്ഞ ഉടനേ പത്രങ്ങളിൽ 'സുഭാഷ് അത്തീയതി തിരിച്ചുവരുന്നു' 'ഇത്തീയതി തിരിച്ചുവരുന്നു' എന്നു് ഓരോ ലേഖകന്മാർ മനോധർമ്മം പോലെ എഴുതിവിടാനും തുടങ്ങി.

'എന്നാൽ സുഭാഷ് തിരിച്ചുവന്നാൽ ഇൻഡ്യാഗവമെൻറു് അദ്ദേഹത്തിനെ വെറുതേ വിടുമോ?' എന്നു ചിലർ ചോദിച്ചു. വെറുതേ വിടുകയില്ലെന്നു് ചില സൂചനങ്ങളും സർക്കാരിൽനിന്നും ഉണ്ടായി.

സുഭാഷ് ഇൻഡ്യയ്ക്കു മടങ്ങാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയ ഉടനേ വിയന്നാവിലെ ബ്രിട്ടീഷ് സ്ഥാനപതിയായ ജെ. ഡബ്ലിയൂ. ടെയിലർ അദ്ദേഹത്തിനു് ഇതിനേ സംബന്ധിച്ചു് ഒരു മുന്നറിവും നൽകി. അതിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരുന്നു:—

"താങ്കൾ ഈ മാസത്തിൽ ഇൻഡ്യയ്ക്കു മടങ്ങാൻ ഉദ്ദേശിച്ചിരിക്കുന്നതായി ഇൻഡ്യൻപത്രങ്ങളിൽ കണ്ട വാർത്ത ഇൻഡ്യാഗവണ്മെൻറും കണ്ടുകയുണ്ടായി. അതിനാൽ ഒരു സംഗതി നിങ്ങളെ ധരിപ്പിക്കുന്നതിനു് രാജകീയഗവണ്മെൻറിൻെറ വിദേശമന്ത്രി എന്നെ ചുമതലപ്പെടുത്തിയിരിക്കുന്നു. അതായതു് നിങ്ങൾ ഇൻഡ്യയ്ക്കു മടങ്ങിയാൽ, അവിടെ നിങ്ങൾക്കു സ്വതന്ത്രമായി ഇരിക്കാൻ സാധിക്കയില്ല."

ഈ അറിവു കിട്ടിയാൽ സുഭാഷ് തൻെറ യാത്രയെ മുടക്കുമെന്നായിരുന്നു ബ്രി: ഗവർമ്മെൻറു വിചാരിച്ചതു്. എന്നാൽ സുഭാഷാകട്ടേ ഒരു നിമിഷംപോലും കളയാതെ

ഇൻഡ്യയ്ക്കു കപ്പൽ കയറുകയാണുണ്ടായതു്. അന്യനാട്ടിൽ സുഖമായിരിക്കുന്നതിനെക്കാൾ സ്വന്തനാട്ടിൽ തടവുകാരനായി കഴിച്ചുകൂട്ടുന്നതുതന്നെ കൊള്ളാം എന്നു് അദ്ദേഹം വിചാരിച്ചു. അദ്ദേഹത്തിനെ ബന്ധിക്കുന്നതു് അബദ്ധം—അനീതി—എന്നൊക്കെ നിയമസഭാമെമ്പറന്മാർ വാദിച്ചുനോക്കി. എന്നാൽ അദ്ദേഹത്തിനെ ബന്ധനസ്ഥനാക്കാതിരിക്കുന്നപക്ഷം, നാട്ടിൽ സമാധാനം പാലിക്കുന്നതു വിഷമമായിരിക്കും എന്നായിരുന്നു സർക്കാരിന്റെ നിശ്ചയം. ലാഹൂർകാൺഗ്രസ്സിൽ വച്ചു് സമാനാന്തരഭരണക്രമം ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നു വാദിച്ച ബോസ്സിനെ വെറുതേ വിടുകയോ? പോരെങ്കിൽ, ചിററഗാംഗ് ആയുധശാലയെ കൊള്ളയടിച്ച 'യുഗാന്തർ' കക്ഷിയുടേ തലവൻ സുഭാഷാണെന്നു് ഗവർമ്മെണ്ടു് ഒരു മിഥ്യാപവാദവും പരത്തിയിരുന്നു. പക്ഷേ ഇതൊന്നും സുഭാഷ് വകവച്ചില്ല.

1936-ഏപ്രിൽ 8-ാം തീയതി സുഭാഷ് ബാംബേയിൽവന്നുചേർന്നു. കപ്പൽ അടുത്ത താമസം—പോലീസ്സുകാർ അദ്ദേഹത്തിനെ ബന്ധിക്കയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിനെ പ്രതീക്ഷിച്ചു് നിരവധി ആളുകൾ അവിടെ കൂടിയിരുന്നു. ഈ ബന്ധനവാർത്ത അറിഞ്ഞ മാത്രയിൽ ബഹുസ്സഹസ്രം കണ്ഠങ്ങളിൽ നിന്നു് 'സുഭാഷ്കി ജേ' എന്ന ധ്വനി മുഴങ്ങി.

ഒരു പത്രപ്രതിനിധി ബോസ്സിന്റെ അറസ്റ്റിനു് അല്പം മുമ്പു് അദ്ദേഹത്തിനെ കണ്ടു് എന്താണു സന്ദേശം എന്നു ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—"മാതാവിൻ മണിക്കൊടിയെ താഴ്ത്താതെ നോക്കുവിൻ".

ഗവർമ്മെണ്ടു് സുഭാഷിനെ ബംഗാളത്തു കൊണ്ടു ചെന്നു് സിയാങ് എന്ന ഗ്രാമത്തിൽ, ശരൽബാബു വിൻെറ ഗൃഹത്തിൽ ബന്തോവസ്സോടുകൂടി പാർപ്പിച്ചു. വീട്ടിനു വെളിയിൽ പോകുന്നതിനോ, വല്ലവരേയും കാണുന്നതിനോ സൗകര്യം അനുവദിച്ചിരുന്നില്ല. സി. ഐ. ഡി. ഭൂതങ്ങളുടെ നടനം വീട്ടിനു ചുററും നിരന്തരം നടന്നു കൊണ്ടിരുന്നു.

"ഇന്ത്യയിലെ ജനങ്ങൾക്കു എത്രത്തോളം പൌരസ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടെന്നു് സുഭാഷിൻെറ ഈ ബന്ധനംകൊണ്ടു് നമുക്കു നല്ലപോലെ മനസ്സിലാക്കാം" എന്നു് ജവഹർലാല്‍ജി പ്രസ്താവിച്ചു എവിടെ നോക്കിയാലും പ്രക്ഷോഭണമേ കാണ്മാനുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ദില്ലി നിയമസഭയിൽ ഈ ബന്ധനത്തെ പ്രതിഷേധിച്ചു്, പണ്ഡിത നീലകണ്ഠദാസ് ഒരു 'അവസരത്തീരുമാനം' ഹാജരാക്കി; അനേകം മെംബർമാർ സർക്കാരിൻെറ ഈ നടപടിയെ ഖണ്ഡിച്ചു സംസാരിച്ചു. കാൺഗ്രസ്സ് കാര്യക്കമ്മററിയും ഒരു നിശ്ചയം പാസ്സാക്കി; കാൺഗ്രസ്സ് സോഷ്യലിസ്ററുകക്ഷിയും ഗവർമ്മെണ്ടുനയത്തെ ബലമായി എതിർത്തു. ഇംഗ്ലണ്ടിൽ മാക്സ്ററൺ, കാംപ്ബെൽ സ്ററീഫൻ മുതൽപേർ സുഭാഷിൻെറ മോചനാർത്ഥം നിരന്തരം ഗവർമ്മെണ്ടിനെ നിർബന്ധിക്കാനും തുടങ്ങി. ഇങ്ങനെ ഗവർമ്മെണ്ടിൻെറ ഈ സാഹസപ്രവൃത്തിയുടെ ഫലമായുണ്ടായതു് ബോസ്സിൻെറ പേരിൽ ജനങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന പ്രീതിയുടെ വർദ്ധന മാത്രമായിരുന്നു.

ഇക്കാലത്തു് ഇൻഡ്യൻബിൽ നിയമസഭയിൽ ചട്ടമാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. അതിനാൽ സർക്കാരിനു് കാൺ

ഗ്രസ്സിൻെറ സഹകരണം അത്യന്താപേക്ഷിതമായിട്ടാണി രുന്നത്. തൻമൂലം 1937-മാർച്ച് 17-ാം തീയതി ബോസ് മോചിക്കപ്പെട്ടു.

ആ സമയത്ത് ദില്ലിയിൽ ദേശീയ കൺവെൻഷൻ നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. അവിടെ സന്നിഹിതരായിരുന്ന അഖിലേന്ത്യാ കാൺഗ്രസ്സ് കമ്മററി അംഗങ്ങൾ ബോസ്സിൻെറ മോചനവാർത്ത അറിഞ്ഞു സന്തോഷം പ്രകടിപ്പിച്ചു. ജവഹർ ആണ് ഈ വാർത്ത സഭയിൽ വായിച്ചത്. സഭാവാസികൾ കരഘോഷപൂർവ്വം അതിനെ സ്വാഗതം ചെയ്തു. ഉടൻതന്നെ കൺവൻഷനു വന്നു ചേരാൻ പ്രാർത്ഥിച്ചുകൊണ്ടു ജവഹർ ബോസ്സിനു ഒരു കമ്പിയടിക്കയും ചെയ്തു. എന്നാൽ ഉടനടി ദില്ലിയിലേക്കു പുറപ്പെടാൻ സുഭാഷിൻെറ ശരീരസ്ഥിതി അന്നു വദിച്ചില്ല.

ഹൃദ്രോഗത്തിനു എന്തോ തകരാറു പററിയിരുന്നതിനാൽ ഉടനേ യൂറോപ്പിലേക്കു പുറപ്പെടണമെന്നു ഡാക്ടർ ഉപദേശിക്കയാൽ അദ്ദേഹം വീണ്ടും പാശ്ചാത്യ രാജ്യങ്ങളിലേക്കു യാത്ര തിരിച്ചു. ഇക്കുറി അദ്ദേഹം യാത്ര ചെയ്തതു സ്വതന്ത്രനായിട്ടായിരുന്നതുകൊണ്ടു 'ഇന്ന ദിക്കിൽ പോകരുതു്; ഇന്ന ദിക്കിൽ പോകാം'-ഈ മാതിരി തടസ്സങ്ങളൊന്നും അദ്ദേഹത്തിനു നേരിട്ടിരുന്നില്ല. അദ്ദേഹം ലണ്ടനിലെ ഇൻഡ്യാക്കാർ നല്കിയ സ്വീകരണാവസരത്തിൽ ചെയ്ത പ്രസംഗം ഗവമ്മെണ്ടിനെ വല്ലാതെ ഭയപ്പെടുത്തി.

1935-ലെ ഇൻഡ്യാ ആക്ററിലെ പ്രഥമഭാഗം പ്രാദേശികസ്വയംഭരണത്തേയും, ദ്വിതീയഭാഗം ഫെഡറേ

ഷനേയും സംബന്ധിക്കുന്നു. ഈ വ്യവസ്ഥയ്ക്കു കാൺഗ്രസ്സിന്റെ ആനുകൂല്യം സമ്പാദിക്കണമെന്നായിരുന്നു സർക്കാരിന്റെ ഉദ്ദേശം. അതിനു വേണ്ടി മാത്രമായിരുന്നു അവർ ബോസ്സിനെ മോചിപ്പിച്ചതും. എന്നാൽ ലണ്ടനിൽ വച്ചു ചെയ്ത പ്രസംഗമദ്ധ്യേ 'ഇൻഡ്യ മുഴുവനും ഫെഡറേഷൻ വ്യവസ്ഥയെ എതിർക്കും' എന്നു് അദ്ദേഹം ഗർജ്ജിച്ചപ്പോൾ, ഗവമ്മെണ്ടു ഭയാകുലമായി. ബോസ്സ് ഇനിയും നേർവഴിക്കു വന്നിട്ടില്ലെന്നും അവർ കരുതി.

ലണ്ടനിൽവച്ചു് ഡിവാലറാ സുഭാഷിനെ സന്ദർശിച്ചു. അവർ രണ്ടു പേരും വളരെ നേരം സംസാരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇൻഡ്യാ ആക്ടിന്റെ ഗുണദോഷങ്ങളെപ്പററിയും അവർ ചർച്ച ചെയ്തു. സുഭാഷനു് ഇതിനിടയിൽ യൂറോപ്പിന്റെ പല ഭാഗങ്ങളിൽനിന്നു് ക്ഷണക്കത്തുകൾ കിട്ടിക്കൊണ്ടിരുന്നു. ശരീരസ്ഥിതി മോശമായിരുന്നിട്ടും, അതൊന്നും വകവയ്ക്കാതെ അദ്ദേഹം ആ ക്ഷണങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചു് പല പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തി.

ഈ സമയത്താണു് 51-ാമത്തെ കാൺഗ്രസ്സ് മഹായോഗം ഹരിപുരത്തുവച്ചുകൂടുവാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തിയതു്. രാഷ്ട്രപതിയായി സുഭാഷിനെ തെരഞ്ഞെടുക്കണമെന്നു് മിക്ക പ്രാദേശികസഭകളും അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. ആ സ്ഥാനത്തേക്കു് നിർദ്ദേശിക്കപ്പെട്ട മററു രണ്ടു പേരുകൾ അബ്ദുൽകലാം ആസാദും, അബ്ദുൽജാഫർഖാനുമായിരുന്നു. അവർ സവാത്മനാ ബോസ്സിനു വേണ്ടി മാറിക്കൊടുത്തു. ഇങ്ങനെ ബോസ് ആ മഹനീയ സ്ഥാനത്തേയ്ക്കു് ഐകകണ്ഠ്യേന തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു. മഹാത്മജിയും ഈ തെരഞ്ഞെടുപ്പിനെ സന്തോഷപൂർവ്വം ആശീർവദിച്ചു.

വാസ്തവത്തിൽ വളരെക്കാലമായിട്ട് ബംഗാൾ പുറം തള്ളപ്പെട്ടിരിക്കയായിരുന്നു. അതു നിമിത്തം ബംഗാളികൾക്കു വലുതായ ഇച്ഛാഭംഗവും ഉണ്ടായിരുന്നു. 1920 മുതൽ 1937-വരേയുള്ള കാലഘട്ടത്തിൽ ഒരു ഒററ ബംഗാളിയെ രാഷ്ട്രപതിയായി തെരഞ്ഞെടുത്തതു് ഇന്നു് ആദ്യമായിട്ടാണു്. പഞ്ചാബിൽനിന്നു് ഒന്നു്, മദ്രാസിൽനിന്നു് രണ്ടു്, യു. പി-യിൽനിന്നു് മൂന്നു് (മോത്തിലാൽ, മഹമ്മദലി, ജവഹർ), ബാംബേയിൽനിന്നു് രണ്ടു് (പട്ടേൽ, ഗാന്ധിജി) ഹൈദരാബാദിൽനിന്നു് ഒന്നു്, ബീഹാറിൽനിന്നു് ഒന്നു്. രാഷ്ട്രീയപ്രവൃത്തതയിൽ മുന്നിട്ടുനിന്നിരുന്ന ബംഗാളിനു മാത്രം പ്രാതിനിധ്യം ലഭിച്ചില്ല. പ്രാരംഭം മുതല്ക്കാണെങ്കിലും ബംഗാളിനു് ആ ദേശം അർഹിക്കുന്ന വിധം പ്രാതിനിധ്യം ലഭിച്ചിരുന്നില്ല. ആ ന്യൂനത ഇത്ര താമസിച്ചെങ്കിലും ഇപ്പോൾ പരിഹരിക്കപ്പെട്ടു.

താൻ രാഷ്ട്രപതിയായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടിരിക്കുന്നു എന്ന വാർത്ത കേട്ട ഉടനേ ബോസ്സ് പറഞ്ഞതിങ്ങനെ ആണു്:—

"ഇതു് മഹത്തായ ഒരു ബഹുമതിയാണു്. ഇതിനു് ഞാൻ അർഹനാണെന്നുള്ള വിശ്വാസമേ എനിക്കില്ല. എന്റെ ദേശം എന്നോടു വാത്സല്യം പ്രകടിപ്പിച്ചതാണെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു. ഇന്ത്യൻ ദേശീയസമരത്തിന്റെ മുന്നണിയിൽനിന്നു പോരാടിയ യുവാക്കന്മാരെ ദേശം ആദരിക്കുന്നു എന്നോ ഇതിനു് അർത്ഥമുള്ളൂ.........

ഹരിപുരത്തെ കാൺഗ്രസിൽ എന്തു നിശ്ചയം ചെയ്യാൻ പോകുന്നു എന്ന് ഇപ്പോൾ ഖണ്ഡിച്ചു പറയാൻ എന്നാൽ സാദ്ധ്യമല്ല. എന്നാൽ, ഒരു സംഗതി നിശ്ചയമാണ്. ഏകാധിപത്യത്തോടുള്ള എതിർപ്പ് പൂർവ്വാധികം ഞാൻ ബലപ്പെടുത്തും എന്നതീർച്ചതന്നെ."

ഒരു പത്രപ്രതിനിധി ചോദിച്ചു:— "കാൺഗ്രസ്സ് മന്ത്രിസഭകൾ രൂപവൽക്കരിച്ചു കഴിഞ്ഞല്ലോ; പിന്നെ നിങ്ങളുടെ സമരപരിപാടി എങ്ങനെ നടക്കും?"

അതിനു മറുപടി:— "കാൺഗ്രസ്സുകാർ സഭകളിലിരുന്നുകൊണ്ടുതന്നെ പോരാടിക്കൊള്ളും".

മറെറാരു സന്ദർഭത്തിൽ അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിക്കയുണ്ടായി.:—

"കാൺഗ്രസ്സുകാർ മന്ത്രിസഭകൾ രൂപവൽക്കരിച്ചേ മതിയാവൂ; അല്ലെങ്കിൽ നാടു കുട്ടിച്ചോറായിപ്പോകും' എന്ന് ചിലർ പറയാറുണ്ട്. ഇതു തെററാണ്—അതിശയോക്തിയാണ്. കാൺഗ്രസ് മന്ത്രിസ്ഥാനങ്ങൾ സ്വീകരിച്ചാൽ ജനങ്ങൾക്ക് അല്പം ചില നന്മകൾ ചെയ്യാൻ കഴിയും; നമ്മുടെ അനന്തരത്തെ പ്രശ്നങ്ങൾക്കു ചില തീർച്ചകളും ചെയ്യാം. അതുകൊണ്ട് ദൃഢനിശ്ചയത്തോടു കൂടിയവർ മന്ത്രിസ്ഥാനങ്ങൾ കൈയ്യേററണം. എന്നാൽ അവർക്ക് ദേശീയ സമരത്തെ നിലനിർത്തിക്കൊണ്ടു പോകാൻ സാധിക്കും. അല്ലാത്തവർ മന്ത്രിപദം ആരോഹണം ചെയ്താൽ തങ്ങളുടെ പദവികളിൽ മുഴുകി ദേശസേവനം ചെയ്വാൻ കഴിവില്ലാത്തവരായി തീരാൻ ഇടയുണ്ട്.

മഹാത്മാഗാന്ധി, ജവഹർ, സർദാർ പട്ടേൽ, രാജൻബാബു മുതലായവർ നിയമസഭയ്ക്കു പോകാതെ വെളിയിൽ ഇരിക്കുന്നതു സന്തോഷാവഹമാണ്. മന്ത്രിസഭകൾ വഴിപിഴച്ചുപോകാതെ നോക്കിക്കൊള്ളുന്നതിന് അവർ അത്യന്തം ഉപകരിക്കും. കാൺഗ്രസ്സ്നിശ്ചയങ്ങളെ മന്ത്രിമാർ ശരിക്കു നിറവേററുന്നുണ്ടോ എന്നു ശോധിക്കുന്നതിന് ഇവരെല്ലാം വെളിയിൽ ഇരിക്കുന്നതാണു നന്ന്."

51-ാമത്തെ കാൺഗ്രസ്സായിരുന്നതിനാൽ, കാൺഗ്രസ്സ്മൈതാനത്തിന് 51 വിചിത്ര വാതിലുകൾ നിർമ്മിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. 51 കാളകളേ പൂട്ടിയ രഥത്തിലാണ് സുഭാഷ് പന്തലിലേക്കു നയിക്കപ്പെട്ടതും. പന്തലിന് 'വിഠലനഗരം' എന്നായിരുന്നു പേർ. 1937 ഫെബ്രുവരി 29-ാംതീയതി ബോസ് അഗ്രാസനാധിപത്യം വഹിച്ചു. നാട്ടിന്റെ നാനാഭാഗങ്ങളിൽ നിന്നു വന്നുകൂടിയ പ്രതിനിധികൾ എല്ലാം അദ്ദേഹത്തിനെ വാഴ്ത്തി. അദ്ധ്യക്ഷപ്രസംഗത്തിൽ, യൂറോപ്പിൽ സമരമേഘപടലി വ്യാപിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനേയും, ഇൻഡ്യ അടുത്ത ദേശീയസമരത്തിനു തയ്യാറായിരിക്കേണ്ട ആവശ്യകതയേയും പററി സൂചിപ്പിച്ചിരുന്നു.

ശരീരസുഖം ഇല്ലാതിരുന്നിട്ടും ബോസ് കാൺഗ്രസ്സ് ജോലികളിൽ യാതൊരു അമാന്തവും കാണിച്ചില്ല. ഹിന്ദു-മുസ്ലീം ഐക്യനില ഉണ്ടാക്കുന്ന വിഷയത്തിലും അദ്ദേഹം ശ്രദ്ധ പതിപ്പിച്ചു. ജിന്നാസാഹിബ്ബിന്റെ മർക്കടമുഷ്ടി നിമിത്തം അക്കാര്യം ഫലിക്കാതെ വന്നുവെന്നേയുള്ളൂ.

സുഭാഷ് രാഷ്ട്രപതിയായതിനോടുകൂടി, ഗാന്ധിജിയുടെ വിശ്വാസപാത്രങ്ങളായിരുന്ന നേതൃപ്രമുഖന്മാർക്കും അദ്ദേഹത്തിനും തമ്മിലുണ്ടായിരുന്ന അസമരസം എല്ലാം അസ്തമിക്കും എന്നായിരുന്നു ജനങ്ങളുടെ ഒക്കെ പ്രതീക്ഷ. മൂന്നാലു മാസത്തോളം കാലം യാതൊരു തകരാറും കൂടാതെ കാര്യങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. എന്നാൽ ക്രമേണ അദ്ദേഹത്തിനും കാര്യക്കമ്മറ്റിക്കും തമ്മിൽ അഭിപ്രായവ്യത്യാസങ്ങൾ കണ്ടുതുടങ്ങി. മഹാത്മജിയുടെ പോക്കിനു നേരെ വിപരീതമായ ഗതിയാണ് അദ്ദേഹം അവലംബിച്ചിരിക്കുന്നതെന്ന് ഒരു തോന്നൽ ഗാന്ധി പക്ഷക്കാരായ ഭൂരിപക്ഷം അംഗങ്ങൾക്കും ഉണ്ടായിത്തുടങ്ങി. ജയപ്രകാശ്നാരായണന്റെ നേതൃത്വത്തിൽ ഇരുന്ന സ്ഥിതിസമത്വവാദികൾക്കും ബോസ് കക്ഷിക്കും തമ്മിലും അഭിപ്രായവ്യത്യാസം അങ്കുരിച്ചു.

സുഭാഷ് മുൻപ് പല അവസരങ്ങളിലും ഗാന്ധിജിയെ എതിർത്തിട്ടുള്ളതു് കമ്മറ്റി അംഗങ്ങൾ ഇപ്പോൾ ഓർത്തു. മററാരും എതിർക്കാറില്ലായിരുന്നോ എന്നു ചോദിച്ചാൽ, തീർച്ചയായും എതിർക്കാറുണ്ടായിരുന്നു എന്നുതന്നെ അവർ മറുപടി പറയും. എന്നാൽ ജവഹർലാലിനെപ്പോലുള്ള മററു നേതാക്കന്മാർ ഗാന്ധിജിയുടെ അഭിപ്രായങ്ങളെ ചിലപ്പോഴെന്നല്ല, പലപ്പോഴും ശക്തിപൂർവ്വം എതിർത്തിട്ടുണ്ടായിരുന്നാലും, കാൺഗ്രസ്സ് ഗാന്ധിജിയുടെ നിശ്ചയങ്ങളെ സ്വീകരിച്ചുകഴിഞ്ഞാൽ പിന്നെ, അവരാരും അവയെ എതിർക്കാറില്ലായിരുന്നു. ബോസ് അങ്ങിനെ ആയിരുന്നില്ല. അതായിരുന്നു അവർ തമ്മിലുള്ള പ്രധാനവ്യത്യാസം.

തീവ്രമുറയിലുള്ള സമരമാണ് ഇൻഡ്യൻസ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കുള്ള ഏകോപായം എന്ന് ബോസ് സർവ്വാത്മനാ വിശ്വസിച്ചുപോന്നു. അത് ഗാന്ധിജിയുടെ നേതൃത്വത്തിൽ ഇരിക്കുന്ന കാൺഗ്രസ്സ് സ്വീകരിക്കയില്ലെന്നും വന്നു. ഇതല്ലാതെ ബോസ്സിന് ഗാന്ധിജിയോടോ മററു നേതാക്കന്മാരോടോ ലേശംപോലും വിദ്വേഷം ഇല്ലായിരുന്നു; എന്നു മാത്രമല്ല, അവരെ അദ്ദേഹം ഹൃദയപൂർവം സ്നേഹിക്കയും ബഹുമാനിക്കയും ചെയ്തിരുന്നു. ഇരുക്കൂട്ടരുടേയും ലക്ഷ്യം ഒന്നുതന്നെ: മാർഗ്ഗങ്ങളിൽ മാത്രമേ വ്യത്യാസമുണ്ടായിരുന്നുള്ളു. ഒരു നിലയിൽ നോക്കിയാൽ ഇങ്ങനെ അഭിപ്രായവ്യത്യാസം വന്നതു് നല്ലതുതന്നെ. സ്വാതന്ത്ര്യമെന്നതു് ഒരാളുടേയോ ഒരു് കക്ഷിയുടേയോ സ്വത്തല്ലല്ലോ. നാല്പതുകോടി ജനങ്ങൾക്കും അതിനുവേണ്ടി പ്രയത്നിക്കാൻ അവകാശമുണ്ടു്. ലക്ഷ്യം ഒന്നാണെങ്കിലും, കക്ഷിപ്രതികക്ഷിഭേദം കൂടാതെ എല്ലാവരും തോളോടു തോൾ ചേർന്നു് ഒരേ ഒരണിയായി നിന്നു എന്നു വരികയില്ല. ഒരു കക്ഷി വഴിപിഴച്ചുപോയാൽ, അതിനെ നേർവഴിയിലേക്കു നയിക്കുന്നതിന് ഇതരകക്ഷികളുണ്ടായിരിക്കുന്നതു് നല്ലതാണു്. പ്രതികക്ഷിയില്ലാതെ വന്നാൽ ജനാധിപത്യം ഫാസിസമായി ദുഷിച്ചുപോകാൻ വളരെ എളുപ്പമുണ്ടു്

ഫെഡറേഷനെ സംബന്ധിച്ച വ്യവസ്ഥയിൽ ചില ഭേദഗതികൾ വരുത്തിയാൽ, അതു തങ്ങൾക്കു് സ്വീകാര്യമാണെന്നു നേതാക്കന്മാർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. എന്നാൽ ഒരു നിലയിലും ഫെഡറേഷൻ സ്വീകാര്യമല്ലെന്നായിരുന്നു

ബോസ്സിൻെറ ഉറച്ച നില. ഇങ്ങനെ ബോസ്സും കാര്യക്കമ്മററിയും തമ്മിലുള്ള വടംപിടിത്തം നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കേ സുഭാഷിൻെറ ശരീരസ്ഥിതി വീണ്ടും മോശമായി; രാഷ്ട്രപതിസ്ഥാനം അവസാനിക്കാനുള്ള കാലവും അടുത്തു.

ത്രിപുരി കാൺഗ്രസ്സിനു് ആരാണു് രാഷ്ട്രപതിയായിരിക്കേണ്ടതെന്നുള്ള പ്രശ്നം ഉദിച്ചു. സുഭാഷ് വീണ്ടും ആ സ്ഥാനത്തു വരരുതെന്നു കാര്യക്കമ്മററിയിലെ പലക്കും വിചാരമുണ്ടായിരുന്നു; അവരിൽ പ്രമാണി സർദാർ പട്ടേലായിരുന്നുവെന്നു പറയാം. സുഭാഷ് കക്ഷി ബോസ്സിൻെറ പേർ നിർദ്ദേശിച്ചു; എതിർകക്ഷിക്കാർ ആസ്സാദിൻെറയും പട്ടാഭി സീതാരാമയ്യായുടെയും പേരുകളും. എന്നാൽ മൌലാനാ ആസാദ് തിരഞ്ഞെടുപ്പിൽ നില്ക്കുന്നില്ലെന്നു പറഞ്ഞൊഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം ഒരു പ്രസ്താവനയും ചെയ്തു:—

"ഡാക്ടർ പട്ടാഭി തിരഞ്ഞെടുപ്പിനു നില്ക്കുന്നതു കണ്ടിട്ടു് ഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നു. എൻെറ സ്ഥാനാർത്ഥിതത്തെ ആദരിച്ചു് അദ്ദേഹം മാറാൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കവേ, ഞാൻ ആണു് അതിനെ തടഞ്ഞതു്. ദീർഘകാലമായി ഡാക്ടർ പട്ടാഭി കാര്യക്കമ്മററിയിൽ ഇരിക്കുന്നു....................അതിനാൽ അദ്ദേഹത്തിനെ രാഷ്ട്രപതിയായി തെരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതാണെന്നു് ഞാൻ പ്രതിനിധികളോടു് അപേക്ഷിക്കുന്നു."

സുഭാഷ്ബോസ്സും ഒരു പ്രകടനപത്രിക പുറപ്പെടുവിച്ചു. താൻ തെരഞ്ഞെടുപ്പിനു നില്ക്കാൻ നിശ്ചയിച്ചി

രിക്കുന്നുവെന്നും അതിൽ പരാജയം പ്രാപിച്ചാലും, കാൺഗ്രസ്സിൽനിന്നു പിന്മാറാതെ യഥാർത്ഥ സേവകനെന്നപോലെ ജോലി ചെയ്യാൻ ഉദ്ദേശിക്കുന്നുവെന്നും, മൌലാനാ ആസാദ് തുടങ്ങിയവർ എതിരായി വിജ്ഞാപനങ്ങൾ പ്രസിദ്ധീകരിച്ചിരിക്കുന്ന സ്ഥിതിക്കു താൻ ഇപ്പോൾ തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ നിന്നു പിന്മാറുന്നതു് ശരിയായിരിക്കയില്ലെന്നും അതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. ഈ പ്രസ്താവനകൾക്കു ശേഷം, സർദാർ പട്ടേലിൻെറ നേതൃത്വത്തിൽ രാജൻബാബു, ജയറാം ദാസ്, ആചാര്യകൃപലാനി, ശങ്കരറാവുദേവ്, ബുലാഭായിദേശായി, സി. രാജഗോപാലാചാര്യർ എന്നീ ആറു കാൺഗ്രസ് കമ്മററി അംഗങ്ങൾ താഴെ പറയുന്ന അർത്ഥം വരുമാറു് ഒരു വിജ്ഞാപനം പുറപ്പെടുവിച്ചു:—

"ഡാക്ടർ പട്ടാഭി രാഷ്ട്രപതിസ്ഥാനത്തിനു സർവ്വഥാ യോഗ്യനാണെന്നു് ഞങ്ങൾ വിചാരിക്കുന്നു. വളരെക്കാലമായി ഇദ്ദേഹം കാര്യക്കമ്മററിഅംഗമായിരുന്നു. കാൺഗ്രസ്സിൻെറ ഗൗരവം പുലത്തുമാറു് വേല ചെയ്തുവരുന്നു. അതിനാൽ പ്രതിനിധികൾ അദ്ദേഹത്തിനെത്തന്നെ തെരഞ്ഞെടുക്കുമെന്നു് ഞങ്ങൾ പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു."

ഈ കക്ഷിമൽസരം പത്രങ്ങളിലും കടന്നുകൂടി. പ്രസ്തുത പ്രസ്താവന അനുചിതമായിപ്പോയെന്നു ചിലരും, ശരിയായെന്നു വേറേ ചിലരും വാദിച്ചു. ഇങ്ങനെ ഇരിക്കേ ബോസ്സും ഒരു പ്രസ്താവന ചെയ്തു:—

"ഫെഡറേഷൻനിശ്ചയത്തെപ്പററി കാൺഗ്രസ്സിലെ ദക്ഷിണപക്ഷക്കാർക്കും ബ്രിട്ടീഷ് ഗവൺമെൻറിനും

തമ്മിൽ അടുത്ത കൊല്ലം ഒരു സന്ധിക്കരാർ ഉണ്ടാവാൻ പോകുന്നതായി ഒരു വിശ്വാസം പരക്കേ ഉണ്ട്. അതി നാലായിരിക്കണം വാമപക്ഷത്തിലെ ഒരാൾ രാഷ്ട്രപതി യായി വരരുതെന്ന് അവർ കരുതുന്നത്.................

സർദാർ പട്ടേൽ അതിനെ ഖണ്ഡിച്ചു. ആ പ്രസ്താവനയിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളതുപോലെ ഒരു കരാർ ഉണ്ടാവാൻ പോകുന്നില്ലെന്നും, അങ്ങനെ ഒന്ന് ബോസ്സ് കരുതി ക്കൂട്ടി ഉണ്ടാക്കിപ്പറഞ്ഞതാണെന്നും ആയിരുന്നു പട്ടേലി ന്റെ എതിർവാദം. അതിനു മറുപടിയായി, രാഷ്ട്രപതിസ്ഥാനാർത്ഥിത്വം താൻ പിൻവലിക്കുന്നതായാൽ ആചാര്യനരേന്ദ്രദേവിനെപ്പോലുള്ള ഒരു വാമപക്ഷീയനെ തെരഞ്ഞെടുക്കാമെന്ന് സർദാർ പട്ടേൽ വാക്കു കൊടുപ്പാൻ തയ്യാറുണ്ടോ എന്ന് ബോസ്സ് ചോദിച്ചു. ഇതിനുള്ളിൽ തെരഞ്ഞെടുപ്പും അടുത്തു. 1939 ജനുവരി 29-ാം തീയതി നടന്ന തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ സുഭാഷ് തന്നെ ജയിച്ചു. പട്ടാഭിക്കു പററിയ പരാജയത്തിനുള്ള പ്രധാന കാരണം മദ്രാസ് പ്രാവിൻസിലെ പ്രതിനിധികളിൽ ഭൂരിഭാഗവും അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടി വോട്ടു ചെയ്യില്ലെന്നുള്ളതാണ്. മലബാർ പ്രത്യേകിച്ചും വിപരീതഭാവമാണ് കൈക്കൊണ്ടതു്. ഇതു് ആശ്ചര്യമായി തോന്നിയേക്കാം. എന്നാൽ തിരുവിതാംകൂറിൽ അന്നു നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന സ്റ്റേററ് കാൺഗ്രസ്സ് പ്രക്ഷോഭണത്തിൽ പട്ടാഭി സർ. സി. പി. രാമസ്വാമിഅയ്യരെ ഒട്ടി നിന്നിരുന്നു എന്ന് ഒരു ബലമായ സംശയം പ്രതിനിധികൾക്കുണ്ടായിരുന്നു. അതില്ലായിരുന്നുവെങ്കിൽ, ഗാന്ധിജിയുടെ ഇച്ഛയ്ക്കു

വിപരീതമായി അവർ പട്ടാഭിയുടെ പ്രതിദ്വന്ദ്വിക്കു വോട്ടു നല്കുമായിരുന്നില്ല. മൌലാനാ ആസാദ് പിൻമാറാതെ ഇരുന്നെങ്കിൽ, വിജയം തീർച്ചയായും അദ്ദേഹത്തിനു തന്നെ ലഭിക്കുമായിരുന്നു.

തെരഞ്ഞെടുപ്പു തീർന്ന ഉടനെ സുഭാഷ് ഒരു പ്രസ്താവന പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി.

തെരഞ്ഞെടുപ്പിനോടുകൂടി പഴയ ശണ്ഠകളെല്ലാം അവസാനിച്ചിരിക്കുന്നുവെന്നും, കാൺഗ്രസ്സിനുള്ളിൽ ഒരു പിളർപ്പുണ്ടാകാൻ പോകുന്നു എന്നുള്ള എതിരാളികളുടെ പ്രതീക്ഷ ഫലിക്കാൻ പോകുന്നില്ലെന്നും അതിൽ പറഞ്ഞിരുന്നു. കാൺഗ്രസ്സിനുള്ളിൽ മേലാൽ കക്ഷിപ്രതികക്ഷികൾ ഉണ്ടായിരുന്നുകൂടാ എന്നുള്ള നിശ്ചയത്തോടുകൂടിത്തന്നെ ബോസ്സ് വേല ചെയ്വാൻ തുടങ്ങിയെങ്കിലും, അതുകൊണ്ടൊന്നും തകരാർ അവസാനിച്ചില്ല. മഴ നിന്നിട്ടും മരം പെയ്തുകൊണ്ടിരുന്നു. കാൺഗ്രസ്സിൽ ദക്ഷിണപക്ഷത്തിന്റെ ശക്തി തകർന്നുപോയെന്നും, ഇനി ഗാന്ധിജിയുടെ ഇഷ്ടാനുസരണം കാൺഗ്രസ്സ് നടക്കുകയില്ലെന്നും, പത്രങ്ങൾ ഘോഷിപ്പാൻ തുടങ്ങി. വാസ്തവത്തിൽ ഗാന്ധിജിയുടെ ശക്തി ഒരുകാലത്തും കുറഞ്ഞിരുന്നില്ല; ഇനി കുറയാൻ പോകുന്നുമില്ല. അദ്ദേഹം വലത്തുപക്ഷക്കാരനാണെന്നുള്ള വാദവും സൂക്ഷ്മമായ പരിശോധനയിൽ തകർന്നുപോകും. ഈ അവസരത്തിൽ ഗാന്ധിജി ബോസ്സിന് എതിരായ നില അവലംബിച്ചതു് ആ വീരാഗ്രണിയായ ദേശാഭിമാനിയോടുള്ള വിദ്വേഷംകൊണ്ടായിരുന്നില്ല. ലോകം ഒരു മഹായുദ്ധത്തിന്റെ വാതുക്കൽ നിൽക്കുകയായിരുന്നു

എന്ന് അതുകൊണ്ട് അറിഞ്ഞുകൂടാതിരുന്നത്? ഈ അവസരത്തിൽ തീവ്രമനോഭാവത്തോടുകൂടിയ ഒരാൾ രാഷ്ട്രപതിയായ് വന്നാലത്തെ ദൂരന്തഫലം അദ്ദേഹം ദൂരെ കൂട്ടി കണ്ടു. ഒരു പ്രസ്താവനയിൽ അദ്ദേഹം ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു:—

"സുഭാഷ് വീണ്ടും രാഷ്ട്രപതിയായ് തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെടുന്ന വിഷയത്തിൽ ഞാൻ ആദ്യം മുതല്ക്കേ എതിരഭിപ്രായക്കാരനായിരുന്നു. ഇതിൻെറ കാരണം എന്തെന്നു വെളിപ്പെടുത്തുന്നതു ശരിയായിരിക്കയില്ല. ഡാക്ടർ പട്ടാഭിയേ സ്ഥാനാർത്ഥിയായി നിർത്തിയതും, അദ്ദേഹം പിന്മാറാൻ ഭാവിച്ചപ്പോൾ തടഞ്ഞതും ഞാനായിരുന്നു. അതിനാൽ ഡാക്ടർ പട്ടാഭിയുടെ തോല്‌വി, അദ്ദേഹത്തിൻെറ തോല്‌വിയല്ല, എനിക്കു പററിയ തോല്‌വിയാണ്. ഇതു് ഞാൻ സമ്മതിച്ചേ തീരൂ. ഞാൻ ഒരു ദൃഢമായ ജീവിതസിദ്ധാന്തത്തേയും പ്രവർത്തനനിയമത്തെയും പിന്തുടർന്നുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. അവയില്ലെങ്കിൽ ഞാനുമില്ല. അതിനാൽ ഡാക്ടർക്ക് എതിരായി വോട്ടു ചെയ്തവർ എൻെറ സിദ്ധാന്തങ്ങളേയും കാര്യപരിപാടിയേയും അംഗീകരിക്കുന്നില്ലെന്നു നിശ്ചയമായിരിക്കുന്നു. ഈ തോല്‌വിയിൽ ഞാൻ സന്തോഷിക്കുന്നതേയുള്ളൂ.

കാൺഗ്രസ്സിൽ എനിക്കു സാധകമായിരിക്കുന്നവർ ന്യൂനപക്ഷക്കാരായി. അതിനാൽ ഭൂരിപക്ഷക്കാരുടെ നിശ്ചയങ്ങൾക്കു വിജയസിദ്ധി ഉണ്ടാകണമെന്നു പ്രാർത്ഥിക്കയെല്ലാതെ, അവർക്കു മറെറാന്നും ചെയ്യേണ്ടതായിട്ടില്ല. അതല്ല, ഭൂരിപക്ഷത്തോടു യോജിച്ചു പ്രവർത്തിക്കാൻ

സാധിക്കയില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നവരുണ്ടെങ്കിൽ, അവർ കാൺഗ്രസ്സിനു വെളിയിൽ പോകതന്നെ വേണം. എന്തെന്നാൽ ഭൂരിപക്ഷത്തിനു പ്രതിബന്ധമായി ന്യൂനപക്ഷം ഇരുന്നുകൂടാത്തതാണു്. സഹകരണം അസാദ്ധ്യം എന്നു തോന്നുന്ന നിമിഷത്തിൽ അവർ കാൺഗ്രസ്സിൽ നിന്നു മാറിക്കളയണം. കാൺഗ്രസ് മനോഭാവത്തോടുകൂടി, അതിനു വെളിയിൽ ഇരിക്കുന്നവരും, കാൺഗ്രസ്സിന്റെ യഥാർത്ഥ പ്രതിനിധിഭാവം ഒട്ടു വളരെ വഹിക്കുന്നുണ്ടെന്നു് എല്ലാ കാൺഗ്രസ്സുകാരനോടും പറയേണ്ടതായിരിക്കുന്നു. അതിനാൽ കാൺഗ്രസ്സിനുള്ളിൽ ക്ലേശിച്ചിരിക്കുന്നവർ, വെളിയിൽ പോരട്ടെ. എന്നാൽ തത്സമയം ക്രോധഭാവം ഒന്നും അവൎക്കു് ഉണ്ടായിരുന്നുകൂടാത്തതാണു്. വെളിയിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ടു സേവനം നടത്താമെന്നുള്ള ദൃഢനിശ്ചയമാണുണ്ടായിരിക്കേണ്ടതു്.

ഈ വിജ്ഞാപനം കണ്ട ഉടനെ വൎക്കിംഗ് കമ്മററിയിലെ പന്ത്രണ്ടു മെമ്പറന്മാർ കമ്പിസന്ദേശം രാജി കൊടുത്തു. ഇതു് കുറെ കടുത്ത കയ്യായിപ്പോയെന്നു് അന്നു പലൎക്കും തോന്നാതിരുന്നില്ല. ഈ കമ്പി കിട്ടിയ അവസരത്തിൽ ബോസ്സിനു് 103 ഡിഗ്രി പനിയുണ്ടായിരുന്നു.

ത്രിപുരി കാൺഗ്രസ്സിനുള്ള ഒരുക്കങ്ങൾ മുറയ്ക്കു നടന്നുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. ഈ സമയത്തു് കാൺഗ്രസ്സിൽ രണ്ടു മൂന്നു കക്ഷികൾ ഉണ്ടായിരുന്നു; എന്നാൽ എല്ലാവയുടേയും ലക്ഷ്യമൊന്നുതന്നേയായിരുന്നുതാനും. ബോസ്സ് കക്ഷി തിടുക്കത്തിൽ കാൺഗ്രസ് പരിഷ്കരണം നടത്തിക്കൊണ്ടുപോകണമെന്നാവശ്യപ്പെട്ടു. പതുക്കെപ്പതുക്കെ

മതിയെന്നു വേറൊരു കൂട്ടർ. മദ്ധ്യമവേഗക്കാരായിരുന്നു
മൂന്നാമത്തെ കക്ഷി. സ്ഥിതിസമത്വവാദികളും, കമ്മ്യൂണി
സ്റ്റുകാരും, കാൺഗ്രസ്സ് ദേശീയവാദികളും ആയിരുന്നു
ഈ മൂന്നു കക്ഷികൾ. ദേശീയവാദികൾ തിടുക്കത്തിലുള്ള
പരിഷ്കാരങ്ങൾ ഇഷ്ടപ്പെട്ടില്ലെങ്കിലും, നെഹ്റുവിന്റെയും
രാജേന്ദ്രബാബുവിന്റെയും മററും ഉത്സാഹത്തിൽ ചില പ
രിഷ്കാരങ്ങൾ വരുത്താതിരുന്നില്ല. കാൺഗ്രസ്സ് പാർലമെ
ന്ററിബോർഡ് അങ്ങനെ ഉണ്ടായതാണ്. ഖാദിവസ്ത്രധാ
രണം, നൂൽനൂല്പ് മുതലായവയേ സംബന്ധിച്ച നിയമ
ങ്ങൾക്കു കാഠിന്യം കുറയ്ക്കണമെന്നും, പ്രായപൂർത്തിവോട്ട
വകാശം ഏർപ്പെടുത്തണമെന്നും, കൃഷീവലന്മാർക്കും തൊഴി
ലാളികൾക്കും കൂടുതൽ പ്രവേശം കാൺഗ്രസ്സിൽ അനു
വദിക്കണമെന്നും കമ്മ്യൂണിസ്റ്റുകളും സ്ഥിതിസമത്വ
വാദികളും ആവശ്യപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ബോസ്സ് ഈ
പക്ഷക്കാരനായിരുന്നു. ഈ പരിഷ്കാരങ്ങൾ ഉടനടി നട
പ്പിൽ വരുത്തുന്നതു് ഉചിതമായിരിക്കയില്ലെന്നായിരുന്നു
ദേശീയവാദികളുടെ അഭിപ്രായം. അവരിൽ നെഹ്റുവിനു
വാമപക്ഷത്തോടായിരുന്നു അധികം ചായ്വ്. അതിനാൽ
അദ്ദേഹം രാഷ്ട്രപതിയായ അവസരത്തിൽ സ്ഥിതിസമ
ത്വവാദികളേയും വാമപക്ഷീയദേശീയവാദികളേയും ധാ
രാളമായി കമ്മററിയിൽ ഉൾപ്പെടുത്തിയിരുന്നു. എല്ലാ ക
ക്ഷികളേയും കൂട്ടിയിണക്കുന്ന ഒരു കാര്യപരിപാടിയും
അദ്ദേഹം സ്വീകരിച്ചു. അതിനാൽ ബോസ് രാഷ്ട്രപതി
യായപ്പോൾ ഒരു രഞ്ജകമനോഭാവമാണ് കാൺഗ്രസ്സിനു
ള്ളിൽ ഉണ്ടായിരുന്നതു്—ആ സ്ഥിതിക്കു പെട്ടെന്നു

ണ്ടായ ഈ പിളർപ്പിന്ന കാരണം അതൊന്നുമല്ല. യൂറോപ്പിലും ആ വഴിക്ക് ഇൻഡ്യയിലും ഉണ്ടായ സമരഭീതി മാത്രമായിരുന്നു.

ഈ അവസരത്തിൽ ഇൻഡ്യയേ ഒരു പ്രത്യക്ഷ സമരത്തിലേയ്ക്കു വലിച്ചിട്ടാൽ, അതിൻെറ പ്രത്യാഘാതങ്ങൾ എന്തൊക്കെ ആയിരിക്കുമെന്ന് ഗാന്ധിജിക്കു മാത്രമേ വ്യക്തമായി കാണാൻ കഴിഞ്ഞിരുന്നുള്ളു. ജവഹർ രാഷ്ട്രപതിയായിരുന്ന ഘട്ടത്തിൽ, ഒട്ടു വളരെ ശ്രദ്ധ തെരഞ്ഞെടുപ്പിൽ പതിപ്പിക്കേണ്ടതായി വന്നു; ബോസ്സിന്ന ദീർഘകാലം രാഷ്ട്രപതിയായി ഇരിക്കാനും സാധിച്ചില്ല. അല്ലെന്നു വരികിൽ ഇവർ രണ്ടുപേരും തൊഴിലാളിപ്രശ്നത്തിന് ഒരു ശരിയായ പരിഹാരം വരുത്തുമായിരുന്നു. അതിന്ന സാധിക്കാതെ വന്നതുകൊണ്ടു മാത്രമാണ് സർവ്വകക്ഷിസമൈക്യം സ്ഥാപിതമാകാതെ പോയതും, ത്രിപുരിത്തകരാറു സംഭവിച്ചതും.

ഈ തകരാറു നിമിത്തം ബോസ്സിൻെറ ശരീരസ്ഥിതി ഉത്തരോത്തരം മോശപ്പെട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. അതിനെക്കുറിച്ചിട്ടെങ്കിലും കമ്മററിഅംഗങ്ങൾ തങ്ങളുടെ രാജി പിൻവലിക്കുമെന്ന് പലരും വിചാരിച്ചു. പക്ഷേ അവർ നിർദ്ദയം പെരുമാറിയെന്നു വേണം പറവാൻ. ചിലർ മഹാത്മജിയോട് അപേക്ഷിച്ചുനോക്കി. ഇക്കാര്യത്തിൽ താൻ തലയിടുകയില്ലെന്നു പറഞ്ഞ് അദ്ദേഹം ഒഴിഞ്ഞുകളയുകയാണു ചെയ്തതു്. ഇനി രാജിവെച്ചൊഴിയുകയല്ലാതെ ബോസ്സിന്ന ഗത്യന്തരമില്ലെന്ന നിലവന്നുചേന്നു. അതിന്നുള്ളിൽ ത്രിപുരികാൺഗ്രസ്സിന്നുള്ള ദിവസവും വന്നു.

സുഭാഷ് എങ്ങനെ ത്രിപുരിക്കു പോകും? ഈ ഘട്ടത്തിൽ യാത്ര ചെയ്യുന്നതു് ആപൽക്കരമാണെന്നു് ഡാക്ടർമാർ തടഞ്ഞു. എന്നാൽ എന്തൊക്കെ ആപത്തു നേരിട്ടാലും ശരി, പോയേ തീരു എന്ന മക്കടമുഷ്ടിയോടു കൂടി അദ്ദേഹം ഇരുന്നു. 70 വയസ്സ് പ്രായമായിരുന്ന പ്രിയജനനിയും നിർബന്ധിച്ചുനോക്കി; അതും അദ്ദേഹം കേട്ടില്ല. ഭാരതമാതാവു വിളിക്കുമ്പോൾ, തന്തയേതു്? തള്ളയേതു്? ബന്ധുവേതു്? മിത്രമേതു്? അദ്ദേഹത്തിനു ത്രിപുരിയിൽ ചെല്ലേണ്ട കാര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ജീവൻ ഒരു പക്ഷേ, പോയാൽതന്നെ എന്തു്? അതു് ഭാരതമാതാവിൻെറ തൃപ്പാദങ്ങളിൽ നേരത്തേ സമപ്പിതമല്ലേ? ഈ തീവ്രനിശ്ചയം ഒന്നുകൊണ്ടു മാത്രമാണു് ബോസ്സിൻെറ പാവനനാമം ഇന്നു് ഓരോ ഗൃഹത്തിലും, വശ്യമന്ത്രമെന്ന പോലെയായിത്തീന്നിരിക്കുന്നതു്.

സുഭാഷ് ബോസിനെ രോഗശയ്യയിൽ കിടത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ സഹോദരനായ ഡാക്ടർ സുനീൽബോസ്സും, പ്രിയമാതാവും ത്രിപുരിക്കു കൊണ്ടുപോയി. ഇതിനുള്ളിൽ മഹാത്മജി രാജക്കോട്ടയിൽ നിരാഹാരവ്രതം തുടങ്ങി കഴിഞ്ഞിട്ടു മൂന്നു ദിവസമായിരിക്കുന്നു. മാർച്ച് അഞ്ചാം തീയതി രാഷ്ട്രപതി കയറിയിരുന്ന തീവണ്ടി ജബൽപൂരിലെത്തി. സ്വീകരണസംഘാദ്ധ്യക്ഷൻ അദ്ദേഹത്തെ സ്വീകരിച്ചു. രോഗശയ്യയിൽ കിടത്തിക്കൊണ്ടു തന്നെ അദ്ദേഹത്തെ താഴെ ഇറക്കി; ഒരു ആംബുലൻസ് മോട്ടാർ നേരത്തെ തയ്യാറാക്കി നിത്തിയിരുന്നു. ഒരു വലിയ ജനക്കൂട്ടം അദ്ദേഹത്തിൻെറ ദർശനാത്ഥം കാത്തുനിന്ന

രുന്നു. അവരുടെ കണ്ഠങ്ങളിൽനിന്ന് ജയ ജയ ഘോഷം തെരുതെരെ പുറപ്പെട്ടു. അതിനു പ്രതിവന്ദനം ചെയ്യാനുള്ള കരുത്തുപോലും സുഭാഷിനുണ്ടായിരുന്നില്ല. 102 ഡിഗ്രി പനിയോടുകൂടിയിരിക്കുന്ന ആളെങ്ങനെ എണീററിരിക്കും? അതിനാൽ അശ്രുമാരി ചൊരിയുന്ന കണ്ണുകളോടുകൂടി ആംബുലൻസ്കാറിനു സമീപം നിന്നിരുന്ന മാതാവാണ് ജനസംഘത്തിന്റെ പ്രത്യഭിവാദനപൂർവം ആശീർവദിച്ചത്. അവിടെ കൂടിയിരുന്നവരും കണ്ണീർ പൊഴിച്ചു.

വിഷയാലോചനക്കമ്മററി കൂടാൻ നിശ്ചയിച്ചിരുന്നതു് എട്ടാം തീയതിയ്ക്കായിരുന്നു. അതിന് സുഭാഷ് ഹാജരായി. അന്നും പനി 101 ഡിഗ്രി ഉണ്ടായിരുന്നു. അടുത്ത ദിവസവും കമ്മററിയോഗം നടന്നു. അപ്പോഴേക്കും ജ്വരം 104 ഡിഗ്രിയായി. ഡാക്ടർമാർ ഭയപരവശരായി പറഞ്ഞു. എണീററു പോകരുതെന്ന് അവർ ഖണ്ഡിച്ചു പറഞ്ഞു. അതിനാൽ 12-ാം തീയതിവരെ നടന്ന വിഷയാലോചനക്കമ്മററികളിൽ യാതൊരു ആലോചനയും നടക്കയുണ്ടായില്ല. മെമ്പറന്മാരിൽ ശരത് ബോസും സുഭാഷും ഒഴിച്ച് എല്ലാവരും രാജി വച്ചു കഴിഞ്ഞിരുന്നല്ലോ. അന്നത്തെ അഖിലേന്ത്യാ കോൺഗ്രസ്സ് കമ്മററിയിൽ രാഷ്ട്രപതിയുടെ നിർബന്ധം അനുസരിച്ച് മൌലാനാ ആസാദാണ് ആധ്യക്ഷം വഹിച്ചതു്. ഗാന്ധിജി ഉപവാസം നിർത്തിവച്ചിരിക്കുന്നതായി കമ്പി കിട്ടുകയാൽ, അവിടെ കൂടിയിരുന്ന അഖിലേന്ത്യാ കോൺഗ്രസ്കമ്മററിക്കു് ഹൃദയം തെല്ലു കുളുർത്തു.

13-ാം തീയതിയിലെ യോഗത്തിൽ 160 പേരുടെ കൈയൊപ്പോടുകൂടി പണ്ഡിത ഗോവിന്ദവല്ലഭപന്ത് ഒരു നിശ്ചയം ഹാജരാക്കി. അതിൽ, രാജിവച്ചൊഴിഞ്ഞിരുന്ന കാര്യനിർവഹണക്കമ്മററിയെപ്പററി മെംബർമാക്കുള്ള വിശ്വാസത്തെ പ്രത്യേകം എടുത്തു പറഞ്ഞിട്ട്, രാഷ്ട്രപതി പുതിയതായി ഒരു കാര്യക്കമ്മററിയെ നിയമിക്കുന്നപക്ഷം, മഹാത്മജിയുടെ ഇഷ്ടാനുസാരം മെംബർമാരെ തിരഞ്ഞെടുക്കേണ്ടതാണെന്നു വ്യക്തമായി കാണിച്ചിരുന്നു. ഇതിനെത്തുടർന്ന് വലിയ വാദപ്രതിവാദങ്ങൾ ഉണ്ടായി. വാദം മൂത്തു മൂത്തു വരുന്നതു കണ്ട് സുഭാഷ് സഭയെ അര മണിക്കൂർനേരത്തേയ്ക്ക് മാററിവച്ചു. അതു കഴിഞ്ഞപ്പോൾ അദ്ദേഹം ഹാജരായിട്ട് ഈ തീരുമാനം വിഷയാലോചനക്കമ്മററിയിൽ കൊണ്ടുവരാതെ ഇവിടെ കൊണ്ടുവന്നതു ശരിയായില്ലെന്ന് അഭിപ്രായപ്പെട്ടു. അതിനാൽ അടുത്ത ദിവസം ഈ നിശ്ചയത്തെ വിഷയാലോചനക്കമ്മററിയിൽ അവതരിപ്പിച്ചു. ഗാന്ധിജിയുടെ നേതൃത്വത്തെ നിരാകരിച്ചാൽ, കാൺഗ്രസ് സ്ഥാപനം തന്നെയും പാഴായിപ്പോകുമെന്നും, പഴയ കാര്യക്കമ്മററി മെംബർമാർ രാജി വച്ചതുതന്നെ നേതാക്കന്മാരുടെ വഴി പിഴച്ച പോക്കുകൊണ്ടാണെന്നും പറഞ്ഞ് പ്രസംഗിച്ചു. ചുരുക്കിപ്പറഞ്ഞാൽ അതു സുഭാഷിന്റെ പേരിൽ ഒരു വിശ്വാസരാഹിത്യപ്രമേയമായിരുന്നു.

അന്നേദിവസം ഒരു തീർച്ചയും ഉണ്ടായില്ല. അടുത്ത ദിവസം ബോസ്സിനു പനി വീണ്ടും 105 ഡിഗ്രിയായി. അതിനാൽ ഈ വിഷയത്തെപ്പററിയുള്ള ആലോചന

പിറേറ ദിവസത്തേക്കു മാററി വയ്ക്കേണ്ടതാണെന്ന് ഒരു നിശ്ചയം ആനേ കൊണ്ടുവന്നു. തുടർന്നുണ്ടായ വാദപ്രതിവാദത്തിൽ വലിയ ക്രുദ്ധവെളിപ്പെടുത്തലുകളും കുഴപ്പവും ഏർപ്പെട്ടു. ഒടുവിൽ വോട്ടിനിട്ടതിൽ പന്തിൻെറ തീരുമാനത്തിനാണ് വിജയം സിദ്ധിച്ചത്.

സുഭാഷ് അടുത്ത ദിവസമേ ഈ നിശ്ചയത്തെപ്പററി അറിഞ്ഞുള്ളു. അദ്ദേഹം തൻെറ സ്ഥാനം രാജിവയ്ക്കുമെന്നു പലരും വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ അങ്ങിനെ ഒന്നും ചെയ്യാതെ, അദ്ദേഹം ഗാന്ധിജിക്ക് ഒരു കത്തെഴുതി. അതിൽ പന്തിൻെറ നിശ്ചയത്തിൻെറ അസാധുതയെ ചൂണ്ടിക്കാണിച്ചതിനു പുറമേ, കാര്യക്കമ്മററിക്ക് ഏഴുപേരെ നിർദ്ദേശിക്കുവാനും അപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. ബാക്കിയുള്ളവരെ താൻതന്നെ നിയമിക്കുന്നതാണെന്നും അതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. അതിനു മറുപടിയായി ഗാന്ധിജി അയച്ചുകൊടുത്ത കത്തിൽ, രാഷ്ട്രപതിക്കു തൻെറ ഇഷ്ടംപോലെ ചെയ്യാൻ അധികാരമുണ്ടെന്നും, കാര്യക്കമ്മററിയിൽ കക്ഷിപ്രതികക്ഷികൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു് കാര്യനടത്തിപ്പിനു വിഘാതമായിരിക്കുമെന്നും, പ്രസിഡണ്ടു് നിശ്ചയിക്കുന്ന ആളുകളെ അഖിലേന്ത്യാകോൺഗ്രസ്കമ്മററി അംഗീകരിക്കയാണു വേണ്ടതെന്നും പറഞ്ഞിരുന്നു.

അതിനുശേഷം സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തെ കുറിച്ച് തനിക്കുള്ള മനോഗതങ്ങളെ സുഭാഷ് മഹാത്മജിയെ അറിയിച്ചു. ബ്രിട്ടീഷുകാർക്ക് ആറുമാസത്തെ കലാവധി കൊടുക്കണമെന്നും, അതിനുള്ളിൽ അവർ നാടുവിട്ടുപോ

കാത്തപക്ഷം, ഗവർമ്മെൻറിനു് എതിരായി ഒരു പ്രതി രോധനിര സൃഷ്ടിക്കണമെന്നും ആയിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉദ്ദേശം. പക്ഷേ ഇതൊന്നും ഗാന്ധിജി അംഗീകരിച്ചില്ല. വീണ്ടും പലേ എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടന്നു. ഒടുവിൽ അദ്ദേഹം തൻെറ സ്ഥാനത്തെ രാജിവച്ചൊഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞു.

തദനന്തരം രാജേന്ദ്രപ്രസാദ് കാൺഗ്രസ് പ്രസിഡണ്ടായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടുകയും, അദ്ദേഹം ആസാദ്, സരോജിനീദേവി, സർദാർ പട്ടേൽ, അബ്ദൽഗാഫർ ഖാൻ, ജംനലാല് ബജാജ്, ഡാക്ടർ പട്ടാഭി, ബുലാഭായ് ദേശായി, ശങ്കരറാവുദേവ്, ഹരികൃഷ്ണമേഹ്താബ്, ഡാക്ടർ ബി. സി. റായ്, പ്രഫുല്ലചന്ദ്രഘോഷ്, കൃപലാനി ഇവരെ ചേർത്തു് ഒരു കാരക്ക്യമ്മററി ഏർപ്പെടുത്തുകയും ചെയ്തു.

രാജൻ ബാബുവിൻെറ ആധ്യക്ഷത്തിൽ കാൺഗ്രസ് കാര്യങ്ങൾ നിർവിഘ്നം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്നു. സുഭാഷ്-പട്ടേൽ കക്ഷിവഴക്കും ഒട്ടെല്ലാം ശമിച്ചു. അങ്ങിനെ ഇരിക്കെ ബംഗാളിലെ തെരഞ്ഞെടുപ്പു വന്നു. ബോസ് പ്രാദേശികകാൺഗ്രസ് സമിതിയുടെ അധ്യക്ഷനായി തെരഞ്ഞെടുക്കപ്പെട്ടു.

അന്നു് ആലിപുരജയിലിൽ ദീർഘകാലമായി താമസിച്ചിരുന്ന 80 രാഷ്ട്രീയതടവുകാർ ആമരണോപവാസം തുടങ്ങിയിരിക്കുന്നതായി ഒരു വാർത്ത പരന്നു. അതു മഹാത്മജിയും അറിഞ്ഞു. ഉടൻതന്നെ അദ്ദേഹം വംഗദേശഗവമ്മെൻറുമായി എഴുത്തുകുത്തുകൾ തുടങ്ങി. ഭീകരപ്രവർത്ത

നത്തിനായി ബന്ദീകൃതരായ ഇവരെ മോചിപ്പിക്കുന്നതു് രാജ്യക്ഷേമത്തിനു ബാധകമാണെന്നു പറഞ്ഞു് ഗവൺമെൻറു് ഒഴിഞ്ഞുകളഞ്ഞു. എന്നാൽ ഗാന്ധിജി ആ തടവുകാരിൽനിന്നു് ഭയങ്കരപ്രവൃത്തികളിൽ തങ്ങൾക്കു വിശ്വാസം തീരെ അററുപോയിരിക്കുന്നു എന്നുള്ള സമ്മതപത്രം എഴുതിവാങ്ങിയിരുന്നു. അതിനെ വച്ചുംകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം പിന്നെയും വംഗസക്കാരുമായി തുടരെത്തുടരെ വാദം നടത്തി നോക്കി. പക്ഷെ ഫലമൊന്നും ഉണ്ടായില്ല. അതിനുശേഷം ബോസ് ഈ തടവുകാരെ ചെന്നു കണ്ടു് ഉപവാസം നിർത്തണമെന്നു് അപേക്ഷിക്കയും, ഗവൺമെൻറു വഴങ്ങാത്ത പക്ഷം വംഗകാൺഗ്രസ്സ് പ്രത്യക്ഷസമരം തുടങ്ങുന്നതാണെന്നു് അറിയിക്കയും ചെയ്തു. അതിൻെറ ഫലമായി തടവുകാർ ഉപവാസം നിറുത്തിവച്ചു. കാൺഗ്രസ്സ് കാര്യക്കമ്മെററി അവരുടെ ഉപവാസലംഘനത്തെ അഭിനന്ദിച്ചു് ഒരു കമ്പിയും അടിച്ചു.

ഇതുപോലെതന്നെ ലാഹ്ഹൂറിലേ തടവുകാരും ഉപവാസം തുടങ്ങി; അവരേയും കാൺഗ്രസ് കമ്മററി ഇടപെട്ടു് അതിൽ നിന്നു വിരമിപ്പിച്ചു.

ഇതിനുമുമ്പു്, അതായതു് ജൂൺമാസത്തിൽ ബാംബേയിൽ വച്ചു കൂടിയ അഖിലേന്ത്യാകാൺഗ്രസ് കമ്മററിയിൽ ഒരു നിശ്ചയം പസ്സാക്കിയിരുന്നു. കാര്യനിർവ്വഹണക്കമ്മെററിയുടെ അനുവാദം വാങ്ങാതെ ഒരു പ്രാവിൻസിലും കാൺഗ്രസ് സത്യാഗ്രഹം തുടങ്ങിക്കൂടെന്നായിരുന്നു പ്രസ്തുത നിശ്ചയത്തിൻെറ സാരം. മറെറാരു നിശ്ചയം മന്ത്രിസഭയ്ക്കും പ്രാദേശികകാൺഗ്രസ്സഭയ്ക്കും

തമ്മിൽ അവശ്യമുണ്ടായിരിക്കേണ്ട സൌഹാർദ്ദബന്ധ ത്തെ ഉറപ്പിക്കുന്നതായിരുന്നു. പ്രസ്തുത നിശ്ചയങ്ങൾ രണ്ടും പ്രാദേശികസഭകളുടെ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ നിഹനി ക്കുന്നവയാണെന്ന് സുഭാഷ് അന്നേ എതിർത്തുവെങ്കിലും, അവ പാസ്സായി. ആ സ്ഥിതിക്ക് അവയെ ആദരിക്കാതെ ഇരിപ്പാൻ അദ്ദേഹത്തിന് അവകാശമുണ്ടായിരുന്നില്ല. എന്നാൽ അങ്ങനെ ഒന്നും അല്ല അദ്ദേഹം പ്രവർത്തി ച്ചതു്. ജൂലൈ 9-ാനു തടവുകാരുടെ മോചനത്തെ ഉദ്ദേ ശിച്ച് നാടൊട്ടുക്ക് ഹർത്താൽ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടതാണെന്ന് അദ്ദേഹം ഒരു വിജ്ഞാപനം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി. ഇതു ശരിയായില്ലെന്ന് രാജൻ ബാബു ഉടനേതന്നെ കമ്പിമൂലം സുഭാഷിനെ അറിയിച്ചു. അതിനു മറുപടി യായി ഹർത്താൽ അനുഷ്ഠിക്കുന്നതിനും വിജ്ഞാപനം പ്ര സിദ്ധപ്പെടുത്തുന്നതിനും തനിക്കു സ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടെന്നാ ണ് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞതു്. കാര്യം അവിടെ അവസാ നിച്ചില്ല. കാൺഗ്രസ് നിയമത്തെ പാലിക്കേണ്ട ചുമതല രാഷ്ട്രപതിക്കുണ്ടല്ലോ. ഈ ഹർത്താലിലും, പൊതുയോഗ ങ്ങളിലും, ഘോഷയാത്രകളിലും, കാൺഗ്രസ്സിൽപ്പെട്ട വരോ, അതിനോട്ട് അനുഭാവമുള്ളവരോ ആരുംതന്നെ പങ്കുകൊള്ളരുതെന്ന് അദ്ദേഹം ഒരു പ്രസ്താവന പുറപ്പെടു വിച്ചു. എന്നിട്ടും, സുഭാഷ് പ്രസ്തുത ദിനത്തെ വംഗദേ ശത്തു് മുഴുവനും ഖണ്ഡനദിനമായി ആചരിക്കതന്നെ ചെയ്തു.

ആഗസ്റ്റ് ഒൻപതാംതീയതി വാർദ്ധായിൽ വച്ചു് കാര്യക്കമ്മററി കൂടി. രാഷ്ട്രപതിയുടെ അജ്ഞയെ ധിക്കരി

ച്ചതിന് ബംഗാൾകാര്യക്കമ്മററിയുടെ പേരിലും സുഭാഷിൻെറ പേരിലും നടപടി എടുക്കേണ്ടതല്ലേ എന്ന പ്രശ്നം ചിന്താവിഷയമായി. എന്നാൽ അതിനു മുമ്പേ തന്നെ, ആജ്ഞാലംഘനത്തിനു താൻ മാത്രമാണ് ഉത്തരവാദിയെന്നും, അതിനാൽ കമ്മററിയുടെ പേരിൽ നടപടി എടുക്കേണ്ട ആവശ്യമില്ലെന്നും കാണിച്ച് ബോസ്സ് ഒരു കത്ത് കമ്മററിക്ക് അയച്ചിരുന്നു. അതിനാൽ കമ്മററി അന്വേഷണം നടത്തിയിട്ട് ബോസ്സിനെ ബംഗ കാൺഗ്രസ്സ്കമ്മററിയുടെ പ്രസിഡൻറസ്ഥാനത്തുനിന്നു മാററുകയും, ഒരു കാൺഗ്രസ്സ്കമ്മററിയിലും മൂന്നുവർഷത്തേക്ക് അംഗമായിരുന്നുകൂടെന്നു നിരോധനം ചെയ്യുകയും ചെയ്തു.

ഇപ്രകാരം സ്ഥാനഭ്രഷ്ടനാക്കപ്പെട്ട സുഭാഷ് ഇൻഡ്യ ഒട്ടുക്ക് ഒരു സഞ്ചാരം നടത്തി. 'ഫാർവേഡ് ബ്ലാക്ക്' എന്നൊരു പുതിയ കക്ഷിയെ സൃഷ്ടിച്ച് അതുവഴിക്ക് ബ്രിട്ടീഷ്ഭരണത്തെ തുരത്തണമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉദ്ദേശം.

1939- സെപ്റ്റംബർ മാസം 3-ാം തീയതി അദ്ദേഹം മദ്രാസിൽ എത്തി. അവിടെവച്ച് എസ്. ശ്രീനിവാസയ്യങ്കാരുടെ ആദ്ധ്യക്ഷത്തിൽ നടന്ന മഹായോഗത്തിൽ അദ്ദേഹം പ്രസംഗിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കവേ ആണ് ജർമ്മനിക്കും ബ്രിട്ടനും തമ്മിൽ യുദ്ധം ആരംഭിച്ചു എന്ന വാർത്ത അറിവാൻ ഇടയായത്. അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു—

'ദീർഘകാലമായി പ്രതീക്ഷിച്ചിരുന്ന സംഭവം ഇതാ നടന്നിരിക്കുന്നു. 'ബ്രിട്ടൻെറ പൊല്ലാക്കാലം നമ്മുടെ നല്ലകാലം' എന്ന വാക്ക് ഈ അവസരത്തിലാണ് നാം

ഫലിപ്പിക്കേണ്ടത്. തനിയേ പഴുക്കാത്ത കായെ തല്ലിപ്പഴുപ്പിക്കുന്നതാണു് ലോകവഴക്കം. ബ്രിട്ടൻ സ്വയമേവ നമുക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം നല്കാൻ പോകുന്നില്ല; അതിനാൽ അതിനെ പിടിച്ചുവാങ്ങുകതന്നെ വേണം.

ഇൻഡ്യ മുഴുവൻ സമരചിത്തതയോടുകൂടിയാണിരിക്കുന്നത്. മിതവാദിത്വത്തിൽകുടുങ്ങിയിരിക്കുന്ന കാൺഗ്രസ്സിൻെറ പോക്കു കണ്ടു് യുവജനങ്ങളെല്ലാം മനോവേദന അനുഭവിക്കുന്നു. മഹാത്മാഗാന്ധി ഇതൊന്നും അറിയുന്നില്ല; അദ്ദേഹത്തിനാൽ അറിയാനും സാധ്യമല്ല".

ഈ യോഗത്തിൽ എള്ളു വീണാൽ താഴാത്ത മാതിരി ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നു. പ്രസംഗത്തെ എല്ലാവരും വാഴ്ത്തി.

വംഗ ദേശീയകാൺഗ്രസ്സിൽ നിന്നു് സുഭാഷിനെ നീക്കംചെയ്തതു് തദ്ദേശീയരിൽ വലിയ ഒരുവിഭാഗത്തിനു് ഇഷ്ടമായില്ല. വംഗകാര്യക്കമ്മററി അതിനെപ്പററി അഖിലേന്ത്യാ കാര്യക്കമ്മററിയുമായി എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടത്തി. തങ്ങളുടെ നേതാവു് സുഭാഷ് തന്നെ എന്നു് അവർ വാദിച്ചു. ഇതിൻെറ ഒക്കെ ഫലമായി, ബംഗാൾ കാൺഗ്രസ് വർക്കിംഗ്കമ്മററി സസ്പെൻഡ് ചെയ്യപ്പെടുകയും, സെൻട്രൽ പാർലമെന്ററി കക്ഷിയിൽപ്പെട്ട, കിരൺ ശങ്കർറായിയുടെ ആധ്യക്ഷത്തിൽ ഒരു പുതിയ കാര്യക്കമ്മററി നിയമിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

സുഭാഷ് ആലിപുരജ്ജയിൽവാസികളോടു ചെയ്ത പ്രതിജ്ഞയെ നിറവേററാനായി പ്രത്യക്ഷ സമരത്തിനു് ഒരുങ്ങി. ആദ്യമായി ഹാൾവെൽ പ്രതിമയെ അതി

രുന്ന സ്ഥലത്തുനിന്നു മാററുന്നതിനു വേണ്ടി ഒരു സമരം ആരംഭിച്ചു. ഒരു ക്ലിപ്തദിവസത്തിൽ ഒരു വലിയ ഘോഷയാത്ര ആ ശിലാഭിമുഖമായി പുറപ്പെട്ടു. സുഭാഷ് ഇന്ത്യാ-ഡിഫൻസ്-ആക്ടനുസരിച്ച് ബന്ധിക്കപ്പെട്ടുവെങ്കിലും പ്രക്ഷോഭണം ശമിച്ചില്ല. ഒടുവിൽ ഗവണ്മെൻറ് ആ ശിലാപ്രതിമ എടുത്തു മാററുകയും ചെയ്തു; എന്നാൽ അതിനുവേണ്ടി ശിക്ഷ അനുഭവിച്ചു വന്ന ബോസ്സിനെ അവർ മോചിപ്പിച്ചില്ല. അവർ പറഞ്ഞ കാരണമാണു രസാവഹമായിരിക്കുന്നതു്. മുനിസിപ്പൽ വച്ച് അദ്ദേഹം ചെയ്ത പ്രസംഗം ഗവണ്മെൻറിനെപ്പററി വിദ്വേഷം ജനിപ്പിക്കുവാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നപോലും! 'തീർത്തുകെട്ടാനുള്ള നാൾ' എന്ന തലക്കെട്ടിൽ അദ്ദേഹം പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തിയ ഒരു ലേഖനവും ഗവണ്മെണ്ടിൻെറ ശ്രദ്ധയിൽപ്പെട്ടു. അവയ്ക്കുവേണ്ടി വിചാരണ നടത്താൻ ബോസ്സിനെ തടവിൽ വച്ചിരിക്കുകയാണെന്നാണ് ഗവണ്മെണ്ടു പറഞ്ഞ സമാധാനം.

ബോസ്സിനു് ഇതു വലിയ അന്യായമായിത്തോന്നി. താൻ ഉപവാസം തുടങ്ങാൻ പോകുന്നു എന്നു് 1940 നവംബർ 26-ാനു- ഗവർണ്ണർക്കും വംഗപ്രധാനമന്ത്രിക്കും എഴുതി. അതിൽ ഇപ്രകാരം പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു:—

"ഞാൻ ആമരണോപവാസം തുടങ്ങും മുമ്പു് ചില സംഗതികൾ തുറന്നു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. നിങ്ങൾ വഴിക്കു് എനിക്കു മോചനം സിദ്ധിക്കുമെന്നു വിശ്വാസമില്ല. അതിനാൽ ഞാൻ ഒരു കാര്യം പറയണമെന്നു് ആശിക്കുന്നു. ഒന്നാമതായി ഈ കത്തിനെ വായിച്ചിട്ട്

ദ്ദൂരത്തെറിഞ്ഞുകളയാതെ സക്കാർകാര്യാലയത്തിൽസൂക്ഷി പ്പാൻ ഞാൻ അപേക്ഷിക്കുന്നു. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ഞങ്ങളുടെ പിൻഗാമികളായ ദേശസന്തതികൾക്കു് ഇതിനെ വായിക്കാൻ സന്ദർഭം നല്കേണ്ടതാണു്. ഈ കത്തു് അവക്കറിയാനായി എഴുതപ്പെട്ടതായതുകൊണ്ടു് ഞാൻ പറയുന്നതാകുന്നു. ഇതാണു് എൻെറ ആദ്യത്തെ അപേക്ഷ. രണ്ടാമത്തെ അപേക്ഷ കത്തിൻെറ അവസാനത്തിൽ ചേത്തിരിക്കുന്നു.

എന്നെ തടവിൽ പാറ്പ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു് നിയമവിരുദ്ധമാണു്. അതിനു് ഒരേ ഒരു കാരണമേ ഞാൻ നോക്കീട്ടു കാണുന്നുള്ളു. അതായതു് സക്കാർ ഇപ്പോൾ ഭ്രാന്തമനോഭാവത്തിൽ ജോലി ചെയ്തുവരുന്നു. അതിനു് എന്തു കാരണം എന്നു് എനിക്കു മനസ്സിലാകുന്നതേ ഇല്ല.

ഇമ്മാതിരി സന്ദർഭത്തിൽ നാം എന്താണു ചെയ്യേണ്ടതു്?

ഈ ചോദ്യം കഴിഞ്ഞ രണ്ടു മാസമായി എൻെറ മനസ്സിനെ അലട്ടിക്കൊണ്ടേ ഇരിക്കുന്നു. ഞാൻ പരിതഃസ്ഥിതികൾക്കു വിധേയനായി 'നടക്കുന്നതൊക്കേ നടന്നുകൊള്ളട്ടെ' എന്നുവിചാരിച്ചു് ഒതുങ്ങണമോ? അതോ, അന്യായവും, അക്രമപൂർണ്ണവും, നിയമവിരുദ്ധവുമായ സക്കാർ നടപടിയെ എതിക്കണോ? ഇതിനെക്കുറിച്ചു് ഗാഢമായി ആലോചിച്ചതിൽ, മിണ്ടാതെ ഇരിക്കുന്നതു നന്നല്ലെന്നു തന്നെ ഞാൻ ഉറച്ചു. പാപകരമായ ഒരു കററത്തെ കണ്ടുകൊണ്ടു് അടങ്ങിയിരിക്കുന്നതുതന്നെ മഹാപാപമാണു്. അതിനാൽ എതിക്കതന്നെ എന്നു ഞാൻ നിശ്ചയിച്ചു.

പല വഴിക്കും ഞാൻ എതിർത്തുനോക്കി. ഇനി ഒരു ആയുധം മാത്രമേ ശേഷിക്കുന്നുള്ളൂ. ഉപവാസമെന്ന ആ ആയുധത്തെ ഞാൻ കൈക്കൊള്ളുന്നു. മോചനപര്യന്തം ഉപവാസം. ഇതിനെ അബദ്ധമെന്നു തള്ളിക്കളകയില്ലെന്നാണെന്റെ വിശ്വാസം.

ഇതിന്ന് സദ്യഃഫലപ്രാപ്തി ഉണ്ടാവുകയില്ല; എന്നാലും ത്യാഗം ഒരിക്കലും വ്യർത്ഥമാവുകയില്ല. ത്യാഗത്താലും കഷ്ടാനുഭവത്താലും ഏതു ലക്ഷ്യവും പവിത്രമായിത്തീരും.

നശ്വരമായ ഈ ലോകത്തിൽ സകല വസ്തുക്കളും നശിക്കതന്നെ ചെയ്യും. എന്നാൽ മനുഷ്യലക്ഷ്യവും സ്വപ്നങ്ങളും അനശ്വരങ്ങളാണ്. ഒരു ലക്ഷ്യത്തിനു വേണ്ടി ഒരാൾ മരിച്ചേക്കും. എന്നാൽ അവന്റെ മരണശേഷം അതിനെ പിന്തുടരാൻ ആയിരംപേരുണ്ടാകും. മനുഷ്യലക്ഷ്യപരിണാമത്തിന്റെ പോക്ക് ഇതാണ്.

ഒരുവൻ ജീവിച്ചു; ഒരു ലക്ഷ്യത്തിനുവേണ്ടി ഉയിർവെടിഞ്ഞു. ഇതിൽ കൂടുതൽ ഒരു പെരുമ എന്തു വേണം! തന്റെ ആത്മാവ് ആയിരം പേർക്ക് ഉത്സാഹം നല്കി എന്ന് ആർക്ക് വിശ്വാസം വരുന്നോ അവനാണ് ഭാഗ്യശാലി. അതിനാൽ ഉപവാസംചെയ്വാൻ ഞാൻ ഉറച്ചിരിക്കുന്നു. ഇതിന്റെ ഫലത്തെക്കുറിച്ച് എനിക്ക് ഉൽക്കണ്ഠയേ ഇല്ല.

എന്റെ രണ്ടാമത്തെ അപേക്ഷ ഇതാണ്. ഞാൻ സമാധാനത്തോടുകൂടി മരിക്കുന്നതിനെ നിങ്ങൾ തടയരുത്. അയർലണ്ടിലെ ടെറൻസ് മാക്സ്വൈനി, ഇന്ത്യയിലെ മഹാപുരുഷനായ ജതീന്ദ്രദാസ്, മഹാത്മാഗാന്ധി

മുതലായവരെ സംബന്ധിച്ചു ബലാൽകാരമായി ആഹാരം ചെലുത്തുകയില്ലെന്നു സർക്കാർ നിശ്ചയിച്ചു. അതേ നിശ്ചയം എന്നെ സംബന്ധിച്ചും ചെയ്യണം............ അല്ലാത്തപക്ഷം, ഞാൻ എന്റെ ബലം ശേഷിക്കുംവരെ എതിർക്കതന്നെ ചെയ്യും. അതിന്റെ ഫലം ഭയങ്കരമായിരിക്കയും ചെയ്യും.

ബോസ് ഒരു നിശ്ചയം ചെയ്തുപോയാൽ അതിൽനിന്നു പിന്മാറുകയില്ലെന്നു നിശ്ചയമുണ്ടായിരുന്ന സർക്കാർ അദ്ദേഹത്തിനെ ഒന്നു രണ്ടു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ മോചിപ്പിച്ചു. അപ്പോൾ മുൻ പറഞ്ഞ രണ്ടു സംഗതികൾക്കായി കല്ക്കത്താമജിസ്ട്രേട്ടുകോർട്ടിൽ കേസ്സെടുത്തിരിക്കയായിരുന്നു. സുഭാഷിനു ദേഹസുഖം തീരെ ഇല്ലാതിരുന്നതിനാൽ മജിസ്ട്രേട്ട് ഏതാനും ദിവസത്തേക്കു കേസ്സ് മാററിവച്ചു.

മോചനശേഷം സുഭാഷ് അധികമായി വെളിയിൽ ഇറങ്ങാതെ വീട്ടിനുള്ളിൽ തന്നെ ഇരുന്നു. മൌലാനാ ആസാദുമായും മററും ചില എഴുത്തുകുത്തുകൾ നടന്നതായി പറയപ്പെടുന്നു; മഹാത്മജിയെ ദർശിച്ചതായും ചിലർ പറയുന്നുണ്ടു്. എന്നാൽ പിന്നീട് അദ്ദേഹത്തിനെപ്പററി യാതൊരു വാർത്തയും ഇല്ലാതെയായി. ദേഹസുഖാർത്ഥം മൌനവ്രതം അനുഷ്ഠിക്കയാണെന്നു ചിലർ അഭിപ്രായപ്പെട്ടു.

തന്നെ ആരും കണ്ടുകൂടെന്നു് സുഭാഷ് പെട്ടെന്നു് ആജ്ഞ പുറപ്പെടുവിച്ചു. സ്വ സഹോദരനു പോലും

കാണ്മാൻ അനുവാദം നല്കിയില്ല. അദ്ദേഹം തനിച്ചൊരു മുറിയിൽ താമസമാക്കി. യഥാസമയം മുറിയ്ക്കു വെളിയിൽ പലഹാരങ്ങളും പാലും കൊണ്ടുചെന്നു വെച്ചിരിക്കും; പിന്നീട് മറവിൽ ഇരുന്നുകൊണ്ട് സുഭാഷ് അവയെ എടുത്തുകൊള്ളും. അതല്ലാതെ ആരും അദ്ദേഹത്തിന്റെ മുമ്പിൽ ചെല്ലാൻ ധൈര്യമുണ്ടായില്ല.

1941 ജനവരി 26-ാനു- സുഭാഷിനെ കാണ്മാനേ ഇല്ല എന്നൊരു വാർത്ത നാടെങ്ങും മുഴങ്ങി. ചിത്തഭ്രമം പിടിപെട്ട് അദ്ദേഹം ഉഴലുകയായിരിക്കണം എന്നു ചിലർ; ബാല്യത്തിലെ ആധ്യാത്മികധ്യാനത്തിൽ ഉത്സുകത പ്രകടിപ്പിച്ച ബോസ് ഒരുപക്ഷേ വീണ്ടും ഗുരുവിനെത്തേടി മലയേറിയതായിരിക്കാമെന്ന് മറ്റു ചിലർ! ഏതായിരുന്നാലും കാൺഗ്രസ്സുകാർ ഒരുപക്ഷത്തു കൂടി അന്വേഷണം തുടങ്ങി; മറ്റൊരു പക്ഷത്തു കൂടി പോലീസ്സ്കാരും. പുതുശ്ശേരിയിൽ അരവിന്ദാശ്രമത്തിൽ ഒരുപക്ഷേ ബോസ്സിനെ കണ്ടേക്കാം എന്നു ചിലർ സംശയിച്ചു. അവിടെ അന്വേഷിച്ചതിൽ ആ അഭ്യൂഹം തെറ്റാണെന്നു കണ്ടു. എല്ലാവരും സങ്കടപ്പെരുങ്കടലിൽ മുഴുകി എന്നു പറഞ്ഞാൽ കഴിഞ്ഞല്ലോ.

മാസങ്ങൾ പലതും കഴിഞ്ഞു; എന്നിട്ടും സുഭാഷിനെപ്പറ്റി ഒരു വാർത്തയും ലഭിച്ചില്ല. ഇൻഡ്യൻസാമ്രാജ്യ നിയമസഭയിൽ ഒരാൾ ബോസ്സിന്റെ തിരോധാനത്തെപ്പറ്റി ചോദ്യം ചോദിച്ചു. അദ്ദേഹം റോമിലോ, ബർലിനിലോ ഇരിക്കുന്നതായി ഹോംമെമ്പർ മറുപടിയും നല്കി. സുഭാഷിന്റെ പേരിൽ ചില പ്രസംഗങ്ങൾ

റേഡിയോവഴി ചിലർ കൽക്കത്തായിൽ കേൾക്കുകയുമു ണ്ടായത്രേ. അങ്ങനെയാണെങ്കിൽ അദ്ദേഹം എങ്ങനെ അവിടെ എത്തി? ഈ അത്ഭുതസംഭവമോർത്ത് നാട്ടുകാർ സന്തോഷപരവശരായപ്പോൾ ഇൻഡ്യൻസർക്കാരും ബ്രി ട്ടീഷ്സർക്കാരും ലജ്ജിച്ചു തലതാഴ്ത്തി.

ഹൂഗ്ലിനദിയിൽ വന്നുചേർന്ന ഒരു ജാപ്പ് ജലാന്തർ വാഹിനിക്കപ്പലിൽ കയറി അദ്ദേഹം കടന്നതായിരിക്കാം എന്നു ചിലർ ഊഹിച്ചു; അതല്ലാ, കൈബർപാസ്സു വഴി പോയിരിക്കാനാണ് അധികം സാംഗത്യം എന്നു വേറൊരു കൂട്ടർ വാദിച്ചു. വിമാനം വഴി പോയെന്നു വിചാരിച്ചവരും ഇല്ലാതില്ല. ഏതായിരുന്നാലും 1946 ഫെബ്രുവരിമാസംവരെ ഒരു തുമ്പും കിട്ടിയില്ല. സർക്കാർ പാവപ്പെട്ട പല യുവാക്കളേയും പിടികൂടി. ഫാർവേർഡ് ബ്ലാക്കുകാരെല്ലാം ബന്ധനസ്ഥരായി. വിചാരണയൊന്നും കൂടാതെ അവരെ ജയിലിൽ പാർപ്പിക്കുന്നതിനു ഇൻ ഡ്യൻ ഡിഫൻസ് ആക്ടും ഉപയോഗപ്പെട്ടു.

1946-ൽ കാബൂളിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ഉത്തമ ചന്ദിൽ നിന്നു പൂർണ്ണവിവരങ്ങൾ ലഭിച്ചു. അതു് ഇങ്ങ നെയാണ്:—1941 ജനുവരിമാസത്തിലാണ് സുഭാഷ് ബാബു തന്റെ വീടുവിട്ട് ഇറങ്ങിയതു്. കല്ക്കത്തയുടെ സമീ പത്തുള്ള ബർദ്ധാംപൂരിൽ ചെന്നിട്ട് അദ്ദേഹം പട്ടാണി വേഷത്തിൽ പെഷവാറിലേക്കു തിരിച്ചു. താടി വളർത്താൻ വേണ്ടിമാത്രമായിരുന്നു അദ്ദേഹം ഗൃഹത്തിനുള്ളിൽ ഏ താനും ദിവസം ആരെയും കാണാതെ കഴിച്ചുകൂട്ടിയതു്. ജനുവരി 19-ാനു- അദ്ദേഹം കാബൂളിലേക്കു തിരിച്ചു.

അദ്ദേഹത്തിന്ന തുണയായി റഹ്മത്ഖാൻ എന്നൊരു മിത്രവും ഉണ്ടായിരുന്നു. അവർ രണ്ടുപേരും 22-ാംതീയതി കാബൂളിൽ എത്തി. റയിൽവണ്ടിയിൽ വച്ച് സുഭാഷ് ഊമയായിട്ടാണ് കഴിച്ചുകൂട്ടിയത്. റഹ്മത്ഖാൻ എന്നുള്ള കൃത്രിമപ്പേരായിരുന്നു; യഥാർത്ഥനാമം പഗാറാം എന്നാണ്. അദ്ദേഹത്തിന്ന പുഷ്തുഭാഷ പരിചിതമായിരുന്നതിനാൽ വഴിയിൽ വലിയ ദുർഘടം കൂടാതെ കഴിഞ്ഞു. തന്റെ സഹോദരനായ ജിയാവുദ്ദീന് കൈവിഷം കൊടുത്ത് ആരോ മൂകത്വം വരുത്തിയെന്നും, തൽപരിഹാരാർത്ഥം പുണ്യസ്ഥലങ്ങളിലേയ്ക്കു തീർത്ഥാടനത്തിന്ന പുറപ്പെട്ടിരിക്കയാണെന്നും ആണ് റഹ്മത്ഖാൻ പറഞ്ഞു പരത്തിയ കഥ.

കാബൂളിൽ ചെന്നിട്ട് റഷ്യൻസ്ഥാനികാലയം വഴിക്ക് റഷ്യയിൽ ചെന്നുചേരണമെന്നായിരുന്നു ബോസ്സിന്റെ വിചാരം. എന്നാൽ കാബൂളിൽ എത്തിയതിൽ പിന്നീടാണ് തന്റെ ദുർഘടസ്ഥിതി അദ്ദേഹത്തിന്ന പൂർണ്ണമായി മനസ്സിലായത്. ഒന്നാമതായി പേർഷ്യൻ ഭാഷാജ്ഞാനം ഇല്ലാത്തതുകൊണ്ടുള്ള വൈഷമ്യം നേരിട്ടു. അവിടെ പുഷ്തുഭാഷകൊണ്ടു വലിയ പ്രയോജനമൊന്നുമില്ല. പേർഷ്യൻഭാഷയ്ക്കായിരുന്നു അധികം പ്രചാരം. താമസിക്കാൻ സ്ഥലം കിട്ടാതെയും കുറെ ബുദ്ധിമുട്ടേണ്ടിവന്നു. ആദ്യമായി കുതിരകളേയും ഒട്ടകങ്ങളേയും കെട്ടുന്ന ഒരു ലായത്തിന്ന മുന്നിലുള്ള ഒരു മോശപ്പെട്ട ചാവടിയിൽ 13 ദിവസത്തോളം പാർത്തു.

റഷ്യൻ സ്ഥാനികനെ പരിചയപ്പെടുന്ന കാര്യം കുറെ പ്രയാസമേറിയതാണെന്ന് ബോസ്സിന് അപ്പോഴാണ മനസ്സിലായത്. ഒരു ദിവസം റഹ്മത്ഖാൻ യദൃച്ഛയാ റഷ്യൻ സ്ഥാനാപതി കയറിയിരുന്ന ഒരു മോട്ടാർ കണ്ടുമുട്ടി അയാൾക്കു അല്പമായി റഷ്യൻഭാഷ പരിചിതമായിരുന്നു. മുക്കിയും മൂളിയും ചിലതൊക്കെ സ്ഥാനാപതിയോടു സംസാരിച്ചുവെങ്കിലും, സുഭാഷിനെപ്പററി അനുകൂലമായ ഒരു മനഃസ്ഥിതി ജനിപ്പിക്കാൻ അയാൾക്കു സാധിച്ചില്ല. അതിനാൽ സുഭാഷ് കെട്ടിപ്പൊക്കിയിരുന്ന മനക്കോട്ട പൊളിഞ്ഞു.

കാബൂൾച്ചാവടിയിൽ താമസിക്കുന്ന കാലത്തു സുഭാഷിനും കൂട്ടുകാരനും വേറൊരു സങ്കടം കൂടി നേരിട്ടു. കൈക്കൂലിപ്പാവയായ ഒരു കാബൂലിപ്പോലീസുകാരൻ അവരെ പെട്ടെന്നിയ പാടൊക്കെ പറഞ്ഞറിവിക്കാൻ പ്രയാസം. അവർ ഒട്ടു വളരെ തുട്ടുകൾ കൊടുത്തു; എന്നിട്ടും പോലീസുകാരന്റെ പണക്കൊതി വർദ്ധിച്ചുവന്നതേയുള്ളു. അതിനാൽ അവിടെനിന്നു കടക്കണമെന്ന് അവർ വിചാരിച്ചു. എന്നാൽ ആ പോലീസുകാരന്റെ ദൃഷ്ടിയെ തപ്പിപ്പിഴയ്ക്കുന്നതെങ്ങനെ? അങ്ങനെ ഇരിക്കവെയാണു റഹ്മത്ഖാൻ ഉത്തമചന്ദിനെ കണ്ടുമുട്ടിയത്. ആ മനുഷ്യൻ ബോസ്സിന്റെ അപദാനങ്ങളേകേട്ടറിഞ്ഞിട്ടുള്ള ആളായിരുന്നു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം വംഗത്തിലെ ആ യുവസിംഹത്തിനു സംഗ്രഹത്തിൽ പാർക്കാൻ അനുവാദം നല്കി.

അവിടെ പാൎത്തുകൊണ്ടിരിക്കവേ, സുഭാഷ്ബാബു ഇററാലിയൻസ്ഥാനാപതിയേ കാണുന്നതിനു തീൎച്ചപ്പെടുത്തി. ഉത്തമചന്ദിന്റെ വീട് വളരെ ചെറുതായിരുന്നുവെങ്കിലും, അതിലെ ഒരു മുറി സുഭാഷിനായി അദ്ദേഹം വിട്ടുകൊടുത്തിരുന്നു. അതിനുള്ളിൽ രണ്ടു സ്നേഹിതന്മാരും പകൽ മുഴുവനും കഴിച്ചുകൂട്ടും; രാത്രി എട്ടു മണിക്കു ഉത്തമചന്ദ് വന്ന ശേഷമേ, കതകു തുറക്കയുള്ളു. ഈ നിലയിൽ 45 ദിവസങ്ങൾ കഴിച്ചുകൂട്ടേണ്ടി വന്നു. ഇതിനിടയ്ക്കു ഇററാലിയൻ സ്ഥാനാപതി ബോസ്സിന്റെ യാത്രയ്ക്കു വേണ്ട ശ്രമങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തു നോക്കിയെങ്കിലും ഫലപ്പെട്ടില്ല. റഷ്യ അന്നു് ഇററലിയുടെ മിത്രഭാവത്തിൽ കഴികയായിരുന്നെങ്കിലും, റഷ്യാവഴിയായി സുഭാഷിനെ ഇററലിയിലേക്കു കൊണ്ടുപോകാനുള്ള അനുവാദം ലഭിക്കാതെ വന്നു.

ബോസ്സിനു് റഷ്യയ്ക്കു പോകണമെന്നല്ലാതെ ഇററലിക്കോ, ജർമ്മനിക്കോ പോകണമെന്നു വിചാരമേ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. റഷ്യൻ സ്ഥാനാപതി അതിനു് ആവശ്യമുള്ള സഹായം ചെയ്തുകൊടുക്കാതിരുന്നതുകൊണ്ടാണു് അദ്ദേഹം ഇററലിക്കു പുറപ്പെടാമെന്നു വച്ചതു്. കാബൂളിൽ തങ്ങുന്നതു് അപകടമാണെന്നു് അദ്ദേഹത്തിനു് അറിയാമായിരുന്നു. ഒന്നാമതായി ജീവനോടൊ അല്ലാതേയൊ ബോസ്സിനെ പിടിച്ചേല്പിക്കണമെന്നുള്ള വിചാരം ഇൻഡ്യൻഗവർമ്മെണ്ടിനുണ്ടായിരുന്നു. രഹസ്യപ്പോലീസ്സുകാർ നിരന്തരം അന്വേഷണം നടത്തിക്കൊണ്ടു തന്നെയാണു് ഇരുന്നതും. വല്ല വിധത്തിലും ഇററലിയിൽ

എത്തിയാൽ, അവിടെ നിന്ന റഷ്യയ്ക്ക കടക്കാമെന്ന് ബോസ്സ് വിചാരിച്ചു; അതിന്ന വേണ്ട ഒത്താശകൾ ചെയ്യാമെന്ന് ഇററാലിയൻ സ്ഥാനാപതി പറഞ്ഞപ്പോൾ, അദ്ദേഹത്തിന് ആശ്വാസമായി. എന്നാൽ അദ്ദേഹം കാണിച്ചിടത്തോളം തിടുക്കം ഇററാലിയൻ സ്ഥാനാപതി ഇക്കാര്യത്തിൽ കാണിച്ചില്ലെന്ന പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

ഇങ്ങനെ മനസ്സു മടുത്തിരുന്ന സുഭാഷ് ഒരു സാഹസത്തിന്നുതന്നെ ഒരുങ്ങി. ഒരു ചൂതാടിയുടെ സഹായം അവലംബിച്ച റഷ്യൻ അതിർത്തി കടക്കാമെന്ന് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. അതിന്റെ ഫലം ബന്ധനമായാൽ തന്നെയും വേണ്ടുകില്ലെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിന്റെ വിചാരം. റഷ്യൻ അതിർത്തിക്കുള്ളിൽ വച്ച് ബന്ധിതനായാൽ, താൻ ബോസ്സാണെന്ന അറിയിച്ച് മാസ്കോ മുഖാന്തിരം മോചനം സമ്പാദിക്കാമെന്ന് അദ്ദേഹം വിശ്വസിച്ചു. ഈശ്വരാധീനംകൊണ്ടു് ആ ശ്രമവും ഫലിച്ചില്ല. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ, ചൂതാടിയുമായുള്ള ഏർപ്പാടുകൾ പൂർത്തിയാക്കിരിക്കവേതന്നെ, പ്രയാണത്തിനുള്ള വ്യവസ്ഥയെല്ലാം ചെയ്തിരിക്കുന്നു എന്നൊരു കുറിപ്പ് അദ്ദേഹത്തിന് ഇററാലിയൻ സ്ഥാനാപതിയുടെ അടുക്കൽ നിന്ന ലഭിച്ചു. അതിനാൽ അദ്ദേഹം ഇററാലിയന്റെ തുണയോടുകൂടി ഒരു വിമാനത്തിലേറി ഇററലിക്ക പുറപ്പെട്ടു.

ബോസ്സിന്ന വേണ്ട ഒത്താശകളെല്ലാം ചെയ്തുകൊടുത്ത ഉത്തമചന്ദ് ഇൻഡ്യയുടെ ഉത്തമബന്ധു എന്ന നിലയിൽ എന്നെന്നേക്കം സ്മരിക്കപ്പെട്ടും; സംശയമില്ല.

റോമിലേക്കു പുറപ്പെട്ട ബോസ്സിനെ വൈമാനികൻ ബർലിനിലാണ് ഇറക്കിയതു്. 1941 മാർച്ച് 23-ാനു-സുഭാഷ് ബർലിനിൽ ഇറങ്ങി അതിനുശേഷം സർവ്വദേശപരിതഃസ്ഥിതിയിൽ പല മാററങ്ങളും സംഭവിച്ചു. ജർമ്മനിയും റഷ്യയും തമ്മിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന അനാക്രമണസഖ്യം ജൂൺ 22-ാംതീയതി നിശ്ശേഷം അററുപോയി. വിജയലഹരി പിടിച്ചിരുന്ന ജർമ്മനി റഷ്യയോടു് യുദ്ധപ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു്, നാശഗർത്തത്തിലേക്കുള്ള വഴി തെളിച്ചു. യുദ്ധം ജയിച്ചതു് അമേരിക്കയും ബ്രിട്ടനും കൂടി ആണെന്നു് ആ നാട്ടുകാർ ഘോഷിക്കാറുണ്ടെങ്കിലും, വാസ്തവത്തിൽ റഷ്യൻകരടിയാണു് ജർമ്മനിയുടെ സാമരികശക്തി പാടേ തകർത്തതു്. ബോസ്സിനു റഷ്യയ്ക്കു പോകണമെന്നുണ്ടായിരുന്ന ആശയും ഇതിനോടുകൂടി തകർന്നുപോയി.

ബർലിനിൽ തങ്ങിയതു മുതല്ക്കു് ബോസ്സ് റേഡിയോവഴി ഇൻഡ്യാക്കാരോടു സംസാരിക്കാൻ തുടങ്ങി. ബ്രിട്ടീഷ് ഏകാധിപത്യം ക്ഷീണിച്ചു ക്ഷീണിച്ചു വരികയാണെന്നും, ഇൻഡ്യാക്കാർ ഈ അവസരത്തെ പാഴാക്കിക്കളയരുതെന്നും ആയിരുന്നു പ്രസംഗങ്ങളുടെ സാരം. ഇററലിയിൽ റോമൽവശം പിടിപെട്ട, ഇൻഡ്യൻ സൈന്യങ്ങളെക്കണ്ടും അദ്ദേഹം സംസാരിക്കാതിരുന്നില്ല. അവരെക്കൊണ്ടു് ഒരു ഇൻഡ്യൻസ്വാതന്ത്ര്യസേന സൃഷ്ടിക്കാമെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ ഉന്നം.

ബോസ്സ് ജർമ്മൻപക്ഷത്തു ചേർന്നുകളഞ്ഞു എന്നു് ഇൻഡ്യയിൽ പലരും ഈ അവസരത്തിൽ അദ്ദേഹത്തിനെ

പഴിക്കാതിരുന്നില്ല. ജർമ്മനിയോടും ഇററലിയോടും അനുഭാവമുള്ളവർ ഇന്നാട്ടിൽ പലരുമുണ്ടായിരുന്നെങ്കിലും, അറിവുള്ളവരെല്ലാം ഫാസിസത്തെയും നാസിസത്തെയും വെറുക്കയാണു ചെയ്തതു്. അബിസീനിയായെ കീഴടക്കിയ മുസ്സോളിനി, ജവഹർലാൽ നെഹ്രുവിനെ സന്ദർശനാർത്ഥം ക്ഷണിച്ചിട്ടുപോലും, അദ്ദേഹം അതിനു വഴിപ്പെട്ടില്ല; അത്രയ്ക്കു വിദ്വേഷം ജവഹറിനു് ഫാസിസത്തോടുണ്ടായിരുന്നു. മററു നേതാക്കന്മാരുടെ അവസ്ഥയും അതുതന്നെയായിരുന്നു. അബിസീനിയാ എന്തപരാധമാണു് ചെയ്തുപോയതു്? നിറം കറുപ്പാണെന്നുള്ളതായിരുന്നു അവരുടെ ഏകാപരാധം. ഹിററ്ലറുടെ മനോഭാവം മെയിൻ കാംഫ് എന്ന പുസ്തകത്തിൽനിന്നു വ്യക്തമായി കാണാം. വെള്ളത്തൊലിക്കാരനു മാത്രമേ നാടു് അടക്കി ഭരിക്കാനുള്ള അർഹതയുള്ളുവെന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ അഭിപ്രായം. ബോസ്സിനെ ജർമ്മനി സഹായിച്ചാൽ തന്നെയും അതു സ്വാർത്ഥലാഭത്തെ ഉദ്ദേശിച്ചു മാത്രമായിരിക്കുമെന്നു നേതാക്കന്മാർക്കെല്ലാം അറിയാമായിരുന്നു. ബ്രിട്ടൻെറ സ്ഥാനത്തു് ജർമ്മനിയെ പ്രതിഷ്ഠിച്ചാൽ, അതുകൊണ്ടു് നമുക്കു നഷ്ടമല്ലാതെ ലാഭമൊന്നും ഉണ്ടാവാനില്ല. അതിനാൽ ബോസ്സിനെ പലരും അക്കാലത്തു പഴിച്ചു എന്നുള്ളതു പരമാർത്ഥമാണു്. എന്നാൽ അതെല്ലാം വെറും തെററിദ്ധാരണ മൂലമായിരുന്നു എന്നു് അനന്തരചരിത്രത്തിൽനിന്നു കാണാം.

ബോസ്സ് ജർമ്മനിയിൽ ചെന്നുചേർന്നിട്ടു് അധികക്കാലം കഴിയും മുമ്പു് ശാന്തസമുദ്രമേഖലയിലും യുദ്ധമേ

ഘലങ്ങൾ ഇരുണ്ടുകൂടി. ജപ്പാൻ യുദ്ധത്തിനിറങ്ങിയാൽ ഇൻഡ്യ ആ സന്ദർഭത്തെ പ്രയോജനപ്പെടുത്തുമെന്നു് സുഭാഷ്ബാബു പലപ്പോഴും പ്രസംഗിക്കാറുണ്ടായിരുന്നു. 1941-ഡിസംബർ ഏഴാംതീയതി ജപ്പാനും അക്ഷശക്തികളോടുകൂടി ചേർന്നു യുദ്ധത്തിനു പുറപ്പെട്ടു. സഖ്യകക്ഷികൾ ഭയപരവശരായി. യുദ്ധം തുടങ്ങിയതിനു പിറെറദിവസം തന്നെ ഹാങ്കാങ്ങ്, മലയാ ഈ ദേശങ്ങളെ ജപ്പാൻകാർ ആക്രമിച്ചു. അഞ്ചാറു മണിക്കൂർ നേരത്തെ പോരുകൊണ്ടു്, തായിലണ്ടു് ജപ്പാനു കീഴടങ്ങി.

14-ാനു- രാവിലെ തായിലണ്ടുവഴി ജപ്പാൻകാരുടെ കവചിതമോട്ടാർകളും പീരങ്കിവണ്ടികളും ടാങ്കുകളും ബർമ്മയിലേക്കു കടന്നിരിക്കുന്നതായി വാർത്ത പൊങ്ങി. ഇതെല്ലാം അത്യാശ്ചര്യകരമായ സംഭവങ്ങളായിരുന്നു.

മറെറാരു അത്ഭുതകരമായ സംഭവം കൂടി ഉണ്ടായി. സിംഗപ്പൂരിൽ 35000 ടൺ ഭാരമേററാവുന്ന പ്രിൻസ് ആഫ്‌വെയിൽസ്, റിപ്പൾസ് എന്നീ രണ്ടു ഭീമാകാരങ്ങളായ ബ്രിട്ടീഷ് പടക്കപ്പലുകളെ ജപ്പാൻകാർ മുക്കിക്കളഞ്ഞു. ജനുവരി 31-ാംതീയതി മലയ 'താല്ക്കാലികമായി, ശത്രുവശം അകപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന'തായും, 'സഖ്യസൈന്യം നിശ്ചിതപ്ലാൻ അനുസരിച്ചു്, ഭദ്രമായ സ്ഥാനത്തേക്കു പിൻവാങ്ങിയിരിക്കുന്ന'തായും, യുദ്ധവാർത്ത പരസ്യപ്പെടുത്തി. ഫെബ്രുവരി 15-ാംതീയതി ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ ഇരുമ്പുകോട്ടയായ സിംഗപ്പൂരു് ജപ്പാന്റെ കൈവശ

മായി. അവിടെ ഉണ്ടായിരുന്ന 15000 ബ്രിട്ടീഷ് ട്രൂപ്പുകളും 13000 ആസ്ത്രേലിയൻ പടയാളികളും 32000 ഇന്ത്യൻശിപായികളും പരിപൂർണ്ണമായി കീഴടങ്ങി.

അന്നേദിവസം സുഭാഷ് ബർലിനിൽനിന്ന്, 'ഇതാ ഇന്ത്യാക്കാർ പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരുന്ന സന്ദർഭം വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു' എന്ന് റേഡിയോ വഴി വിളിച്ചുപറഞ്ഞു.

പൂർവപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിച്ചിരുന്ന ഇന്ത്യാക്കാർ ഭാരതഖണ്ഡത്തിലെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിൽ പങ്കുകൊണ്ടിരുന്നില്ലെന്നു വിചാരിക്കുന്നതു പിശകാണ്. ഇന്ത്യയിൽനിന്നു നാടു കടത്തപ്പെട്ടിരുന്ന റാഷ്ബിഹാരി ഘോഷ് ജപ്പാനിൽ താമസിക്കയായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ആനന്ദമോഹൻ എന്നൊരു നേതാവിനോടു യോജിച്ച് ഇൻഡ്യൻ ദേശീയകാൺഗ്രസ്സ് എന്നൊരു സംഘം ജപ്പാനിൽ സ്ഥാപിച്ചു നടത്തിത്തുടങ്ങിയിട്ട് കാലം കുറെ അധികമായിരുന്നു. 1936-ൽ ഇതിന്റെ ഒരു ശാഖാസംഘം ബാങ്കാക്കിലും സ്ഥാപിക്കപ്പെട്ടു. സ്വാമി സത്യാനന്ദപുരി ആയിരുന്നു അതിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷൻ. അധികകാലം ആകും മുമ്പ് ചീനത്തും ഇതുപോലൊരു സംഘം ഏർപ്പെടുത്തി. 1937-ൽ റാഷ്ബിഹാരി ഘോഷ് ടോക്കിയോവിൽ ഒരു മഹായോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. അതിന് സയാം, ചീനം മുതലായ കിഴക്കൻപ്രദേശങ്ങളിൽനിന്നൊക്കെ പ്രതിനിധികൾ ഹാജരായിരുന്നു. പൌരസ്ത്യദേശത്തിലെ ഇൻഡ്യാക്കാരുടെ ഇടയിൽ ഒരു ഐക്യനിര സ്ഥാപിക്കണമെന്നായിരുന്നു അവിടെ വച്ചു

ചെയ്ത പ്രധാനനിശ്ചയം. ആ നിശ്ചയം നടപ്പിൽ വരുത്താനുള്ള ശ്രമങ്ങൾ നടന്നുകൊണ്ടിരിക്കവേയാണ് യുദ്ധം പൊട്ടിപ്പുറപ്പെട്ടതു്.

ജപ്പാൻ യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടം എന്നു് അറിഞ്ഞ ഉടനേതന്നെ റാഷ്ബിഹാരിഘോഷ് ഇൻഡ്യൻ ഐക്യസ്ഥാപനത്തിനുള്ള ശ്രമം കുറേക്കൂടി തീവ്രമാക്കി. ആ പ്രയത്നം ഏറെക്കുറെ സഫലമാവുകയും ചെയ്തു. സിംഗപ്പൂരിലെ ജപ്പാൻദളപതിയായിരുന്ന മേജർ ഫ്യൂജിവാരാ മലയായിലുണ്ടായിരുന്ന ഇന്ത്യൻനേതാക്കന്മാരെ എല്ലാം വിളിച്ചുവരുത്തി, ജപ്പാനിൽ അധിവസിക്കുന്നവരായ ഇന്ത്യാക്കാരെ തങ്ങളുടെ മിത്രങ്ങളായി കരുതണമെന്നും, ഇൻഡ്യൻസ്വാതന്ത്ര്യസ്ഥാപനാർത്ഥം ജപ്പാൻ വേണ്ട സഹായങ്ങളെല്ലാം ചെയ്തുകൊടുക്കുമെന്നും പ്രസംഗിച്ചു.

ഫെബ്രുവരി 17-ാംതീയതി, ബ്രിട്ടീഷ്സേനാപതിയായ ഹണ്ട് 32000 ഇന്ത്യൻഭടന്മാരെ ജപ്പാൻ വശം ഏല്പിച്ചുകൊടുത്തു. അതിനുശേഷം ക്യാപ്റ്റൻ മോവിൻസിംഗ് ഭടന്മാരെ അഭിസംബോധനം ചെയ്തുകൊണ്ടു് ഒരു പ്രസംഗം ചെയ്തു. "വിശ്വാസപൂർവ്വം വർത്തിച്ചിരുന്ന ഇൻഡ്യൻഭടന്മാരെ ബ്രിട്ടീഷ്കാർ കൈവെടിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഇനി ഇൻഡ്യൻഭടന്മാരെല്ലാം ഇൻഡ്യയുടെ മോചനത്തിനുവേണ്ടി പോരാടുകയാണു വേണ്ടതു്." ഈ പ്രസംഗത്തിനു ശേഷവും ആ ഭടന്മാർ ദീർഘകാലമായി തങ്ങൾക്കുണ്ടായിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷ്ബന്ധത്തെ ഓർത്തു യാതൊന്നും ചെയ്യാതെയാണിരുന്നതു്. അതിനും പുറമേ ജപ്പാൻകാരുടെ പോക്കു് എന്താണെന്നു് അറിയാതെ

ഒന്നിലും ചെന്നുചാടുന്നതു് ഉചിതമായിരിക്കയില്ലെന്നും അവർ വിചാരിച്ചു.

ജപ്പാൻകാരുടെ സദുദ്ദേശത്തിൽ ഇൻഡ്യയ്ക്കു പൊതുവേ വിശ്വാസം ഇല്ലാതെയാണിരുന്നതു്. യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നിടത്തോളം കാലം ഓരോ കക്ഷിയും നല്ല നല്ല മുദ്രാവാക്യങ്ങൾ വിളിച്ചുപറയുക സാധാരണമാണു്. അതു കഴിയുമ്പോൾ അവരുടെ മട്ടു മാറുകയും ചെയ്യും. ജർമ്മനിയുടെ കൈയിൽപ്പെട്ടു് അസ്വാതന്ത്ര്യത്തിന്റെ സ്വാദു നല്ലപോലെ അറിഞ്ഞിട്ടുള്ള ഫ്രാൻസു് വിയററു് നാമിനോടും, ഹോളൻഡു് ഇൻഡോനേഷ്യയോടും ഇപ്പോൾ പെരുമാറുന്നതെങ്ങനെ എന്നു നോക്കുക. ഇൻഡ്യയ്ക്കു് ഇതുപോലുള്ള എത്ര മധുരമായ വാഗ്ദാനങ്ങളാണു് ബ്രിട്ടൻ ഒന്നാം ജർമ്മൻയുദ്ധകാലത്തു നല്കിയതു്? ആ വാഗ്ദാനങ്ങളെ നിറവേററിയതു് അമൃതസരസ്സിലെ കൂട്ടക്കൊലകൾ വഴിക്കും നേതാക്കന്മാരുടെ ബന്ദീകരണം വഴിക്കുമാണു്. ആ സ്ഥിതിക്കു് ജപ്പാനിയരുടെ 'സമൈശ്വര്യ മണ്ഡലി'യിൽ ഇൻഡ്യൻഭടന്മാർ എങ്ങനെ വിശ്വാസം അർപ്പിക്കും?

മാർച്ചവസാനത്തിൽ റാഷ്ബിഹാരിഘോഷ് ഒരു മഹായോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. ഹാങ്ങ്കാങ്ങ്, ഷാംഗേയ്, ജാവാ, മലയാ എന്നീ ദേശങ്ങൾക്കുള്ളിൽനിന്നെല്ലാം ഇൻഡ്യൻനേതാക്കന്മാർ ക്ഷണിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. ബാങ്ങ്കാക്കിൽനിന്നു പോയ സ്വാമി സത്യാനന്ദപുരിയും മററു മൂന്നു പേരും വിമാനം തകർന്നു മരണം പ്രാപിച്ചു. റാഷ്ബിഹാരിഘോഷിന്റെ ആദ്ധ്യക്ഷത്തിൽ

28-ാംതീയതി തുടങ്ങിയ യോഗം മൂന്നു ദിവസംകൊണ്ടാണു് അവസാനിച്ചതു്. ഇൻഡ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യസമരം ഉടനടി ആരംഭിക്കേണ്ടതാണെന്നു് അവിടെ വച്ചു നിശ്ചയം ചെയ്തു. 1942 ജൂൺ 15-ാം തീയതി ബാങ്കാക്കിൽ വച്ചു് അടുത്ത യോഗം കൂടുന്നതിനും തീർച്ചപ്പെടുത്തി.

ആ തീയതി തന്നെ പ്രസ്തുത മഹായോഗം നടന്നു. 130 പ്രതിനിധികൾ ഹാജരായി. ഇന്ത്യൻ നാഷണൽ കാൺഗ്രസ്സിൻെറ ലക്ഷ്യം തന്നെയാണു് തങ്ങൾക്കുള്ളതെന്നും, ഐക്യം, നിഷ്ഠ, ത്യാഗം ഇവ മൂന്നും ആണു് ലീഗിൽ ചേർന്നവരെല്ലാം കൂറിക്കൊള്ളേണ്ടതെന്നും അവിടെ വച്ചു തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഇങ്ങനെയാണു് ഇൻഡ്യൻ ഇൻഡിപെൻഡൻസ് ലീഗിൻെറ ഉത്ഭവം. അതിൽ ജപ്പാൻെറ പ്രേരണാശക്തി ലേശംപോലും ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. മൂന്നു കമ്മററികൾ ഏർപ്പെടുത്തപ്പെട്ടു.

(1) നിർവാഹകസംഘം. ഇൻഡ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കായി പോരാടുന്നതിനു് ഒരു സൈന്യം ഏർപ്പെടുത്തുക; ഇതാണു് അതിൻെറ പ്രധാന ജോലി. സൈന്യത്തിൽപെട്ടവർക്കും അല്ലാത്ത ഇൻഡ്യാക്കാർക്കും അതിൽ ചേരാമായിരുന്നു.

(2) പ്രതിനിധിക്കമ്മററി.

(3) പ്രാദേശികക്കമ്മററി.

നിർവഹണസംഘാധ്യക്ഷൻ ഘോഷ് തന്നെ ആയിരുന്നു. സൈനികവകുപ്പിൻെറ പ്രതിനിധിയായ ക്യാപ്ടൻ മോഹൻസിംഗും, എൻ. രാഘവൻ. കെ. പി. കേശവ

മേനോൻ, കണ്ണൻ ഗിൽ ഇവരായിരുന്നു മററംഗങ്ങൾ. ബ്രിട്ടീഷ്കാരിൽനിന്നു ജപ്പാൻ ഏററുവാങ്ങിയ ഇന്ത്യൻ ഭടന്മാരെ ലീഗ് വശം ഏല്പിക്കുന്നതിന് ജപ്പാൻഗവമ്മെണ്ടിനോട്ട് അപേക്ഷിക്കുക, ലീഗിന്റെ ചെലവിനു പണം പോരാതെ വന്നാൽ കിഴക്കൻദേശങ്ങളിലെ ഇൻഡ്യാക്കാരിൽനിന്നു പിരിച്ചെടുക്കുക, ജർമ്മനിയിൽ താമസിക്കുന്ന സുഭാഷ്ചന്ദ്രബോസ്സിനെ ലീഗിലേക്കു ക്ഷണിച്ചുവരുത്തുക ഈ വക നിശ്ചയങ്ങളും അവിടെ വച്ചു തന്നെയാണു ചെയ്തതു്.

സെപ്റ്റംബർ ഒന്നാംതീയതി ഇന്ത്യൻ പൌരസ്ത്യ സേന രൂപവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടു. അന്നു് അതിൽ 7000 ഭടന്മാർ ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. മോഹൻസിംഗായിരുന്നു ദളപതി. ഈ വിവരങ്ങൾ എല്ലാം ബോസ് അപ്പോഴപ്പോൾ അറിഞ്ഞുകൊണ്ടാണിരുന്നതു്.

ബാങ്കാക്ക് മഹായോഗം നടന്നശേഷം, അതിലെ തീരുമാനങ്ങളെ റാഷ്ബിഹാരിഘോഷ് ജപ്പാൻ ഗവണ്മെണ്ടിലേക്ക് അയച്ചുകൊടുത്തു. ഇൻഡ്യാസ്വാതന്ത്ര്യലീഗിനെ ജപ്പാൻ അംഗീകരിക്കുന്നതിനു പുറമേ, ഇൻഡ്യ സ്വാതന്ത്ര്യം പ്രാപിച്ച് സ്വേച്ഛാനുസാരം ഒരു ഭരണഘടന രൂപവൽക്കരിക്കണമെന്നാണ് ജപ്പാന്റെ ആഗ്രഹമെന്നു കാണിച്ച് ഒരു പ്രകടനപത്രം പുറപ്പെടുവിക്കണമെന്നും ഗവണ്മെണ്ടിനോടു പ്രസ്തുത കത്തിൽ അപേക്ഷിച്ചിരുന്നു. എന്നാൽ ജപ്പാൻസർക്കാർ അതിനു യാതൊരു മറുപടിയും അയച്ചില്ലെന്നു മാത്രമല്ല, അതനുസരിച്ചുള്ള നടപടികൾ എടുക്കാൻ മടിക്കയും ചെയ്തു.

അതു് ബ്രിട്ടീഷുകാർക്കു വലിയ ഉപകാരമായി. അവർ ജപ്പാൻെറ ഉദ്ദേശങ്ങളെ സംബന്ധിച്ചു് തെരുതെരെ പ്രചരണവേല ചെയ്തുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. ലീഗ് അവരുടെ ദുർന്നയത്തിനു വശപ്പെട്ടിരിക്കുന്ന ഒരു ഉപജാപക സംഘമാണെന്നും അവർ പറഞ്ഞു പരത്തി. ആറു മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞപ്പോൾ, രാഷ്ബിഹാരിഘോഷ് വീണ്ടും, നവംബർ 29-ാംതീയതി ഒരു കത്തെഴുതി. ഇതിനിടയിൽ ജപ്പാൻ സേനാപതികളും ലീഗിനും തമ്മിൽ സ്വരച്ചേർച്ചയില്ലാതെയുംവന്നു. സേനാപതിക്കു് ക്യാപ്റ്റൻ മോഹൻസിംഗിൻെറ കീഴിലുള്ള സൈന്യത്തിൻെറ പേരിൽ വലുതായ ശങ്ക ജനിച്ചു. മോഹനസിംഗിനും ജപ്പാൻകാരുടെ ഉദ്ദേശശുദ്ധിയേ സംബന്ധിച്ചു് വലുതായ സന്ദേഹം ഉണ്ടായി. മോഹൻസിംഗ് ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ ഏജൻറാണെന്നു ജപ്പാൻ സേനാപതിയും, ജപ്പാൻകാർ ഇന്ത്യൻസേനയെ സ്വന്തകാര്യലാഭത്തിനു വേണ്ടി ഉപയോഗിപ്പാനാണു നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതെന്നു് മോഹൻസിംഗും വിശ്വസിച്ചുപോന്നു. അതിൻെറ ഒക്കെ ഫലമായി മോഹനസിംഗിനെ ബന്ധിക്കുന്നതിനു് രാഷ്ബിഹാരിതന്നെ ഉത്തരവു പുറപ്പെടുവിക്കേണ്ടി വന്നു. എന്നിട്ടും തടവുകാരാക്കപ്പെട്ട ഇന്ത്യൻഭടന്മാരെ, ലീഗ്സൈന്യത്തിൽ ചേർന്നുകൊള്ളുന്നതിനു് ജപ്പാൻ അനുവദിച്ചുമില്ല.

1943 ഫെബ്രുവരി 10-ാനു ദേശീയ സേനാപതികളേ എല്ലാം ഘോഷ് വിളിച്ചുകൂട്ടി. ആ യോഗത്തിൽ വച്ചു് ക്യാപ്റ്ററൻ പി. കെ. സൈഗൽ സൈനികവകുപ്പിൻെറ കാര്യദർശിയായും, ക്യാപ്റ്ററൻ ഷാനവാസ്സി

നെ സൈനികക്കമ്മററി അധ്യക്ഷനായും നിയമിച്ചിട്ട് വീണ്ടും പ്രചരണവേല തുടങ്ങി.

എന്നാൽ ജപ്പാനീയരും ലീഗും തമ്മിലുണ്ടായ അകല്ച വർദ്ധിച്ചുകൊണ്ടേ ഇരുന്നു. കണ്ണൽ ഗില്ലിലും ബ്രിട്ടീഷ് ഏജൻറ് എന്ന കുററം ചുമത്തപ്പെടുകയും, അദ്ദേഹം ബന്ധനസ്ഥനാവുകയും ചെയ്തു. റാഷ്ബിഹാരി ബോസ് പ്രതിഷേധിച്ചിട്ടും യാതൊരു ഫലവുമുണ്ടായില്ല. അതിനാൽ കാര്യനിർവഹണക്കമ്മിററി അംഗങ്ങളെല്ലാം രാജി വച്ചു.

ഇതേ അവസ്ഥതന്നെ മലയായിലും ഉണ്ടായി. അവിടത്തെ ലീഗ് അധ്യക്ഷനായ മി. രാഘവന് ജപ്പാൻകാരുടെ ദുരുദ്ദേശ്യങ്ങൾ അനുഭവപ്പെട്ടുതുടങ്ങി. അദ്ദേഹം സകല സംഗതികളേയും കാണിച്ചു റാഷ്ബിഹാരിബോസിന് എഴുതി. ടോക്കിയോവിൽചെന്ന് ജപ്പാൻകാരുടെ ഉന്നം എന്താണെന്നു ഖണ്ഡിതമായി അറിയാൻ ശ്രമിക്കേണ്ടതാണെന്നും അതിൽ പ്രസ്താവിച്ചിരുന്നു. ഇതു് എങ്ങനെയോ ജപ്പാൻസേനാപതി അറിഞ്ഞു. മി. രാഘവന്റെ പേരിൽ ഉടൻ നടപടി എടുക്കേണ്ടതാണെന്ന് അയാൾ റാഷ്ബിഹാരിബോസിന് എഴുതി; അല്ലാത്ത പക്ഷം ലീഗ്പ്രവർത്തനം തടയുമെന്ന് ഒരു ഭീഷണിയും അതിൽ ചേർത്തിരുന്നു. അതിനാൽ മി. രാഘവൻ രാജി വച്ച് ഒഴിഞ്ഞു.

ഏപ്രിൽ മാസത്തിൽ റാഷ്ബിഹാരി ബോസ് സിംഗപ്പൂരിൽ ചെന്ന് ഒരു മഹായോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. ബാങ്കോക്ക് നിശ്ചയങ്ങളെ ഈഷദ് ഭേദഗതികളോടു

കൂടി ഇവിടെയും പാസ്സാക്കി. ഈ വിവരങ്ങളും ബർലിനിൽ ഇരുന്ന ബോസ്സ് യഥാകാലം അറിഞ്ഞു.

ഇനി എങ്ങനെയും കിഴക്കൻദിക്കിലേക്കു പോകാതിരിക്കുന്നതു ഭംഗിയല്ലെന്ന് അദ്ദേഹം നിശ്ചയിച്ചു. എന്നാൽ എങ്ങനെ പോകാനാണ്? ഒന്നാമതായി ജർമ്മൻസർക്കാരിന്റെ അനുവാദം വേണം. അതു ലഭിക്കുന്ന കാര്യം സന്ദിഗ്ദ്ധം. അഥവാ അനുമതി ലഭിച്ചാൽ അന്തർജലവാഹിനി വഴിക്കു പോകണം. അത് അപകടകരമാണ്. അതലാന്തിക്മഹാസമുദ്രം കടന്ന് പെസഫിക്ക് സമുദ്രത്തിൽ പ്രവേശിക്കുന്നതിനിടയ്ക്കു ശത്രുക്കളുടെ കൈയിൽ അകപ്പെടാനാണ് എളുപ്പം. അല്ലെങ്കിൽതന്നെയും അനേകം മാസങ്ങൾ വേണ്ടിവരും. ബോസ് ഇങ്ങനെ ഓരോ ഉപായങ്ങളെപ്പറ്റി ചിന്തിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതിനിടയ്ക്ക് ഘോഷ് ടോക്കിയോവിൽ ചെന്ന് സുഭാഷ്ബാബുവിനെ വിദൂരപൌരസ്ത്യദേശത്തേയ്ക്കു കൊണ്ടുവരുന്നതിന് ജപ്പാൻ ഗവണ്മെൻറുവഴി വേണ്ട ഏർപ്പാടുകൾ ചെയ്തു കഴിഞ്ഞു.

1943 ഏപ്രിൽമാസത്തിൽ സുഭാഷ് ബാബു രണ്ടു സ്നേഹിതന്മാരോടുകൂടി ഒരു സബ്മെറൈനിൽ ഇങ്ങോട്ടു തിരിച്ചു. പകൽ മുഴുവനും ജലത്തിനടിയിൽ—രാത്രിയാകുമ്പോൾ സമുദ്രോപരി വരാം—പക്ഷേ ശത്രുക്കളുടെ കപ്പൽ എതിരെ കണ്ടാൽ പിന്നെയും വെള്ളത്തിനടിയിൽ മുങ്ങണം. ഇങ്ങനെ മൂന്നു മാസം യാത്രചെയ്തു. അപ്പോൾ അന്തർവാഹിനി ഒരു സഖ്യകക്ഷിക്കപ്പലിന്റെ ദൃഷ്ടിയിൽപ്പെട്ടു. ജർമ്മൻകപ്പൽ വിരണ്ടു; അതിന്റെ വേഗം ബദ്ധ

ഗുണം വർദ്ധിപ്പിച്ചു. 91-ാം ദിവസം രാവിലെ അത് സുമാട്രാവിൽ അടുത്തു.

അവിടെനിന്ന് സുഭാഷ്ബാബുവിനെ ടോക്കിയോവിലേക്ക കൊണ്ടുപോകാനായി ഒരു വിമാനം കാത്തുനിന്നിരുന്നു. 1943 ജൂൺ 20-ാനു- ജപ്പാൻ ഗവർമ്മെൻറ് അദ്ദേഹത്തിന് രാജോചിതമായ ഒരു സ്വീകരണം നല്കി. അതിൽ റാഷ്ബിഹാരിബോസ് തുടങ്ങിയ ഇൻഡ്യൻ പ്രമുഖന്മാരും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു.

അവിടെ വച്ച് സുഭാഷ് പത്രപ്രതിനിധികളോട് ഇങ്ങനെ പ്രസ്താവിച്ചു:—

"കഴിഞ്ഞ മഹായുദ്ധത്തിൽ വഞ്ചകരായ ബ്രിട്ടീഷ് രാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാരാൽ നമ്മുടെ നേതാക്കന്മാർ വഞ്ചിതരായി. ഇനി ചതി പററുകയില്ലെന്ന് ഇരുപതുവർഷക്കാലമായിട്ട് ഇൻഡ്യൻനേതാക്കന്മാർ ഉറച്ചുകഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

കഴിഞ്ഞ ഇരുപതു വർഷങ്ങളായിട്ട് എൻെറ തലമുറയിൽ പെട്ട ഇൻഡ്യൻജനതസ്വാതന്ത്ര്യത്തിൻെറ ഉദയത്തെ നോക്കിക്കണ്ടും പ്രതീക്ഷിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നു. ആ സന്ദർഭം വന്നുചേർന്നിരിക്കുന്നു. ഇത് നമ്മുടെ കയ്യിൽനിന്നു വഴുതിപ്പോയാൽ ഇനി ഒരു നൂറു കൊല്ലത്തേക്ക് അതിനെ നോക്കുകയേ വേണ്ട.

എതിരാളി വാൾ വീശിക്കൊണ്ടു നില്ക്കുന്നു. അതിനാൽ വാളുകൊണ്ടുതന്നെ അവനോടു പോരാടണം. നിസ്സഹകരണസമരം സായുധസമരമായി മാറുകതന്നെ വേണം.

ഈ സന്ദേശം ടോക്കിയോ റേഡിയോവഴി പല ഭാഷകളിൽ ലോകമൊട്ടുക്കു പ്രചരിപ്പിച്ചു. അടുത്ത ദിവസം അദ്ദേഹം ടോക്കിയോ റേഡിയോ വഴി തന്നെ ബ്രിട്ടീഷ് ഭരണത്തിന്റെ ന്യൂനതകളെപ്പററി ഒരു പ്രസംഗവും ചെയ്തു. വംഗസിംഹത്തിന്റെ ഈ ഗർജ്ജനം കേൾപ്പാൻ ഇടവന്ന ഇൻഡ്യാക്കാർ അത്ഭുതസ്തിമിതരായി. കടലിലും, കരയിലും, ആകാശത്തിലും യുദ്ധം നടന്നുകൊണ്ടിരുന്ന ഈ അവസരത്തിൽ ബോസ്സ് എങ്ങനെ ടോക്കിയോവിൽ എത്തി? ഇതായിരുന്നു അവരുടെ വിസ്മയഹേതു.

ജൂലൈ രണ്ടാം തീയതി സുഭാഷ്ബാബു സിംഗപ്പൂരിൽ എത്തി. നാലാം തീയതി ഇൻഡ്യൻനേതാക്കന്മാരുടെ യോഗവും നടന്നു. ജപ്പാൻ ഗവണ്മെൻറിനും തങ്ങൾക്കും തമ്മിലുള്ള മൈത്രീബന്ധത്തെ അവരിൽ ഓരോരുത്തരും പ്രത്യേകം എടുത്തു പറഞ്ഞു. ഇൻഡ്യൻ ദേശീയസേനയുടെ ഉൽപത്തിയേയും, അതിന് ഇടക്കാലത്തു വന്നുചേർന്ന പ്രതിബന്ധങ്ങളേയും അവർ വിവരിച്ചു കേൾപ്പിച്ചു. സുഭാഷ്ബാബു അതൊക്കെ ശ്രദ്ധാപൂർവ്വം കേട്ടുകൊണ്ടിരുന്നു. ഇനി എന്താണു വേണ്ടതെന്ന് അദ്ദേഹം നിർദ്ദേശിച്ചു. അതിനോട് റാഷ്ബിഹാരിബോസ്സും പൂർണ്ണമായി യോജിച്ചു. അന്നേ ദിവസം തന്നെ ഇൻഡ്യാ ലീഗിന്റെ അദ്ധ്യക്ഷപദം അദ്ദേഹം സ്വീകരിക്കയും, താൻ ഒരു താൽക്കാലികഗവണ്മെണ്ടു സ്ഥാപിക്കാൻ പോകുന്നതായും, അതിലേക്ക് ഒരു സൈന്യം രൂപവൽക്കരിച്ച്, ആ സൈന്യം മുഖേന ബ്രിട്ടീഷുകാരെ

ത്തുരത്താൻ നിശ്ചയിച്ചിരിക്കുന്നതായും അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിക്കയും ചെയ്തു. അദ്ദേഹത്തിന്റെ പ്രസംഗത്തിൽ ഒരു ഭാഗം ഇവിടെ ഉദ്ധരിക്കാം:—

"സ്വാതന്ത്ര്യേച്ഛുക്കളായ ഭാരതീയരുടെ കാര്യത്തിൽ ഇറങ്ങി പ്രവൎത്തിക്കേണ്ട സമയം വന്നുചേൎന്നിരിക്കുന്നു. യുദ്ധസംരംഭത്തിൽ മറ്റെല്ലാററിനേയും കാൾ ആവശ്യമുള്ളതു് സൈനികസംഘടനയാണു്. അതിനോടുകൂടി ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിയിൽ ദൃഢമായ വിശ്വാസവും ഉണ്ടായിരിക്കേണ്ടതാകുന്നു. നമ്മുടെ ശ്രമത്താൽ തന്നെ നാം സ്വാതന്ത്ര്യം സമ്പാദിക്കേണ്ടതാണു്. ത്യാഗങ്ങളും അനുഷ്ഠിക്കണം എന്നാലേ ആ സ്വാതന്ത്ര്യം നിലനില്ക്കൂ.

എതിരാളികളെ നിങ്ങൾ നിസ്സാരന്മാരായി ഗണിക്കരുതെന്നു ഞാൻ പ്രാൎത്ഥിക്കുന്നു. ഭയങ്കരമായ പോരാട്ടമാണു് നാം അഭിമുഖീകരിക്കാൻ പോകുന്നതു്. സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭിക്കുംമുമ്പു് വിശപ്പു്, ക്ലേശാനുഭൂതി, മരണം ഇവയെല്ലാം സംഭവിക്കും എന്നു പ്രതീക്ഷിക്കണം. ഇതിനൊക്കെ നിങ്ങൾ തയ്യാറായിരിക്കുന്നപക്ഷം സ്വാതന്ത്ര്യം തീൎച്ചയായും ലഭിക്കുമെന്നാണു് എന്റെ വിശ്വാസം."

ഈ പ്രസംഗംമൂലം ഇൻഡ്യാലീഗിനു് ഒരു പുതിയ ജീവൻ വീണു.

1943 ജൂലൈ 5-ാം തീയതി സിംഗപ്പൂർ ടൌൺ ഹാളിനു പുറം ഒരു വലിയ ജനപ്രവാഹം കാണപ്പെട്ടു. ഇന്ത്യൻദേശീയസേന നേതാജിക്കു സൈനികമര്യാദ ചെയ്യാൻ പോകുന്നതിനെ കാണ്മാനായിട്ടാണു് ഈ

ആളുകളെല്ലാം വന്നിരുന്നതു്. ജപ്പാൻ സൈനികരും പതികളും സന്നിഹിതരായിരുന്നു. തദവസരത്തിൽ ഭാരതീയവനിതകൾ വന്ദേമാതരഗാനം പാടി. നേതാക്കന്മാരെല്ലാം പ്രത്യേകം പ്രത്യേകം അദ്ദേഹത്തിനെ അഭിവാദനം ചെയ്തു. അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രസംഗിച്ചു:—

ഇന്ത്യയെ മോചിപ്പിക്കാൻ പോകുന്ന വീരഗ്രണികളേ!

എന്റെ ജീവിതത്തിലെ ഏറ്റവും മഹത്തരമേറിയ ഒരു സുദിനമാണിതു്. ഇന്ത്യയെ വിട്ടവിക്കാനുള്ള ഇൻഡ്യൻ സേന പ്രവർത്തകമായിരിക്കുന്നു. ആ സൈന്യം മുന്നോട്ടു കുതിക്കുവാൻ സോത്സാഹം വർത്തിക്കുന്നു എന്നു് ഞാൻ ഇന്നു ലോകത്തെ അറിയിക്കുന്നു. ബ്രിട്ടീഷ് ഏകാധിപത്യത്തിന്റെ കൊത്തളമായി ഒരുകാലത്തു വിളങ്ങിയ ഈ സിംഗപ്പൂരിൽവച്ചാണു് നാം ഈ സേനയെ സംഘടിപ്പിച്ചിരിക്കുന്നതു്. ഈ സേനയാണു് ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ പിടിയിൽനിന്നു് ഇൻഡ്യയെ മോചിപ്പിക്കാൻ പോകുന്നതും.

സഖാക്കളേ! വീരന്മാരേ! നിങ്ങളുടെ യുദ്ധഘോഷം 'ദില്ലി ചലോ' എന്നുള്ള വീരമന്ത്രമാണു്. ഈ കഠിനമായ ലക്ഷ്യത്തിന്റെ പ്രാപ്തിയെ നമ്മിൽ എത്ര പേർ കാണാൻ പോകുന്നു എന്നു് എനിക്കു നിശ്ചയമില്ല; ഇതിൽ എത്ര പേർ ജീവിച്ചിരിക്കുമെന്നും എനിക്കറിഞ്ഞുകൂടാ. എന്നാൽ ഒടുവിൽ നമ്മുടെ ലക്ഷ്യത്തിൽ നാം എത്തിച്ചേരുമെന്നുള്ളതിൽ എനിക്കു് സന്ദേഹമേ ഇല്ല. ഈ സൈന്യത്തിൽ ബാക്കി ഒരാളെങ്കിലും ഇരിക്കുംവരെ

നമ്മുടെ ലക്ഷ്യത്തിനു വിജയസിദ്ധിക്കു സംഭാവ്യതയു ണ്ടെന്ന് എനിക്കറിയാം.

ഇൻഡ്യയുടെ ദേശാഭിമാനം ഇന്ന് നിങ്ങളുടെ കൈയിൽ ഇരിക്കുന്നു. ഭാരതഭൂമിയുടെ ആശകളുടെയും അഭിലാഷങ്ങളുടേയും അവതാരമൂർത്തികളായി ഇന്നു നിങ്ങൾ വിളങ്ങുന്നു. അതിനാൽ നിങ്ങളുടെ ദേശക്കാർ നിങ്ങളെ വാഴ്ത്തുന്നതാണെന്നും, പിൽക്കാലസന്തതികൾ നിങ്ങളെ വിചാരിച്ച് അഭിമാനം കൊള്ളുമാറും നിങ്ങൾ പെരുമാറുവിൻ .... സുഖത്തിലും ദുഃഖ ത്തിലും, മഴയിലും വെയിലിലും, തോല്‌വിയിലും ജയ ത്തിലും ഞാൻ നിങ്ങളോടുകൂടി ഉണ്ടായിരിക്കും എന്നുള്ള താണ് എന്റെ പ്രമാണമെന്ന് ഉറച്ചുകൊള്ളുവിൻ. ഇപ്പോൾ വീരന്മാർ വീരരായി വിളങ്ങുന്ന നിങ്ങൾക്ക് പശിയേയും കഷ്ടാനുഭൂതികളേയും മാത്രമേ നൽകുവാൻ എനിക്കു കഴിവുള്ളൂ. അതുകൊണ്ട് നിങ്ങൾ മനസ്സു മടിക്കയില്ലെന്നാണ് എന്റെ വിശ്വാസം—എന്തുകൊ ണ്ടെന്നാൽ ഇൻഡ്യൻസ്വാതന്ത്ര്യത്തിനു വേണ്ടിയുള്ള പുണ്യസമരത്തിനാണ് നാം പുറപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു്.''

6-ാംതീയതി ജനറൽ ടോജോവിനാം നേതാജി സുഭാഷിനും, ഇന്ത്യൻസേനയും ജപ്പാൻസേനയും സൈ നികമര്യാദ നടത്തി. അല്പകാലത്തിനുള്ളിൽ ഇൻഡ്യാ ലീഗിനു വന്ന മാററം നോക്കുക. അതു് ജപ്പാൻഗവൺമെ ണ്ടിന്റെ ആദരവിനു പാത്രമായി; ആയിരക്കണക്കിനു് അതിൽ ആളുകൾ ചേരാനും തുടങ്ങി.

9-ാംതീയതി പടാങ്ങ് എന്ന സ്ഥലത്തു വച്ചു നട ന്ന മഹായോഗത്തിൽ ലക്ഷത്തിൽപരം ഇന്ത്യാക്കാർ

കൂടിയിരുന്നു. അവിടെ വെച്ച് നേതാജി ഇപ്രകാരം പ്രസംഗിച്ചു:—

"ആപത്തും യാതനകളും നിറഞ്ഞ ഒരു പ്രയാണത്തിനായി ഞാൻ എൻെറ വീടിനേയും ദേശത്തേയും വിട്ട് വെളിയിൽ ഇറങ്ങി എന്ന് നിങ്ങളോടു പറയേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഇൻഡ്യയിൽനിന്ന്—ബ്രിട്ടീഷുപിടിയിൽ നിന്ന്—എങ്ങനെയും തപ്പിച്ചുപിഴയ്ക്കണമെന്ന് വിചാരമുദിച്ച അവസരത്തിൽ ഞാൻ ഒരു കാരാഗൃഹത്തിലാണിരുന്നത്. ഈ ജീവിതകാലത്തിൽ ഞാൻ ഇതുവരെ 11 പ്രാവശ്യം കാരാഗൃഹത്തിൽ പോയിട്ടുണ്ട്. ദീർഘകാലം അവിടെത്തന്നെയാണു കഴിച്ചുകൂട്ടിയതും. അതിനാൽ കാരാഗൃഹവാസം എനിക്കു കഷ്ടമായിത്തോന്നിയിട്ടില്ല. അതിൽ എനിക്കു പുതുമയും ഇല്ല. അവിടെ തുടർന്നിരിക്കാൻ എനിക്കു കഴിയും; എന്നാൽ ഇൻഡ്യൻസ്വാതന്ത്ര്യപ്രശ്നം വെളിയിൽ ഇറങ്ങുവാൻ എന്നെ പ്രേരിപ്പിച്ചു. ഇതിൽ വന്നുകൂടാവുന്ന ആപത്തുകളെ എല്ലാം ഞാൻ തുച്ഛമായി ഗണിച്ചു. മരണഭീതി നിറഞ്ഞ ഈ യാത്ര ചെയ്യുന്നതിനുള്ള മനോബലവും ശരീരശക്തിയും ഉണ്ടോ എന്ന് പ്രാർത്ഥനയിലും ധ്യാനത്തിലും മൂന്നു മാസത്തോളം മുഴുകിയിരുന്ന് ഞാൻ പരിശോധിച്ചു നോക്കി.

ഇൻഡ്യയിൽനിന്നു വെളിയിൽ പോകണമെങ്കിൽ ആദ്യമായി കാരാഗൃഹത്തിനു പുറത്തു വരേണ്ടിയിരുന്നു. അതിനാൽ മോചനം സിദ്ധിക്കുംവരെ ഉപവസിക്കാൻ ഞാൻ തീർച്ചപ്പെടുത്തി. ഉപവാസംവഴിക്ക് ഇൻ

ഡ്യയിലാകട്ടെ, അയർലണ്ടിലാകട്ടെ ആക്കും ബ്രിട്ടീഷ് മനോഭാവം മാററാൻ കഴിഞ്ഞിട്ടില്ല. ഗവണ്മെൻറിൻെറ മേൽ നിർബന്ധം പ്രയോഗിപ്പാനായി മാക്സൈ്വനിയും ജതീന്ദ്രദാസ്സും ഉപവാസം അനുഷ്ഠിച്ച് മരണം പ്രാപിച്ചിട്ടുള്ളതു് എനിക്ക് അറിയാമായിരുന്നു. എന്നിട്ടും ചരിത്രപ്രധാനമായ ആ ഒരു കർമ്മം ചെയ്യാൻ തന്നെ ഞാൻ ഉറച്ചു. അങ്ങിനെ ഉപവാസം ഇരിപ്പാൻ തുടങ്ങി. ഒൻപതു ദിവസങ്ങൾക്കുള്ളിൽ സക്കാർ അപ്രതീക്ഷിതമായ വിധത്തിൽ ഭയപാരവശ്യം പൂണ്ടു് എന്നെ മോചിപ്പിച്ചു. ഒന്നു രണ്ടു മാസങ്ങൾ കഴിഞ്ഞു് എന്നെ വീണ്ടും ബന്ധിക്കാമെന്നായിരുന്നു അവരുടെ മനോഭാവം. അതു സാധിക്കുംമുമ്പേ ഞാൻ തപ്പിപ്പിഴച്ചു സ്വാതന്ത്ര്യം നേടി.........

1921-ൽ സർവ്വകലാശാല വിട്ടതു മുതല്ക്കു് സ്വാതന്ത്ര്യയത്നത്തിൽ ഞാൻ ഏർപ്പെട്ടിരിക്കുന്നതു നിങ്ങൾക്കറിയാമല്ലോ. കഴിഞ്ഞ 20 വഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഞാൻ എല്ലാ നിസ്സഹകരണപ്രക്ഷോഭണങ്ങളിലും പങ്കെടുത്തു കാരാഗ്രഹവാസം വരിച്ചിരുന്നു. ഇനി ഇന്ത്യയിൽ ഇരുന്നു പോരാടിയാൽ മാത്രം പോര; ബാഹ്യലോകത്തിൻെറ സഹായവും വേണ്ടതാണെന്നു് എനിക്ക് ഒടുവിൽ തോന്നി.

ഇന്ത്യൻജനത ഇൻഡ്യയിലിരുന്നുകൊണ്ടു പോരാടുന്നതിനു് വെളിയിൽനിന്നുകൂടി സൈനികസഹായം വേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. കിഴക്കൻപ്രദേശങ്ങളിൽ താമസിക്കുന്ന നാം അതാണു് ഇപ്പോൾ ചെയ്യാൻ പോകുന്നതു്. ഇന്ത്യയിലുള്ള ബ്രിട്ടീഷ്സേനയെ അവിടെനിന്നും നാം തുരത്താൻ പോകുന്നു......"

മൂന്നുലക്ഷം ഭടന്മാരേയും മൂന്നുകോടി ഡാളറും പൌരസ്ത്യദേശത്തുനിന്നു സമ്പാദിക്കണമെന്നും, മരണത്തെപ്പോലും കൈവരിക്കാൻ തയാറുള്ള സ്ത്രീജനങ്ങളെ ചേർത്തു് ഒരു വനിതാസേനയും രൂപവൽക്കരിക്കേണ്ടതാണെന്നും ആ യോഗത്തിൽ പ്രസംഗിച്ചു.

ഒരു ലക്ഷത്തിൽപരം ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നു. പെട്ടെന്നു മഴ തുടങ്ങി. അതുകണ്ടു് അദ്ദേഹം പറഞ്ഞു:—

“നിങ്ങൾ ഇരിപ്പിടത്തിൽനിന്നു് ഇളകാതെ ഇരിക്കുവിൻ! ഈ മഴ നമ്മെ വിരട്ടിയോടിച്ചാൽ, അടുത്തു വരുന്ന പോരിനെ നാം എങ്ങിനെ എതിരിടും?”

എല്ലാവരും നിശ്ശബ്ദം ഇരുന്നു. ചെറുപൈതങ്ങൾ പോലും അനങ്ങിയില്ല.

ആഗസ്റ്റ് 25-ാംതീയതി ഇന്ത്യൻദേശീയസേനയുടെ സർവ്വാധിപത്യം അംഗീകരിച്ചു് അതിനെ അഭിസംബോധന ചെയ്തുകൊണ്ടു് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രസംഗിച്ചു:—

“അജാദ്ഹിന്ദ്ഫൌജി (സ്വാതന്ത്ര്യസേന)ന്റെ നന്മയെ ഉദ്ദേശിച്ചു്—ഇന്ത്യയുടെ സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിയെ ലക്ഷീകരിച്ചു്—ഞാൻ ഈ സേനയുടെ ആധിപത്യത്തെ ഇന്നുമുതൽക്കു കയ്യേൽക്കുന്നു. ഇതു് എനിക്കു് ആനന്ദവും അഭിമാനവും നല്കുന്നു. ഇന്ത്യയെ മോചിപ്പിക്കുന്നതിനുള്ള ഇന്ത്യൻസേനയുടെ അധിപതി എന്ന സ്ഥാനം ലഭിക്കുന്നതു് ചില്ലറ കാര്യമൊന്നുമല്ലെന്നു ഞാൻ വിചാരിക്കുന്നു.

ഇപ്പോൾ ഞാൻ "38 കോടി ഭാരതസന്താനങ്ങളുടെ ദാസനാണെന്നു സ്വയം കരുതുന്നു. ആ മുപ്പത്തിഎട്ടുകോടി ജനങ്ങളും സുഖമായി ജീവിക്കുമാറും, ഓരോ ഭാരതീയനും എന്നെ വിശ്വസിക്കുമാറും, ഞാൻ സേവനമനുഷ്ഠിക്കുമെന്നു് ഉറപ്പുപറഞ്ഞുകൊള്ളട്ടേ.

നമ്മുടെ പോരാട്ടം സുകരമൊന്നുമല്ല. വലിയ കഷ്ടപ്പാടുകളും ദീർഘകാലത്തെ പോരാട്ടവും നാം പ്രതീക്ഷിക്കുന്നു. ലോകത്തിലെ ജനസംഖ്യയിൽ അഞ്ചിലൊന്നു വരുന്ന ഇൻഡ്യാക്കാർക്കും സ്വതന്ത്രമായി ജീവിക്കുന്നതിനുള്ള അർഹതയുണ്ടു്. അവർ സ്വാതന്ത്ര്യാപലബ്ധിക്കായി ഏതുമാതിരി കഷ്ടങ്ങളും അനുഭവിക്കുവാൻ തയ്യാറായിരിക്കുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യം എന്ന ജന്മാവകാശത്തെ നമ്മിൽനിന്നു വേർപെടുത്താൻ ഒരു ശക്തിക്കും ഇനി കഴിവില്ല......

'ദില്ലീ ചലോ' എന്നുള്ളതാണു് നമ്മുടെ താരകമന്ത്രം. പുതുദില്ലിയിലെ വൈസ്രോയിമന്ദിരത്തിൽ നമ്മുടെ ദേശീയ ത്രിവർണ്ണപതാക പാറുംവരെയ്ക്കു് നമുക്കു പോരാട്ടം നടത്താം. ലാല്ഖില്ലാ (ചെങ്കോട്ട)യിലുള്ള നമ്മുടെ ദേശീയസൈന്യത്തിന്റെ അണിവകുപ്പിനെ നമുക്കു നയിച്ചു നോക്കാം.....

25-ാംതീയതി സിംഗപ്പൂരു്, കോലാലംപൂരു്, സെ ലാട്ടർ മുതലായ സ്ഥലങ്ങളിലെല്ലാം സൈനികശേഖരം ആരംഭിച്ചു; ഓരോ സ്ഥലവും നേതാജി സന്ദർശിച്ചു പരിശോധനയും നടത്തി.

28-ാംതീയതി, അദ്ദേഹം ഒടുവിലത്തെ മുകിലസമ്രാട്ടായിരുന്ന—1857-ൽ സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനുവേണ്ടി അവസാനയുദ്ധം നടത്തിയ—ബഹദൂർ ഷാവിന്റെ ശവകുടീരം സന്ദർശിച്ചു. അദ്ദേഹത്തോടൊപ്പം നിരവധി ആളുകൾ റംഗൂണിൽ കൂടിയിരുന്നു. അവരോട് അദ്ദേഹം പ്രസംഗിച്ചു:—

“ഇന്ത്യയുടെ അവസാന ചക്രവർത്തിയുടെ ശവകുടീരം ബർമ്മയിലും, ബർമ്മയുടെ അന്ത്യരാജാവിന്റെ സമാധിസ്ഥലം ഇൻഡ്യയിലും ഇരിക്കുന്നതു” വളരെ വിചിത്രമായിരിക്കുന്നു.

ഈ പുണ്യസമാധിസ്ഥലത്തിനു മുമ്പിൽ—ചക്രവർത്തികൾക്കു ചക്രവർത്തിയായും വീരന്മാർക്കു വീരനായും വാണ ആ രണശൂരന്റെ മുമ്പിൽ—നിന്നുകൊണ്ട് നമുക്ക് നമ്മുടെ ദൃഢനിശ്ചയത്തെ ഉറപ്പിച്ചു പറയാം. ഇൻഡ്യയുടെ മോചനത്തിനു വേണ്ടി, ദൃഢസങ്കല്പപൂർവം ഈ യുദ്ധത്തെ നടത്തിക്കൊണ്ടു പോകുമെന്നു ശപഥം ചെയ്യാം. ഇടയ്ക്കു് എന്തെല്ലാം കഷ്ടപ്പാടുകൾ നേരിട്ടാലും—എന്തെല്ലാം നഷ്ടങ്ങൾ അനുഭവിച്ചാലും—എത്ര ത്യാഗങ്ങൾ അനുഷ്ഠിക്കേണ്ടി വന്നാലും—അതിലൊന്നും നാം ക്രുസ്സുകയോ ദുഃഖിക്കയോ ചെയ്കയില്ല. ഇൻഡ്യയ്ക്കും ബർമ്മയ്ക്കും പൊതുശത്രുവായിരിക്കുന്നവരെ അടിച്ചു വീഴ്ത്തുംവരെ നാം യുദ്ധം ചെയ്യും.........”

“ഇൻഡ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യവീരഭടന്മാരുടെ ഹൃദയത്തിൽ വിശ്വാസത്തിന്റെ കണികയുള്ളിടത്തോളം കാലം ഇൻഡ്യൻഖഡ്ഗം ലണ്ടന്റെ ഹൃദയത്തെ പിളർന്നു

കൊണ്ടേ ഇരിക്കും." ജപ്പാൻകാർ യുദ്ധത്തിൽ തടവുകാരായി പിടിക്കപ്പെട്ടത്ത ഇൻഡ്യൻ സൈനികരിൽപ്പെട്ട് നിരവധി ആളുകൾ ഐ. എൻ. ഏ-യിൽ ചേൎന്നു. അവരെ ചേൎക്കുന്ന വിഷയത്തിൽ യാതൊരുവിധത്തിലുള്ള ബലപ്രയോഗവും പാടില്ലെന്ന് നേതാജി നിഷ്കൎഷിച്ചിരുന്നതിനാൽ സ്വേച്ഛയാ ചേൎന്നവരായിരുന്നു എല്ലാപേരും. തീവ്രമായ ദേശഭക്തിയാൽ പ്രേരിതരും ത്യാഗസന്നദ്ധരും അല്ലാത്തവർ ഈ സൈന്യത്തിൽ ചേൎന്നാൽ അതുകൊണ്ട് ബലഹാനിയേ സംഭവിക്കു എന്ന് നേതാജിക്ക് അറിയാമായിരുന്നു.

അക്ടോബർ രണ്ടാം തീയതി വന്നുചേൎന്നു—മഹാത്മാഗാന്ധിയുടെ തിരുനാൾ—അതിനെ ആൎക്കു മറക്കാൻ കഴിയും? വിശേഷിച്ച് വിദൂരദേശങ്ങളിൽ അധിവസിക്കുന്ന ഭാരതീയൎക്ക്!

സിംഗപ്പൂരിലും മലയായിലും ഉള്ള ഓരോ ദേശത്തിലെന്നല്ല ഓരോവീട്ടിലും ദേശീയക്കൊടി പാറി; എല്ലാവരും മഹാത്മജിക്ക് ആയുരാരോഗ്യങ്ങൾ ആശംസിച്ചു സിംഗപ്പൂരിൽ ബഹുസഹസ്രം ജനങ്ങൾ ഗാന്ധിജിയുടെ പടം അലങ്കരിച്ചു മുൻനടത്തിക്കൊണ്ടും, ദേശീയഗാനങ്ങൾ പാടിത്തകൎത്തുകൊണ്ടും, ജയജയാരവങ്ങൾ പുറപ്പെടുവിച്ചുകൊണ്ടും ഒരു നഗരപ്രദക്ഷിണം നടത്തി. അന്നേദിവസം ബാങ്ക്കാക്ക്റേഡിയോവഴി നേതാജി പ്രക്ഷേപണംചെയ്ത പ്രസംഗത്തിൽ ഇപ്രകാരം പറഞ്ഞിരുന്നു:—

"ഇൻഡ്യയ്ക്കു മഹാത്മാഗാന്ധി ചെയ്തിട്ടുള്ള സേവനം ചരിത്രത്തിൽ അപ്രതിമമായി വിളങ്ങുന്നു. ഇന്ത്യൻ

ദേശീയസമരചരിത്രത്തിൽ മഹാത്മജിയോടു സാദൃശ്യപ്പെടുത്താനായി മററാരെയും കാണുന്നില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ സേവനത്തെ, ഭാരതീയർ സ്വർണ്ണലിപികളിൽ എഴുതി എന്നെന്നേക്കും സൂക്ഷിക്കുമെന്നുള്ളതു നിശ്ചയമാണു്.

ഇൻഡ്യാചരിത്രത്തിൽ മഹാത്മജി എത്ര ഉന്നതമായ സ്ഥാനമാണു വഹിക്കുന്നതെന്നു് അറിയണമെന്നുണ്ടെങ്കിൽ ചരിത്രത്തെ അല്പം ആരാഞ്ഞു നോക്കുകതന്നെ വേണം. ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇൻഡ്യയെ പിടിച്ചടക്കിയ സമയത്തു് ഐശ്വര്യം സുഭിക്ഷം കളിയാടിയിരുന്നു; തേനും പാലും പ്രവഹിച്ചിരുന്ന ഇൻഡ്യയുടെ ഈ സുഭിക്ഷമായിരുന്ന പശിയാൽ തളർന്നിരുന്ന ആംഗ്ലേയരുടെ കണ്ണുകളെ കവർന്നു്. കടൽ കടന്നുവന്ന വെള്ളക്കാരുടെ ദൃഷ്ടി ഭാരതഭൂമിയിൽ പതിച്ചു. അതിൻെറ ഫലമായിട്ടാണു് നാം രാഷ്ട്രീയമായി അടിമകളും സാമ്പത്തികമായി ദൂഷിതരും ആയിത്തീർന്നതു്. അതേ സമയത്തുതന്നെ ദാരിദ്ര്യത്തിൽ ഉഴന്നിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇൻഡ്യാസമ്പത്തിനെ കവർന്നുകൊണ്ടു് തടിച്ചുകൊഴുത്തു ബലിഷ്ഠരുമായി. ....ഇനി രാഷ്ട്രീയമോക്ഷം ഒന്നുകൊണ്ടേ നമ്മുടെ നില ശോഭനമായിത്തീരൂ എന്നു് ഭാരതീയർ കണ്ടറിഞ്ഞു.

ഇൻഡ്യയെ ബ്രിട്ടീഷുകാർ എങ്ങനെ അടിമപ്പെടുത്തി എന്നുള്ളതു നോക്കേണ്ട കാര്യമാണു്. അവർ ഇൻഡ്യാക്കാരെ എല്ലാം ഏകകാലത്തിൽ പോരാടി കീഴടക്കിയതല്ല. ഒരേ കാലത്തിൽ ഇൻഡ്യ അടക്കി വാഴണമെന്നു് അവർ വിചാരിച്ചിരുന്നുമില്ല. അല്പാല്പമായി നമ്മെ

അടിമപ്പെടുത്തി വാഴുന്നതിനായിരുന്നു അവരുടെ ശ്രമം. അതിനു വേണ്ടി ഏഴുകോഴുകളെല്ലാം അവർ ആദ്യകാലത്തു പ്രയോഗിച്ചുവന്നു. പിന്നീടാണു് ബലപ്രയോഗം ആരംഭിച്ചതു്.

വംഗകിരീടം കൊടുക്കാമെന്നുപറഞ്ഞു് മീർജാഫറെ വശീകരിച്ചതുതന്നെ അതിനു മതിയായ തെളിവാണു്. സൂരജ്-ഉദ്-ദൗല എന്ന മഹമ്മദീയരാജാവിനെ, മഹമ്മദീയനായ സ്വന്തം സേനാപതി ഒറ്റിക്കൊടുത്തു. അതിനു കാരണം ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ കൈക്കൂലിപ്രയോഗമല്ലാതെ മറെറന്തു്? ഇതുപോലെ എത്ര എത്ര സംഭവങ്ങൾ ഉണ്ടായിരിക്കുന്നു!

ഇൻഡ്യയിൽ നടന്ന ഈ സംഭവത്തിൽനിന്നു് ഒരു സംഗതി നമുക്കു മനസ്സിലാക്കാം. അതായതു് ഏതു കാര്യമായിരുന്നാലും നാം അപ്പൊഴപ്പോൾ, ഉടനടി, ഇറങ്ങി പുറപ്പെടാതിരുന്നാൽ—ദ്രോഹത്തേയും വഞ്ചനയേയും ആരംഭത്തിലേ തടയാതെ വിട്ടാൽ—ലോകത്തിൽ ഒരു നാട്ടിനും സ്വാതന്ത്ര്യം പരിപാലിച്ചുകൊണ്ടു പോകാൻ സാധിക്കയില്ല.

വംഗരാജ്യത്തു് മുടിചൂടിക്കൊണ്ടിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ നാരായവേരു് അപ്പോഴേ അറുത്തുകളയാമായിരുന്നു. തെക്കു് ടിപ്പുസുൽത്താനും, മദ്ധ്യേന്ത്യയിൽ മഹാരാഷ്ട്രന്മാരും, വടക്കു് സിക്കുകാരും തമ്മിൽത്തല്ലാതെ യോജിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ അക്കാര്യം സാധിച്ചേനേ! ഭാഗ്യദോഷത്താൽ അതു സംഭവിച്ചില്ല. ഈ അനൈക്യം ബ്രിട്ടീഷുകാർക്കു വളരെ സൌകര്യപ്രദമായിത്തീന്നു; ഓരോ പക്കതി

യായി പിടിച്ചെടുക്കുന്നതിന് അവർക്കു സാഹായ്യകമായ് ഭവിച്ചു.

ഈ ദുഃഖജനകമായ സംഭവങ്ങളിൽ നിന്നു നമുക്ക് ഒരു പാഠം പഠിക്കാം—അതായത് ഇൻഡ്യൻജനത ശത്രുക്കൾക്ക് എതിരെ ഒരു ഐക്യനിര സൃഷ്ടിച്ചാലല്ലാതെ, നമുക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭ്യമല്ലെന്നുള്ളതാണ് ആ പാഠം; അഥവാ സ്വാതന്ത്ര്യം ലഭിച്ചാലും, അതിനെ ദീർഘകാലം വച്ചുകൊണ്ടിരിക്കാൻ സാധിക്കയേ ഇല്ല.

ബ്രിട്ടീഷുകാരുടെ 'വിഭജിച്ചു ഭരിക്ക' എന്ന നയത്തെ ശരിയായി ധരിക്കുന്നതിന് ഭാരതീയർക്കു വളരെക്കാലം വേണ്ടിവന്നു. ഒടുവിൽ 1857-ൽ, അവരുടെ നേത്രങ്ങൾ തുറന്നു. അവർ ഏകമുഖമായി നിന്ന് ബ്രിട്ടീഷുകാരെ എതിർത്തു. ആ പോരാട്ടത്തെ ബ്രിട്ടീഷുകാർ ചരിത്രത്തിൽ 'ശിപായിലഹള'യായി ചിത്രീകരിച്ചിരിക്കുന്നു. നാമോ? അതിനെ ആദ്യത്തെ സ്വാതന്ത്ര്യപ്പോരായും ഗണിക്കുന്നു. ആ പോരാട്ടം വിജയം കാണാതെ പരാജയത്തിൽ അവസാനിച്ചു. അതിന് ഇരുകാരണങ്ങളേ പറയാനുള്ളു. ഒന്നാമതായി ഇൻഡ്യ മുഴുവനും ഈ പോരാട്ടത്തിന് ഇറങ്ങിയില്ല. രണ്ടാമതായി നമ്മുടെ സമരതന്ത്രം ശത്രുക്കളുടേതിൽ നിന്നു വളരെ മോശമായിരുന്നു. 18-ം 19-ം നൂറ്റാണ്ടുകളിൽ യുദ്ധമുറകളെ സംബന്ധിച്ച് യൂറോപ്പ് ബഹുദൂരം പുരോഗമിച്ചിരുന്നു. ആ പുരോഗതി ഇൻഡ്യൻ ഭടന്മാർ കണ്ടിട്ടുപോലുമുണ്ടായിരുന്നില്ല. യുദ്ധം ആരംഭിച്ചപ്പോൾ ഇൻഡ്യൻ സേനാപതികൾ വെറും ചോഴകളായിവർത്തിച്ചു. അതിൽനിന്നു നമുക്കു വേറൊന്നുകൂടി പഠിക്കാം.

അതായതു് ലോകത്തിലെ മററു നാടുകൾ മുന്നോട്ടു പോകുകയും അവയോടൊപ്പം മുന്നോട്ടു പോകുമ്പോൾ ഇൻഡ്യയും ആ പുരോഗതി കണ്ടു് മനസ്സിലാക്കുകയും അവയോടൊപ്പം പുരോഗമിക്കയും ചെയ്യു മതിയാവൂ എന്നും പിന്നിൽ തങ്ങിക്കൂടെന്നും നാം ഇതിൽനിന്നു ഗ്രഹിക്കുന്നു.

1857-ാമാണ്ടത്തെ സ്വാതന്ത്ര്യസമരത്തിനുശേഷം ബ്രിട്ടീഷുകാർ ഇൻഡ്യാക്കാരെ നിരായുധരാക്കി. അതിനു ഭാരതീയർ വശപ്പെട്ടതുതന്നെ അബദ്ധമായിപ്പോയി. തങ്ങൾ നിരായുധപാണികളായിരിക്കയില്ലെന്നു് ഇൻഡ്യാക്കാർ നിർബന്ധം പിടിച്ചിരുന്നെങ്കിൽ, ബ്രിട്ടീഷുകാരെ തോല്പിക്കുന്നതിനു് അചിരേണ മറെറാരു സന്ദർഭം ലഭിക്കുമായിരുന്നു. നിരായുധരായി ഭവിച്ച ഇൻഡ്യാക്കാർ രാഷ്ട്രീയദാസ്യം വഹിച്ചും ആത്മവിശ്വാസം നശിച്ചും മുപ്പതുകൊല്ലത്തോളം ചുമ്മാ ഇരുന്നു. ഒടുവിൽ അതായതു് 1885-ാമാണ്ടു് ഇൻഡ്യയിൽ ദേശീയകാൺഗ്രസ് ഉദയം ചെയ്തു. തദ്വാരാ ഒരു രാഷ്ട്രീയാദർശവും നാട്ടുകാർക്കു ലഭിച്ചു.

പ്രാരംഭത്തിൽ കാൺഗ്രസ് നേതാക്കന്മാരെല്ലാം മിതവാദികളായിരുന്നു. സ്വാതന്ത്ര്യം ആവശ്യപ്പെടാൻ അവർക്കു വലിയ പേടി തോന്നി. എന്നാൽ ഇരുപതുവർഷങ്ങൾക്കുള്ളിൽ ഒരു പുതിയ ഉണർച്ച കാൺഗ്രസ്സിനുണ്ടായി. എന്തുകൊണ്ടെന്നാൽ അതിനുള്ളിൽ നാം അരവിന്ദഘോഷിനെപ്പോലുള്ള നേതാക്കന്മാരെ അക്കാലത്തു് കാണുകയുണ്ടായല്ലോ. അതിനോടുകൂടി ഇന്ത്യയ്ക്കു പരിപൂർണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യം വേണമെന്നു് അവർ ഗർജ്ജിക്കുന്നതും

കേട്ടു. സ്വാതന്ത്ര്യപ്രാപ്തിക്കായി തീവ്രവാദികൾ അവലംബിച്ച മുറകളെയും നാം അന്നാണ് ആദ്യമായി കണ്ടത്.

വംഗദേശവിഭജനകാലത്ത് ബ്രിട്ടീഷുകാർക്ക് എതിർനടപടി എന്നോണം ബ്രിട്ടീഷ് സാമാനബഹിഷ്കരണയത്നം നടന്നു. ആ ബഹിഷ്കരണപ്രക്ഷോഭണം അചിരേണ ഇൻഡ്യ മുഴുവനും വ്യാപിക്കുമാറായി. പ്രസ്തുത സാമ്പത്തിക ബഹിഷ്കരണത്തോടൊപ്പം ഇൻഡ്യൻയുവാക്കന്മാർ തുപ്പാക്കികളും തീക്കുണ്ടുകളും പ്രയോഗിക്കാനും ആരംഭിച്ചു. പാരീസ്സിൽ ചെന്ന് രഹസ്യമുദ്രിതലേഖകൾ പഠിച്ചുകൊണ്ടുവരാനായി ഇൻഡ്യൻബാലന്മാർ നിയോഗിക്കപ്പെട്ടു. റഷ്യയും അയർലണ്ടും അവലംബിച്ച മുറകൾ പഠിച്ചുകൊണ്ടുവരുന്നതിനായും ആളുകൾ നിയുക്തരായി.

ആദ്യത്തെ മഹായുദ്ധകാലത്ത് ബ്രിട്ടീഷ് രാജ്യതന്ത്രജ്ഞന്മാർ പറഞ്ഞ വ്യാജമൊഴികളെ ഇന്ത്യൻനേതാക്കന്മാർ വിശ്വസിച്ചു. തൽഫലമായി ഇൻഡ്യയിൽനിന്ന് ധാരാളം പണവും ആളുകളും അയയ്ക്കപ്പെട്ടു......... എന്നാൽ അതേ സമയത്തു തന്നെ ഇൻഡ്യയിൽ ഒരു പ്രക്ഷോഭണവും സമാരംഭിച്ചിരുന്നു. ദൌർഭാഗ്യവശാൽ അതു പരാജയപ്പെട്ടു. യുദ്ധം അവസാനിച്ച ഉടനേ ബ്രിട്ടീഷ് മന്ത്രിമാർ ചെയ്തിരുന്ന വാഗ്ദാനത്തെ വിശ്വസിച്ച് നമ്മുടെ നേതാക്കന്മാർ സ്വാതന്ത്ര്യം ആവശ്യപ്പെട്ടു. അതിന് എന്തു മറുപടിയാണു ലഭിച്ചതെന്ന് അറിയാമോ? ഇൻഡ്യാക്കാർക്ക് അല്പസ്വല്പമായി ശേഷിച്ചിരുന്ന സ്വാതന്ത്ര്യംപോലും നശിപ്പിക്കുന്ന റൌലത്ആക്ട് അവർ നടപ്പിൽ വരുത്തി. ആ ചട്ടങ്ങൾക്കു

ഭീകരനിയമങ്ങൾ എന്നാണു പേര്. ഇൻഡ്യാക്കാർ ആ നിയമങ്ങളെ എതിർത്തതിനോടുകൂടി ജലിയൻ വാലാബാഗിലെ കൂട്ടക്കൊല നടന്നു. യുദ്ധകാലത്ത് ഇൻഡ്യ ചെയ്ത സഹായങ്ങൾക്കു ലഭിച്ച പ്രതിഫലങ്ങൾ രണ്ടാണ്—റൌലററ് ചട്ടവും ജലിയൻവാലാ കൂട്ടക്കൊലയും.

ഇൻഡ്യാക്കാരുടെ ആശയെല്ലാം തകർന്നടിഞ്ഞു. അവരുടെ സാമ്പത്തികബഹിഷ്കരണവും ഭീകരപ്രവർത്തനങ്ങളും ഒക്കെ പരാജയപ്പെട്ടു. സ്വാതന്ത്ര്യം കിട്ടുകയേ ഇല്ല എന്ന നൈരാശ്യം എല്ലാവരിലും തല പൊക്കിത്തുടങ്ങി. ആ സമയത്താണ് മഹാത്മാഗാന്ധി രാഷ്ട്രീയരംഗത്ത് ആവിർഭവിച്ചത്. അപ്പോഴേ തന്നെ അദ്ദേഹം തൻെറ പുതുമയേറിയ നിയമലംഘനായുധം പ്രയോഗിക്കാനും ആരംഭിച്ചു. ഈശ്വരൻ മനസ്സലിഞ്ഞു് ഭാരതീയക്ക് സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേക്കുള്ള നേർവഴി കാണിച്ചുകൊടുപ്പാനായി അദ്ദേഹത്തിനെ അയച്ചതുപോലെ തോന്നി. ഉടൻതന്നെ ഭാരതീയരഖിലരും മഹാത്മജിയുടെ കൊടിക്കീഴിൽ അണിനിരന്നു. ഇൻഡ്യയും രക്ഷപ്പെട്ടു. ഭാരതീയരുടെ മുഖങ്ങളിൽ ഒരു പ്രകാശവും, ഹൃദയങ്ങളിൽ ഒരു ദൃഢസങ്കല്പവും ഉൽപാദിതമായി. വിജയം കണ്ടേ ഇനി വിടുകയുള്ളു എന്ന് ഇൻഡ്യ ദൃഢപ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു.

കഴിഞ്ഞ 20 വർഷമായിട്ട് മഹാത്മജി ഇൻഡ്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കായി പാടുപെട്ടുവരുന്നു. 1920-ൽ തൻെറ നവ്യായുധമായ സത്യാഗ്രഹവുമായി മഹാത്മജി രാഷ്ട്രീയരംഗത്തു പ്രവേശിക്കാതിരുന്നുവെങ്കിൽ, ഇൻഡ്യ മുൻ പറഞ്ഞ ദയനീയസ്ഥിതിയിൽത്തന്നെ ഇപ്പോഴും ഇരി

ക്കമായിരുന്നു എന്നു പറഞ്ഞാൽ അതിൽ അതിശയോക്തി ഇല്ല. ഇന്ത്യയുടെ ലക്ഷ്യപ്രാപ്തിക്കുവേണ്ടി അദ്ദേഹം ചെയ്തിട്ടുള്ള സേവനം മഹനീയമാണ്. അതിനു കിടയായി മറെറാന്നും ചരിത്രത്തിൽ ഞാൻ കാണുന്നില്ല. ഈമാതിരി പരിതഃസ്ഥിതികൾക്കിടയിൽപ്പെട്ടിരുന്നിട്ടും മഹാത്മാ ഗാന്ധി തന്റെ ജീവിതകാലത്തിൽ സാധിച്ചിട്ടുള്ളേടത്തോളം കാര്യങ്ങൾ വേറെ ഒരു മനുഷ്യനാലും സാധ്യമല്ലെന്നുള്ളതു് ആർക്കും മറക്കാവുന്നതല്ല. മഹാത്മജിയെപ്പോലെ ലോകത്തിൽ മററാരെങ്കിലും ജീവിച്ചിരുന്നു എന്നു പറയാമെങ്കിൽ, അതു് ഒരുപക്ഷെ മുസ്തഫാ കമാൽപ്പാഷയാണ്. കഴിഞ്ഞ മഹായുദ്ധത്തിൽ തോൽവി പററിയ തുർക്കിക്കു് പുതിയ ജീവൻ നൽകിയതു് മുസ്തഫാ കമാലായിരുന്നല്ലോ.

1920-ാം വർഷം മുതല്ക്കു് മഹാത്മാഗാന്ധിയിൽ നിന്നു് ഇൻഡ്യ രണ്ടുപാഠങ്ങൾ പഠിച്ചു. ഇവ രണ്ടും സ്വാതന്ത്ര്യോപലബ്ധിക്കു് അപരിത്യാജ്യങ്ങളുമാണ്. ഒന്നാമതായി ദേശത്തിനു അവശ്യമുണ്ടായിരിക്കേണ്ട ആത്മാഭിമാനം; രണ്ടാമതു് ആത്മവിശ്വാസം. ഈ രണ്ടു പാഠങ്ങളും ഭാരതീയർ പഠിച്ചതുകൊണ്ടാണ് ഇന്നു് അവരുടെ ഹൃദയങ്ങളിൽ സ്വാതന്ത്ര്യാഗ്നി എരിഞ്ഞുകൊണ്ടിരിക്കുന്നതു്. ഇന്നു് ഇൻഡ്യയിൽ സ്വാതന്ത്ര്യതൃഷ്ണ അങ്കുരിക്കാത്ത ഒരു ഗ്രാമം പോലും ഇല്ല. അതിനു കാരണം മഹാത്മജി തന്നെയാണ്. സ്വാതന്ത്ര്യലക്ഷ്യപ്രാപ്തിക്കുള്ള അവസാനപ്പോരാട്ടം തുടങ്ങിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു".

ഈ പ്രസംഗത്തിൽ നിന്നു് നേതാജിക്കേതന്മാർ ചില പാഠങ്ങൾ പഠിക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു. ഈ കഴിഞ്ഞ ആഗസ്റ്റ്

പതിനഞ്ചാംതീയതിയിലെ ആഘോഷത്തിന് മഹാത്മജിയുടെയോ നെഹ്റുവിൻേറയോ പടങ്ങൾ വയ്ക്കാതെ നേതാജിയുടെ പടം മാത്രം വച്ചു പൂജിച്ചവർ പലരുമുണ്ട്. അവരുടെ ദൃഷ്ടിയിൽ മഹാത്മജി ചെയ്തിട്ടുള്ള ത്യാഗങ്ങൾ ഒന്നും സാരമില്ല. നേതാജിക്ക് അദ്ദേഹത്തിനോടു തീരെ ബഹുമാനമുണ്ടായിരുന്നില്ലെന്നും അവർ തെററിദ്ധരിച്ചിരിക്കുന്നു. കാര്യ്യവശാൽ നേതാജി മഹാത്മജിയെ എതിർത്തിട്ടുണ്ട്. മററു നേതാക്കന്മാരും എതിർത്തിട്ടില്ലേ? ഗാന്ധിജി കാൺഗ്രസ്സിൽ നിന്നു മാറുന്നതാണ് അദ്ദേഹത്തിനും കാൺഗ്രസ്സിനും നല്ലതെന്നു പോലും സർദാർ പട്ടേൽ ഒരിക്കൽ തുറന്നു പ്രസ്താവിച്ചില്ലേ? അതുകൊണ്ട് മഹാത്മജി ഇൻഡ്യയ്ക്കുവേണ്ടി ചെയ്തിട്ടുള്ള നന്മകൾ മാഞ്ഞുപോകുമോ? ഇന്ന് അദ്ദേഹം ഏതു സ്ഥാനത്തിരിക്കുന്നു? റവറണ്ട് ഹോംസ് മദ്രാസിൽ വച്ച് ഈ ആഴ്ച നടന്ന പ്രസംഗത്തിൽ പറഞ്ഞിട്ടുള്ളത് എത്രയോ പരമാർത്ഥം! അദ്ദേഹം ഇന്ന് മഹത്വത്തിൻേറയും ജനസ്വാധീനതയുടേയും പരാകോടിയിൽ വർത്തിക്കുന്നു എന്നാണ് അദ്ദേഹം പ്രസ്താവിച്ചത്.

അക്ടോബർ 21-ാം തീയതി ഇൻഡ്യാചരിത്രത്തിൽ സ്വർണ്ണരേഖാങ്കിതമാകേണ്ട ഒരു സുദിനമാണ്. അന്നത്രേ നേതാജി സ്വതന്ത്ര താൽക്കാലികഗവൺമെൻറു സ്ഥാപിച്ചത്. ബഹുസഹസ്രം ഐ. എൻ. എ. ഭടന്മാരുടെ സൈനികാഭിവാദനം സ്വീകരിച്ചുകൊണ്ട് നേതാജി സഭയിൽ സൈനികവേഷത്തിൽ തന്നെ ഹാജരായി. നാലു പുറവും ത്രിവർണ്ണപതാകകൾ പാറിക്കൊ

ണ്ടിരുന്നു. താല്ക്കാലിക ഗവണ്മെണ്ടിൻെറ അധ്യക്ഷൻ എന്ന നിലയിൽ അദ്ദേഹം എന്നിവറ് ഇങ്ങനെ വിശ്വാസപ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു.

"ഇൻഡ്യയുടെ മുപ്പത്തിഎട്ടുകോടി ഇൻഡ്യാക്കാക്കും വേണ്ടി സ്വാതന്ത്ര്യസമ്പാദനാർത്ഥം നടത്തപ്പെടുന്ന ഈ പുണ്യസമരത്തെ, സുഭാഷ് ചന്ദ്രബോസായ ഞാൻ, എൻെറ അന്ത്യശ്വാസം നിലനില്ക്കുംവരെ നടത്തിക്കൊണ്ടിരിക്കുമെന്ന് ഈശ്വരനാമത്തിൽ സത്യപ്രതിജ്ഞ ചെയ്തുകൊള്ളുന്നു. ഇൻഡ്യയുടെ ഭൃത്യനായി മുപ്പത്തിഎട്ടുകോടി ഇൻഡ്യൻസഹോദരീസഹോദരന്മാരുടെ ക്ഷേമത്തിനു വേണ്ടി, ഞാൻ എൻെറ ദിനങ്ങളെ കഴിച്ചുകൂട്ടുമെന്ന് അറിവിച്ചു കൊള്ളട്ടേ ഇതാണ് എൻെറ പ്രധാന കർത്തവ്യം. സ്വാതന്ത്ര്യലബ്ധിക്കുശേഷവും, അതിനെ കാത്തുരക്ഷിക്കുന്നതിനായി ഞാൻ, എൻെറ ശരീരത്തിൽ ഒരു തുള്ളി രക്തം ശേഷിക്കുംവരെ, പോരാടാൻ തയ്യാറായിരിക്കുമെന്നും അറിവിച്ചുകൊള്ളുന്നു".

ഈ വിശ്വാസപ്രതിജ്ഞ വായിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കേ മൂന്നു പ്രാവശ്യം നിറുത്തേണ്ടതായി വന്നു; ഹൃദയത്തിൽ തിങ്ങിവിങ്ങിയിരുന്ന വികാരങ്ങൾ ആണ് അദ്ദേഹത്തിനെ തടഞ്ഞു നിറുത്തിയതു്.

സ്വതന്ത്രതാല്ക്കാലികഭരണകൂടത്തിലെ മററംഗങ്ങൾ ക്യാപ്റററൻ ലക്ഷ്മി, വനിതാമന്ത്രി എസ്. എ. അയ്യർ, ധനകാര്യമന്ത്രി ലഫ്: കേണൽ എ. സി. ചട്ടർജി, അർജീസ് അയിഷക്ക്, എൻ. സി. പന്തു്, ജെ. കെ. ഭോൺസലേ, ഗുൽചാർസിംഗ്, എം. ജേ. കിയാനി,

എ. ടി. ലോകനാഥൻ, ഈ. എൽ. കാദർ, ഷാനവാസ്, എ. എം. സാഹായ്, റാഷ്ബിഹാരിബോസ്, കരീംകിയാനി, ദേവനാഥദാസ്, സർദാർകിഷൻസിംഗ്, പി. എൻ. സക്കാർ ഇവരായിരുന്നു. അവരും വിശ്വാസപ്രതിജ്ഞ ചെയ്തു.

അടുത്ത ദിവസം ഝാൻസിറാണി സൈനികപരിശീലനനിലയം നേതാജി തന്നെ ഉൽഘാടനം ചെയ്തു. ഇൻഡ്യ ഒരു ഝാൻസിറാണിയെ മാത്രമല്ല ആയിരക്കണക്കിൽ ഝാൻസിറാണിമാരെ പ്രസവിക്കുമെന്ന് തദവസരത്തിൽ നേതാജി പ്രസംഗിച്ചു. വനിതാസേനയിൽ ബേഗം സലീം, മേജർ വഹാബ്ഖാൻെറ രജപുത്രിമാർ മുതലായ മുസ്ലീം വനിതകളും ഉൾപ്പെട്ടിരുന്നു. ഈ സേനയുടെ ആധിപത്യം വഹിച്ചതു് ക്യാപ്ടൻ ലക്ഷ്മി എന്നു നായർവനിതാരത്നമായിരുന്നു.

24-ാം തീയതി രാത്രി 12 അടിച്ച് അഞ്ചു മിനിട്ടുള്ളപ്പോൾ, താൽക്കാലിക ഇൻഡ്യൻഗവമെൻറ് ബ്രിട്ടനോടും അമേരിക്കയോടും യുദ്ധപ്രഖ്യാപനം ചെയ്തു. ഈ പ്രഖ്യാപനം വായിച്ചു തീൎന്നപ്പോൾ 'ചലോ ദില്ലീ—ജേ ഹിന്ദ്—നേതാജി കീജേ' എന്നീ ജയഘോഷങ്ങൾ വാനോളം ഉയൎന്നു.

ഇതിനിടയ്ക്കു് ജർമ്മൻ ഗവർമ്മെണ്ടു്, ഐറിഷ് റിപ്പബ്ളിക്ക്, ചീനം, മഞ്ചൂറിയ, കുറോഷിയാ, ഇററലി മുതലായ രാജ്യങ്ങൾ ഈ താൽക്കാലികഗവർമ്മെണ്ടിനെ അംഗീകരിച്ചും കഴിഞ്ഞു.

ആൻഡമാനും നിക്കോബറും സ്വാതന്ത്ര്യസർക്കാരിലേക്ക വിട്ടുതരണമെന്ന കാണിച്ച് നേതാജി ജപ്പാൻഗവമ്മെണ്ടിന്ന് എഴുതി. നവംബർ ഒൻപതാം തീയതി ജപ്പാൻ ആ ദ്വീപുകൾ വിട്ടുകൊടുക്കകയുംചെയ്തു. ഡിസംബർ 30-ാം തീയതി നേതാജി ആ ദ്വീപുകളെ സന്ദർശിച്ചു. അവയുടെ പേരു് യഥാക്രമം ഷഹീദ (ത്യാഗിദ്വീപ്) സ്വരാജ്ദ്വീപ് എന്നു് അദ്ദേഹം മാററി. ഈ ദ്വീപുകളിലെ ഹൈക്കമ്മീഷണരായി മി. ലോകനാഥൻ നിയമിക്കപ്പെടുകയും ചെയ്തു.

ഈ കാലത്തിനിടയ്ക്കു് മൂന്ന പട്ടാളങ്ങൾ സജ്ജീകൃതമായി. "ഗോറില്ലാ" യുദ്ധത്തിനുള്ള ഒരു പടയും ഏർപ്പെടുത്തി. അതിന്റെ മൂന്ന വകുപ്പുകൾക്കു് ഗാന്ധിജി ഗോറില്ലാപ്പട്ടാളം, ആജാദ് ഗോറില്ലാപ്പട്ടാളം, നെഹ്രുജി ഗോറില്ലാപ്പട്ടാളം എന്നിങ്ങനെ ആയിരുന്നു പേരുകൾ.

ആസ്സാം, റംഗൂൺ, മലയാ എന്നീ ദേശങ്ങളിലെല്ലാം സൈന്യത്തെ തയ്യാറാക്കി നിർത്തിയിരുന്നു. 70000 പേരോളം സൈന്യത്തിൽ ചേൎന്നുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ആയുധദൌർല്ലഭ്യം ഇല്ലായിരുന്നെങ്കിൽ രണ്ടോ മൂന്നോ ലക്ഷം ഭടന്മാരെ ചേർക്കാമായിരുന്നു. പണത്തിന്ന കുറവുണ്ടായിരുന്നില്ല. ആജാദ് ഹിന്ദുബാങ്കിന്റെ മൂന്ന ശാഖകളിലായി ബഹുലക്ഷം ഉറുപ്പിക കിടപ്പുണ്ടായിരുന്നു. നികുതി വകയിലും പതിനഞ്ചുകോടിയോളം ഉറുപ്പിക പിരിഞ്ഞുകിട്ടി. 1944 ജൂൺ 20-ാം തീയതി നേതാജിയുടെ ജന്മദിനം പ്രമാണിച്ച് ഇൻഡ്യാക്കാർ അദ്ദേഹത്തിന്ന് ഒരു സ്വർണ്ണത്തുലാഭാരവും നടത്തിയത്രേ. ഒരു

ബാലസൈന്യവും രൂപവൽക്കരിക്കപ്പെട്ടിരുന്നു. 1944 ഫെബ്രുവരി 4-ാം തീയതി മുതൽക്ക് ഐ. എൻ. ഏ. സേന യുദ്ധത്തിൽ ഏർപ്പെട്ടു. മേജർ മിശ്രായുടെ കീഴിൽ ഒരു സേനാദളം ബ്രിട്ടീഷ്‌സൈന്യത്തോടു എതിരിട്ടു ചില വിജയങ്ങൾ നേടി. ഇൻഡ്യയെ ആക്രമിക്കുന്നതിനു ബർമ്മയെ താവളമാക്കണമെന്നുള്ള ഉദ്ദേശത്തോടു കൂടി നേതാജി റംഗൂൺ സന്ദർശിച്ചു. അരക്കാൻ യുദ്ധത്തിൽ ഈ ഭടന്മാർ പ്രകാശിപ്പിച്ച ശൂരത്വം കണ്ടു് ബ്രിട്ടീഷ് ഭടന്മാർ അമ്പരന്നുപോയത്രേ. മിശ്രവിജയങ്ങൾക്കു മേൽ വിജയം നേടിക്കൊണ്ടേ ഇരുന്നു. അതിനാൽ സന്തുഷ്ടനായ നേതാജി അദ്ദേഹത്തിനു സർദാർ ഇ-ജംഗ് എന്ന സ്ഥാനവും നല്കി.

മാർച്ച് 18-ാം തീയതി ഇൻഡ്യൻസേന ആസാം അതിർത്തിയെ ആക്രമിച്ചു; ആസ്സാമിൽ പ്രവേശിച്ച മാത്രയിൽ ഐ. എൻ ഏ. വീരന്മാർ, സാഷ്ടാംഗം നമസ്കരിച്ചു്, അവിടത്തെ മണ്ണെടുത്തു ശിരസ്സിൽ ചൂടി. അന്നു നേതാജി ഇപ്രകാരം ഭടന്മാരോടു പ്രസംഗിച്ചു:—

"അതാ അക്കാണുന്ന നദികൾക്കും, വനങ്ങൾക്കും, മലകൾക്കും അപ്പുറത്തായിക്കാണുന്നതാണു് നമ്മുടെ ലക്ഷ്യഭൂമി. നാം ഉരുണ്ടു പിരണ്ടു കളിച്ച മണ്ണു്! ആ ദേശത്തിന്റെ മോചനാർത്ഥം നമുക്കു പോരാടാം. വഴിക്കു വിപത്തു നേരിട്ടാൽ വീരസ്വർഗ്ഗം പ്രാപിക്കാം. മണ്ണോടു മണ്ണായിപ്പോയാലും ആ മൺപാടിഞ്ഞ വഴിയാണു് നമ്മുടെ ലക്ഷ്യഭൂമിക്കുള്ള ഏകമാർഗ്ഗമെന്നു വിചാരിച്ചു് നമുക്കു് ആശ്വസിക്കാം .... ചലോ ദില്ലി ജേ-ഹിന്ദ്."

26–ാം തീയതി ഒരു വിശേഷസംഭവം നടന്നു. അന്ന് ബ്രിട്ടീഷ് സേനയിൽപ്പെട്ട ഒരു ഇൻഡ്യൻ സൈനികദളവും ഐ. എൻ. എ. സേനാദളവും ആയി കൂട്ടിമുട്ടേണ്ടതായി വന്നു. ഇന്ത്യൻ ഭടന്മാർ 'മാതൃഭൂമിയുടെ മോചനാർത്ഥം ഞങ്ങളോടു ചേർന്ന് പോരാടുവിൻ' എന്ന് എഴുതി എതിരെ നിന്ന പോരാളികൾക്കു കാണിച്ചുകൊടുത്തു. അവരാകട്ടെ 'നിങ്ങളെല്ലാം ജപ്പാനിന്റെ അടിമകൾ എന്നായിരുന്നു അവരുടെ മറുപടി. 'വയറുകാഞ്ഞിരിക്കുന്ന നിങ്ങൾ ഞങ്ങളോടു ചേർന്നാൽ നിറച്ച് ആഹാരം കിട്ടും' എന്നുകൂടി അവർ പറഞ്ഞു.

നേതാജിയുടെ വീരന്മാർ വിട്ടില്ല—"ഞങ്ങൾ നേതാജിയുടെ അല്ലാതെ, മററാരുടെയും അടിമകളല്ല. സ്വാതന്ത്ര്യജീവിതത്തിനുവേണ്ടി പുല്ലു തിന്നേണ്ടിവന്നാലും,നിങ്ങളെപ്പോലെ അടിമയായിരുന്ന് നെയ്യും പാലും ഭുജിപ്പാൻ ഞങ്ങൾ കാംക്ഷിക്കയില്ല." തത്സമയം നേതാജിയുടെ ഭടന്മാർ ദേശീയഗാനങ്ങൾ പാടി. എതിർ പക്ഷത്തുണ്ടായിരുന്നവരും ഏററു പാടി. എന്നാൽ ബ്രിട്ടീഷ് സേനാപതി ഈ വിവരം ഉടൻ അറികയും, മറെറാരു വിഭാഗത്തെ അങ്ങോട്ടു നിയോഗിക്കയും ചെയ്തുവത്രെ.

ഇതിനിടയ്ക്ക് നേതാജിയുടെ സൈന്യം അനുഭവിച്ച കഷ്ടങ്ങൾ പറഞ്ഞറിയിക്കത്തക്കതല്ല. ജപ്പാൻകാർ അവക്ക് യഥാകാലം വേണ്ടിടത്തോളം ഭക്ഷ്യസാധനങ്ങൾ അയച്ചുകൊടുക്കാതെയായി. എന്നിട്ടും അവർ കർത്തവ്യബോധത്തോടുകൂടിത്തന്നെ പോരാടിക്കൊണ്ടിരുന്നു.

ജൂൺ നാലാം തീയതി നേതാജിയുടെ സൈന്യം പലേൽ വിമാനത്താവളം വളഞ്ഞു. അതിനെ നശിപ്പിക്കാനായിരുന്നു അവരുടെ ശ്രമം. എന്നാൽ ഈ സമയത്ത് ഭടന്മാർക്കുള്ള ആഹാരം മുഴുവനും തീർന്നുപോയിരുന്നു. ഐ. എൻ. എ. സേനാപതി ജപ്പാൻ സേനാപതിയേ കണ്ടു സംസാരിച്ചുനോക്കി. അയാൾ 'ഇല്ല' എന്നു കൈയ്മലർത്തിക്കാണിച്ചു. ഇന്ത്യൻ സേനാപതിക്കു കോപം വന്നു. ജപ്പാൻദളപതി അസത്യമാണു പറയുന്നതെന്ന് അദ്ദേഹത്തിന് അറിയാമായിരുന്നു. അതിനാൽ വിമാനനിലയത്തിനുള്ളിൽ കയറാൻ തന്റെ സേനാവിഭാഗത്തോട് അദ്ദേഹം ആജ്ഞാപിച്ചു.

ജേ-ഹിന്ദ് ഘോഷത്തോടുകൂടി അവർ വിമാനനിലയത്തിൽ പ്രവേശിച്ചു. ഉള്ളിൽ ഉണ്ടായിരുന്ന ബ്രിട്ടീഷ് ഭടന്മാർ പരിഭ്രാന്തചിത്തരായിട്ട് കീഴടങ്ങി. അങ്ങിനെ അവർക്ക് വിജയവും ആഹാരസാമഗ്രികളും ഒരുമിച്ചു കിട്ടി.

നേതാജി ബർമ്മയിൽ ഒരു ദേശീയബാങ്കു സ്ഥാപിച്ചു. അവിടെത്താമസിച്ചിരുന്ന നാലു ഇന്ത്യൻ പ്രഭുക്കന്മാർ ഒരു കോടിയിലധികം രൂപ അതിൽ നിക്ഷേപിച്ചു. ഈ പണത്തിന്റെ അധിഷ്ഠാനത്തിൽ സ്വതന്ത്രദേശീയ ക്കറൻസിനോട്ടുകളും അടിക്കപ്പെട്ടു. ജനങ്ങൾക്കു ജപ്പാൻ നോട്ടുകളെക്കാൾ ഇന്ത്യൻ നോട്ടുകളിന്മേലായിരുന്നു അധികം വിശ്വാസം.

നേതാജിഗവണ്മെൻറിന്റെ വളർച്ച ജപ്പാനു തീരെ രസിച്ചിരുന്നില്ലെന്ന് ഇപ്പോൾ വ്യക്തമായി.

ബോസ്സിനെ സ്വാർത്ഥലാഭത്തിനുള്ള ഒരു ആയുധമായിട്ടാണ് അവർ കരുതിയത്. ആ വഴിക്കുള്ള ആശയെല്ലാം ഇപ്പോൾ തകർന്നുകഴിഞ്ഞു.

ജൂലൈ മാസത്തിൽ നേതാജി റംഗൂൺ റേഡിയോ വഴി മഹാത്മജിയുടെ ആശീർവാദത്തിനായി ഇങ്ങനെ പ്രാർത്ഥിച്ചു:—

മഹാത്മജി! രാഷ്ട്രപിതാവേ!

ബ്രിട്ടീഷ് കാരാഗൃഹത്തിൽ വച്ച് ബാ ദേഹത്യാഗം ചെയ്തതിനുശേഷം ബാപ്പുവിന്റെ ദേഹനിലയെപ്പറ്റി ഇൻഡ്യാക്കാർക്ക് പൊതുവേ ഭയം ഉണ്ടായിരിക്കുന്നതു സ്വാഭാവികമാണ്. നാടും വീടും വിട്ട് ഇവിടെ തങ്ങിയിരിക്കുന്ന ഞങ്ങൾ വിശേഷിച്ചും ബാപ്പുവിനെക്കുറിച്ചു വളരെ ഉല്ക്കണ്ഠിതരായിരിക്കുന്നു.

1942-ൽ അങ്ങ് 'വെളിയിൽ പോ' എന്ന ആന്ദോളനം ആരംഭിച്ചതിൽ ഈ നാട്ടിൽ താമസിക്കുന്ന ഇന്ത്യാക്കാർക്കെല്ലാം അവിടത്തെപ്പേരിൽ തോന്നിയിരിക്കുന്ന സ്നേഹാദരങ്ങൾ നിസ്സീമമാണ്.........എന്റെ മാതൃഭൂമിയുടെ മഹത്വത്തേയോ ക്ഷേമത്തേയോ ബാധിക്കുന്ന മട്ടിൽ, എള്ളോളമെങ്കിലും വഴി പിഴച്ച് ഞാൻ നടക്കയില്ലെന്ന് അവിടുന്നു വിശ്വസിക്കണം......രാഷ്ട്രപിതാവേ! ഇന്ത്യൻ സ്വാതന്ത്ര്യത്തെ മുൻനിറുത്തി നടത്തിവരുന്ന ഈ പുണ്യാരാധനത്തിൽ അവിടത്തെ ആശീർവാദവും പ്രോത്സാഹനവും ലഭിക്കണമെന്ന് ഞങ്ങൾ ആശിക്കുന്നു.

ഏപ്രിൽമാസംവരെ നേതാജിയുടെ മേൽനോട്ടത്തിൽ ഇന്ത്യൻസേന വിജയങ്ങൾ വരിച്ചുകൊണ്ടിരുന്നു.

അപ്പോഴേക്കം യുദ്ധനിലയൊക്കെ മാറിത്തുടങ്ങി. ജപ്പാൻ തീരെ ക്ഷീണിച്ചുകഴിഞ്ഞിരുന്നു. ഇന്ത്യൻ ഭടന്മാക്ക് ആഹാരം ഇല്ലാതിരുന്നതോ പോകട്ടെ; കാറുകളും വിമാനങ്ങളും കിട്ടാതെയും വന്നു. ബ്രിട്ടനിൽനിന്നും അമേരിക്കയിൽനിന്നും ധാരാളം ട്രൂപ്പുകളും പറക്കുംകോട്ടകളും ഇന്ത്യയിൽ എത്തി. ഏപ്രിൽ 23-ാംതീയതി ബ്രിട്ടീഷ് ഭടന്മാരുടെ പീരങ്കികൾ റംഗൂൺനഗരത്തെ വല്ലാതാക്കിക്കൊണ്ടിരുന്നു. തത്സമയം നേതാജിയെ എങ്ങനെ എങ്കിലും വെളിയിൽ അയച്ചേ മതിയാവൂ എന്ന് താല്ക്കാലികസക്കാരിന്റെ മന്ത്രിമാർ നിശ്ചയിച്ചു. നേതാജി മറുത്തുവെങ്കിലും 24-ാം തീയതി അദ്ദേഹം റംഗൂൺ വിട്ടു. മുന്നൂറു മൈൽ നടന്നാണ് അദ്ദേഹം അഭയസ്ഥാനം പ്രാപിച്ചതു്. പോകുംമുമ്പ് അദ്ദേഹം ഇങ്ങനെ പ്രസംഗിച്ചു:—"വീരഭടന്മാരേ,

നോവുന്ന ഹൃദയത്തോടുകൂടി ഞാൻ ബമ്മാ വിട്ടുപോകുന്നു. ഫെബ്രുവരിമാസത്തിനിപ്പുറം നിങ്ങൾ ഈ ബമ്മയിൽ വച്ച് എത്ര മഹത്തായ പോരാട്ടങ്ങൾ നടത്തിയിരിക്കുന്നു; ഇപ്പോൾ നടത്തിക്കൊണ്ടുതന്നെ ഇരിക്കുന്നുമുണ്ട്; ഈ പുണ്യഭൂമിയിൽ നിന്നാണ് ഞാൻ ഇപ്പോൾ മനസ്സില്ലാമനസ്സോടെ വെളിയിൽ പോകുന്നതു്.

ഇംഫാലിലും ബമ്മയിലും നമുക്കു തോല്വികൾ പററി. ഇതു നിണ്ണായകമായ തോല്വിയല്ല. സ്വാതന്ത്ര്യപ്പോരാട്ടത്തിൽ ഇതു് ഒരു പടിയേ ആകുന്നുള്ളൂ. ഇനിയും എത്ര പടികൾ കടക്കേണ്ടിയിരിക്കുന്നു.

എനിക്കു തോല്‌വിയേ ഇഷ്ടമല്ല. പരാജയമനോഭാവത്തെ ഞാൻ വെറുക്കുന്നു. അതിനാൽ ജയം നമുക്കുണ്ടാവുമെന്നു തന്നെ ഞാൻ പറയുന്നു. നിങ്ങൾ ആരക്കാനിലും ഇംഫാലിലും നടത്തിയ വീരസമരങ്ങൾ ചരിത്രത്തിൽ രേഖപ്പെടുത്തേണ്ടവയാണ്.

... ...

... ...

എന്റെ പോക്കിനോ വിട്ടില്ലെങ്കിൽ ഞാൻ നിങ്ങളോടുകൂടി ബർമ്മയിൽതന്നെ ഇരിക്കുമായിരുന്നു. എന്നാൽ മന്ത്രിമാരും സേനാപതികളും ഞാൻ പോകണമെന്നു നിർബന്ധിച്ചു പറയുന്നു. അവരുടെ ആജ്ഞയെ ഞാൻ സ്വീകരിക്കതന്നെ വേണം. സ്വാതന്ത്ര്യപ്പോരിന്റെ പുരോഗതിക്കായിട്ടുതന്നെയാണ് ഞാൻ പോകുന്നതും.

1945 മെ 14-ാം തീയതി നേതാജി ബാങ്കാക്കിൽ എത്തി. വേവൽപ്ലാൻ സിംലയിൽ വച്ച് നേതാക്കന്മാരുമായി സംഭാഷണം നടത്തിക്കൊണ്ടിരുന്ന കാലമായിരുന്നു അതു്. അതിൽ പങ്കു കൊള്ളരുതെന്ന് ബോസ് ജൂൺ 18-ാം തീയതി സിംഗപ്പൂർ റേഡിയോ വഴിക്ക് ഇൻഡ്യൻനേതാക്കന്മാരെ അറിയിച്ചു.

ജപ്പാന്റെ അവശത വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചുതന്നെ വന്നു. റഷ്യ വടക്കു നിന്നു മഞ്ചൂറിയായിലൂടെ ജപ്പാനോടു ഇടഞ്ഞു് വിജയങ്ങൾ സമ്പാദിച്ചു തുടങ്ങി. അമേരിക്ക നാഗസഖി, ഹിരോഷിമാ എന്നീ നഗരങ്ങളിൽ അണുബോംബ് പ്രയോഗിച്ചു. സെപ്റ്റംബർ ആദ്യവാരത്തിൽ ജപ്പാൻ അടിപണിഞ്ഞു. 13-ാം തീയതി നേതാജി ബാങ്കാക്കിൽ നിന്നു വിമാനമാർഗ്ഗം പുറപ്പെട്ടു.

ഫർമോസയുടെ സമീപം ഈ വിമാനം വീണു തകർന്നുപോ യെന്നും സുഭാഷ് മൃതി അടഞ്ഞുപോയെന്നും ഒരു വാർത്ത പൊങ്ങി. അതു കേട്ട് ഇൻഡ്യ ആകപ്പാടെ നടുങ്ങിയെങ്കി ലും താൻ ഈ വാർത്ത വിശ്വസിക്കുന്നില്ല എന്നാണ് മഹാത്മജി അരുളിച്ചെയ്തതു്.

. ആ വിമാനത്തിൽതന്നെ ഉണ്ടായിരുന്ന കണ്ണൽ ഹബീബുർ റഹ്മാൻ ആ സംഭവം വാസ്തവമാണെന്ന് ഉറപ്പിച്ചു പറയുന്നുണ്ടെങ്കിലും, അടുത്തകാലത്തു തന്നെ നേതാജി പ്രത്യക്ഷീഭവിക്കുമെന്നാണ് ഒട്ടു വളരെപ്പേർ വിശ്വസിക്കുന്നതു്. അദ്ദേഹത്തിനെ ഉയിരോടുകൂടി കാ ണ്മാൻ കൊതിക്കാത്തവരായി ഇന്ന് ഇൻഡ്യയിൽ ആ രുംതന്നെ ഇല്ല. തന്റെ പ്രതീക്ഷകൾക്കും ആശകൾക്കും ഒത്തവണ്ണം ഇൻഡ്യ സ്വതന്ത്രമായിത്തീരുന്ന അന്നോ അ ദ്ദേഹം പ്രത്യക്ഷമാകൂ എന്നു വിശ്വസിച്ചുകൊണ്ടു് എത്ര യോ പേർ അദ്ദേഹത്തിനു വേണ്ടി കാത്തിരിക്കുന്നു. ജവ ഹർലാൽ നെഹ്റു പറയുംപോലെ.

നേതാജിയുടെ ധീരകൃത്യങ്ങളെപ്പററി കേൾക്കുന്ന മാത്രയിൽ അറിയാതെതന്നെ, അദ്ദേഹത്തിന്റെ പേരിൽ ബഹുമാനം അങ്കുരിച്ചുപോകുന്നു. അദ്ദേഹത്തിനെപ്പററി ചിന്തിക്കുംതോറും ഈ മതിപ്പ് വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ചു വരു ന്നതേയുള്ളു.

ശിവാജിപരമ്പരയിൽ വന്നവതരിച്ച ആളാണ് നേതാജി എന്ന് ആർ. എസ്. ശുക്ലാർ പറയുന്നു. ഇൻ ഡ്യാക്കാർക്ക് ദാസ്യവേല ചെയ്യാൻ മാത്രമല്ല—ഭരിക്കാൻ, വല്ല ചിന്തകൂടാതെ ഭരിപ്പാനും അറിയാം എന്ന് നേതാജി

കാണിച്ചു തന്നതായി, നേതാജിവീരന്മാരായ ഷൈഗൽ, ധില്ലൻ, ഷാനവാസ് മുതലായവൎക്ക് മോചനം സമ്പാദിച്ചുകൊടുത്ത വൃദ്ധസിംഹമായ ബുലാഭായിദേശായി പറഞ്ഞിരിക്കുന്നു.

ലോകം സജീവമായിരിക്കുംവരെ—സ്വാതന്ത്ര്യസൂര്യൻ മറയാതിരിക്കുംവരെ—ഇന്ത്യയിലുള്ളവരാരും ദേശഭക്തിയെ മറക്കാതിരിക്കുംവരെ—നേതാജിയുടെ പേർ ഇൻഡ്യാക്കാരുടെ മനസ്സിനെ വിട്ട് അകലുകയില്ല; പെറുവീഴുന്ന കുഞ്ഞും, പൊന്നുണ്ണി ഉണ്ണുന്ന ശിശുവും, നേതാജിയുടെ പുകഴിനെ വാഴ്ത്തും. അദ്ദേഹത്തിൻെറ വീരത്വത്തെ കഥകളായി പറയും.—ജയ് ഹിന്ദ്."

നേതാജിയുടെ ഭരണപാടവം അന്യാദൃശമായിരുന്നു. അദ്ദേഹം ഷഹീദിലും (ആൻഡമാനിലും) സ്വരാജിലും (നിക്കോബാറിലും) 20-ാരു നാണയങ്ങൾ അടപ്പിച്ചു പ്രചരിപ്പിച്ചു. താൽക്കാലികഗവണ്മെൻറിൻേറയും ദേശീയസൈന്യത്തിൻേറയും ആവശ്യങ്ങളെ പുരസ്കരിച്ച് ഗസററുകളേയും, ജനതയുടെ ആവശ്യത്തിനായി "പൂൎണ്ണസ്വരാജ്" എന്നൊരു പ്രതിദിനപത്രികയേയും പ്രസിദ്ധപ്പെടുത്തി.

ശിശുക്കളുടേയും ബാലികാബാലന്മാരുടേയും കാലോചിതമായ വിദ്യാഭ്യാസാൎത്ഥം നടത്തപ്പെട്ടിരുന്ന വിദ്യാലയങ്ങളിൽ വ്യവസായപ്രവണതയോടുകൂടിയ വിദ്യാഭ്യാസം നല്കിവന്നു.

ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാൎക്ക് 250 ഉറുപ്പികയിൽ കവിഞ്ഞ ശമ്പളം നല്കിയിരുന്നില്ല. ആ തുകയിൽതന്നെയും ചെലവു കഴിഞ്ഞുള്ള സംഖ്യ പ്രസ്തുത ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർ ഗവണ്മെൻറിന്നു സംഭാവനയായി കൊടുപ്പാൻ മടിച്ചിരുന്നില്ല.

സൈനികന്മാരുടെ വിനോദാർത്ഥം നാടകാഭിനയങ്ങളും കായികവിനോദപ്രദർശനങ്ങളും നടത്താറുണ്ടായിരുന്നു. അവ വിനോദങ്ങൾക്കു പുറമേ വിജ്ഞാനവും ദേശാഭിമാനവും നല്കാൻ പര്യാപ്തമായിരുന്നു.

ജനതയുടെ ആരോഗ്യത്തിനും ദുരിതനിവാരണത്തിനും വേണ്ടി പ്രത്യേകം ഭരണവകുപ്പുകൾ ഉദ്ഘാടിതമായി. കൃഷിഡിപ്പാർട്ടുമെൻറിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ വിസ്തൃതമായ പ്രദേശങ്ങൾ കാടു വെട്ടിത്തെളിക്കപ്പെടുകയും, അവയെ കർഷകന്മാർക്കു വീതിച്ചു കൊടുത്തിട്ട്, പരിഷ്കൃതരീതിയിലുള്ള കൃഷിആയുധങ്ങളും വിത്തുകളും മററും സംഭരിച്ചുകൊടുത്ത്, അവരെ സഹായിക്കയും ചെയ്തുവന്നു. ആസ്പത്രികൾക്കും കോലാലമ്പൂരിലെ ദുരിതനിവാരണകേന്ദ്രത്തിനും പ്രതിമാസം ഒന്നരലക്ഷം ഡ്രപയിൽ കവിഞ്ഞ സംഖ്യയാണ് ചെലവു വന്നിരുന്നത്.

പണം സമ്പാദിച്ചുവന്ന രീതിയാണ് രസാവഹം. നേതാജി നാട്ടുതോറും നടന്ന് ദിവസേന അനേകം പ്രസംഗങ്ങൾ നടത്തുക പതിവായിരുന്നു. അവ കേൾക്കുന്നതിനായിക്കൂടുന്ന ജനങ്ങളോ? ഒരിക്കലും ഇരുപത്തിഅയ്യായിരത്തിൽ കുറയാറില്ലായിരുന്നു. അവർ അദ്ദേഹത്തിനെ അണിയിക്കുന്ന മാല ലേലത്തിൽ വിററാൽ രണ്ടുലക്ഷവും ചിലപ്പോൾ അതിൽ കവിഞ്ഞതുമായ തുക കിട്ടുമായിരുന്നു. ഒരിക്കൽ, ഇന്ത്യാലീഗിന്റെ ആഭിമുഖ്യത്തിൽ ജനങ്ങൾ പൂർണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യദിനം കൊണ്ടാടി. അരലക്ഷത്തിൽപരം ആളുകൾ കൂടിയിരുന്നു. നേതാജിയുടെ മാല ലേലത്തിൽ വിളിച്ചു. ഒരു ലക്ഷത്തിലാണു തുടങ്ങിയ

ത്തന്നെ. അതു വർദ്ധിച്ചു വർദ്ധിച്ച് ഏഴരലക്ഷംവരെയായി. ഒരു പഞ്ചാബിയുവാവ് നൈരാശ്യത്തോടുകൂടി പറഞ്ഞു:—"എൻെറ സ്ഥാവരവും ജംഗമവുമായ സർവ്വസമ്പത്തുകളും."

നേതാജിയ്ക്കു് അസത്യത്തോടും അനീതിയോടും തീവ്രമായ വെറുപ്പായിരുന്നു. അങ്ങിനെയുള്ളവരെ അദ്ദേഹം അപ്പോഴപ്പോൾ കക്കശമായി ശിക്ഷിച്ചു പോന്നു. തന്നിമിത്തം എല്ലാവരും അദ്ദേഹത്തെ ഭയപ്പെട്ടു. ജാപ്പ് ഉദ്യോഗസ്ഥന്മാർപോലും അദ്ദേഹത്തിൻെറ മുമ്പിൽ തല കനിച്ചുവന്നു. ഒരിക്കൽ ജനറൽ ടോജോ നേതാജിയോടു പറഞ്ഞു:—

"ഞങ്ങളുടെ ഗവൺമെൻറു് താങ്കളെ സ്വാതന്ത്ര്യഭാരതത്തിൻെറ പ്രസിഡൻറാക്കാൻ ആഗ്രഹിക്കുന്നു."

"അതു് ഭാരതഭൂമിയുടെ കാര്യം; ഭാരതീയർ നോക്കിക്കൊള്ളും" എന്നായിരുന്നു അദ്ദേഹത്തിൻെറ മറുപടി.

ഗവൺമെൻറിൻെറ കേന്ദ്രം റംഗൂണിലായിരുന്നു. ഒരു ശാഖ സിംഗപ്പൂരിലുമുണ്ടായിരുന്നു. മലയാ ഉപദ്വീപിനേയും ബോർണ്ണിയോ, ജാവാ ഈ ദ്വീപുകളേയും സംബന്ധിച്ച കാര്യങ്ങൾ ഈ ശാഖയാണു് നടത്തിവന്നതു്.

ആജാദ് ഹിന്ദിൽ ജാതിവ്യത്യാസമോ മതവ്യത്യാസമോ ഉണ്ടായിരുന്നില്ല. എല്ലാവർക്കും മതങ്ങളുടെ കാര്യങ്ങളിൽ പരിപൂർണ്ണസ്വാതന്ത്ര്യമുണ്ടായിരുന്നു. ഹിന്ദു—മുസ്ലിംമൈത്രി എത്ര നിഷ്പ്രയാസം സാധിതമായി! എന്നാൽ ഇൻഡ്യയിൽ കാലെടുത്തുവയ്ക്കുകയും നേതാജിയുടെ നേതൃത്വം ഇല്ലാതെ വരികയും ചെയ്തപ്പോൾ ചില മുസ്ലിം

ഭടന്മാർ, ജിന്നായുടെ പ്രേരണാവലയത്തിൽപ്പെട്ടുപോയെന്നുപറയാതെ നിവൃത്തിയില്ല. അദ്ദേഹത്തിൻെറ അംഗരക്ഷകനായിരുന്ന ഹബീബുർറഹ്മാൻ ഇപ്പോൾ പാകിസ്ഥാനിൽ നിന്നു കൊള്ളക്കാരെ കാശ്മീരത്തിനെതിരായി നയിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുവത്രേ! എത്ര ദയനീയമായ കാഴ്ച! എന്നാൽ ഷാനിവാസനെപ്പോലുള്ള പുരുഷകേസരികൾ നിരവധി ഇന്നും തങ്ങളുടെ ആദർശങ്ങളെ അചഞ്ചലം മുറുകെപ്പിടിച്ചുകൊണ്ടിരിക്കുന്നുമുണ്ട്.

നേതാജിയുടെ ഉത്സാഹം ഒരുമാതിരി സാംക്രമികമായിരുന്നുവെന്നു പറയാം. ഒരിക്കൽ ഒരു ചാവേററു പടരൂപവൽക്കരിക്കാനായി അദ്ദേഹം ഒരു മഹായോഗം വിളിച്ചുകൂട്ടി. റംഗൂണിലെ ജൂബിലിടൌൺഹാളിൽവച്ചായിരുന്നു യോഗം നടത്തിയതു്. നേതാജി പ്രസംഗിച്ചു:—

"നിങ്ങൾ എനിക്കു പണം തന്നു; ആളുകളെ തന്നു് നമ്മുടെ പടയാളികൾ ആയിരക്കണക്കിനു പോർക്കളത്തിലേക്കു പോയിട്ടുമുണ്ടു്. എന്നാൽ ഞാൻ ഇതുകൊണ്ടു സംതൃപ്തനായിട്ടില്ല. ചാവേററുപടയ്ക്കും എനിയ്ക്കു് ആൾവേണം. സ്വാതന്ത്ര്യത്തിനു വേണ്ടി മരിക്കാനുള്ള ആളുകൾ............ നിങ്ങളുടെ ചുടുരക്തം തരിക! ഞാൻ അതിനു പകരം നിങ്ങൾക്കു സ്വാതന്ത്ര്യം നല്കാം." ഈ പ്രസംഗങ്ങൾ കേട്ടുകൊണ്ടു നിന്നിരുന്നവർ ഈ ആവേശം കണ്ടിട്ടു് അഹമഹമികയാ 'ഞങ്ങളുടെ രക്തം' 'ഞങ്ങളുടെ രക്തം' എന്നു വിളിച്ചുപറഞ്ഞു. നേതാജി പറഞ്ഞു:—

"അതു പോര! സൈന്യത്തിൽ ഉടനടി ചേരുക. മരണാധാനപത്രത്തിൽ നിങ്ങൾ ഒപ്പിടുക". ബഹു സഹസ്രം ആളുകൾ തങ്ങളുടെ രക്തം എടുത്ത് അതിൽ ഒപ്പിട്ടുകൊടുത്തു. ആദ്യമായി പതിനേഴ യുവതികളാണത്രേ തങ്ങളുടെ വിരലിലെ രക്തമെടുത്ത് പ്രതിജ്ഞാപത്രത്തിൽ ഒപ്പിട്ടതു"!

ഒരിക്കൽ സ്വാതന്ത്ര്യസേനയുടെ പിന്മാറേണ്ട ഘട്ടം വന്നു. ദളപതി പറഞ്ഞു........"വീരന്മാരെ! നമുക്കു വാഹനമില്ല; ഭക്ഷണസാമഗ്രികൾ ഇല്ല............പിൻ വാങ്ങുകയേ തരമുള്ളു."

ഇതിനു പടയാളികൾ പറഞ്ഞ മറുപടി കേൾക്കേണ്ടേ?

"പാടില്ല! പാടില്ല!! ഞങ്ങൾ പുല്ലും കായ്കനികളും കിഴങ്ങുകളും തിന്നു ജീവിച്ചുകൊള്ളാം. ഞങ്ങൾക്കു മരുന്നും മന്ത്രവുമൊന്നും വേണ്ട. ഞങ്ങൾക്കു മുന്നോട്ടു പോകണം; ശത്രുക്കളെക്കൊന്നൊടുക്കണം; നേതാജിയുടെ ആജ്ഞയേ പരിപാലിക്കണം".

യുദ്ധത്തിൽ വീണു മരണോന്മുഖനായി കിടന്ന ഒരു ഭടൻ നേതാജിക്കു ഇങ്ങനെ എഴുതി:– "മാതൃഭൂമി എന്നെ വിളിച്ചു— ഞാൻ എന്റെ കർത്തവ്യം നിറവേററി.........
...നേതാജി, ഞാനിതാ എന്റെ ചുടുരക്തം ചിന്തിക്കഴിഞ്ഞിരിക്കുന്നു. ഈ രക്തം മററുള്ളവർക്ക് സമരോത്സാഹം നല്കുമെന്ന് എനിക്കു പൂർണ്ണ ബോധമുണ്ടു്.

സഹോദരികളേ!

നിങ്ങളുടെ കർത്തവ്യത്തെ പോററുക. ഞാൻ മൃത്യു മുഖത്തിൽ ഇരിക്കുന്നു. ശത്രുവിന് ഞാൻ എൻെറ ജീവൻ കൊടുക്കുമെന്നു വിചാരിക്കേണ്ട.

സ്വാതന്ത്ര്യത്തിലേയ്ക്കുള്ള മാർഗ്ഗത്തെ ഇതാ എൻെറ ചുടുരക്തം തളിച്ചു ഞാൻ വിശുദ്ധമാക്കിയിരിക്കുന്നു.

ജേ ഹിന്ദ്"

നേതാജിയുടെ മാതൃക നമ്മുടെ വനിതാസേന യേയും ആവേശം കൊള്ളിച്ചിരുന്നു.

1945 ജൂൺ 4-ാംതീയതി ക്യാപ്ററൻ ലക്ഷ്മി രംഗൂണിൽവെച്ചു് അറസ്റ്റു് ചെയ്യപ്പെട്ടപ്പോൾ, ഒരു ബ്രിട്ടീഷ് മേജർ ചോദിച്ചു:—

"നിങ്ങൾക്കു തോക്കുപയോഗിക്കാൻ വശമുണ്ടോ"?

"ഉണ്ടു്."

"രണാങ്കണത്തിൽ വച്ചു് നാം പരസ്പരം കണ്ടുമുട്ടി യിരുന്നുവെങ്കിൽ നിങ്ങൾ എന്തു ചെയ്യുമായിരുന്നു?"

"നിങ്ങളെ വെടിവച്ചു വീഴ്ത്തുമായിരുന്നു" എന്നാ യിരുന്നു ആ ധീരവനിതയുടെ നിസ്സങ്കോചമായ മറു പടി.

വെറുതേയല്ലാ നേതാജി എന്നു കേൾക്കുമ്പോൾ നാം കോൾമയിർക്കൊള്ളുന്നതു്! അദ്ദേഹം ജീവിച്ചിരി ക്കട്ടേ—ഇല്ലാതിരിക്കട്ടേ—സ്വാതന്ത്ര്യഭാരതത്തിലെ ഓരോ പുരുഷനും, ഓരോ സ്ത്രീയും, ഓരോ വൃദ്ധനും, ഓരോ യു വാവും നിസ്തുലങ്ങളായ പ്രേമത്തോടും നിർവ്യാജമായ ഭക്തി

യോടും കൂടി അദ്ദേഹത്തിന്റെ പരിപാവനമായ നാമത്തെ സ്മരിക്കതന്നെ ചെയ്യും. നേതാജി ഇന്ത്യ വിട്ട അവസരത്തിൽ കേവലം മാതൃനാ[illegible], മനുഷ്യസഹജമായ തെറ്റുകളും അദ്ദേഹം ചെയ്തുപോയിരിക്കാം. എന്നാൽ ഇപ്പോൾ അദ്ദേഹം [illegible]ജീവിക്കുന്നു. പിന്നെ അദ്ദേഹത്തിന് മരണം എവിടെ?

ജയ് ഹിന്ദ്

സുഭാഷിൻെറ ദേശീയ ഗീതം

ശുഭസുഖ ചൈന കീ ബർഖാ ബരസേ
ഭാരത ഭാഗ്യ ഹേ ജാഗാ
പഞ്ചാബ സിന്ധു ഗുജറാത്ത മറാട്ടാ
ദ്രാവിഡ ഉത്കല ബംഗാ
ചഞ്ചല സാഗര വിന്ധ്യ ഹിമാലയ
നീലാ ജമുനാ ഗംഗാ
തേരേ നിത ഗുണ ഗായേ
തുജസേ ജീവന പായേ
സബ്ബ ധന പായേ ആശാ
സൂരജ ബന കര ജഗപര ജമകേ
ഭാരത നാമ സുഭാഗാ

ജയഹോ

ശുഭ സബേരേ പങ്കപഖേരു തേരേ ഹി
ഗുണഗായേൻ
ഭാസഭരീ ഭരപൂർ ഹവായേൻ ജീവനമേ ഋത് ലായേൻ
സബ് മില്കർ ഹിന്ദ പുകാരേ
ജയ ആസാദഹിന്ദ കീ നാരേ
പ്യാരാ ദേശ് ഹമാരാ
സൂരജ് ബനകര ജഗപരചമകേ ഭാരതനാമ സുഭാഗാ.